



1977
GRUODIS
Nr. 10

KARYS





KARYS

1977
Nr. 10 (1537)

Redaktorius
ZIGMAS RAULINAITIS

Administratorius
LEONAS BILERIS

Redaktoriaus pavaduotojas
JONAS RŪTENIS

Atskirus skyrius redaguoja:

S. KAUNELIENĖ
"TREMTIES TRIMITAS"

BALYS BRAZDŽIONIS
"Lietuviai Kariai Laisvajam
Pasaulyje"
BRONIUS BALČIŪNAS
"Karinės žinios"

Leidžia:
L. V. S. RAMOVĖ N. Y. SKYRIUS

TURINYS

L. Tamošaitis — Lietuviai demonstruoja Vašingtone, rugsėjo 24 d.	viršelis
J. Rūtenis — Aušros spinduliai	369
Dr. P. Reklaitis — Lietuvos Brastos 1657 m. apgulimo vaizdas ir jo autorius švedų maršalas Erik Dahlbergh	371
Gen. št. mjr. A. Levickis — Prisiminimų nuotrupos iš 15-to Gardino Bataliono	379
Mjr. Černius — Karo Muziejus	385
B. B. — Helikopteriai rusų kariuomenėje	387
TREMTIES TRIMITAS	389
A. Mikulskis — Kas buvo Lietuvių tardytojai	390
KARINĖS ŽINIOS	402
KRONIKA	403

ATSTOVAI:

Baltimore — M. ŠIMKUS, Chicago — J. STANKONAS, Cleveland — F. EIDIMTAS, Los Angeles — O. ZADVYDAS, Australia — V. SALKŪNAS

JUNGTINĖSE AMERIKOS VALSTYBĖSE

BOSTON, MA — S.J. Minkus
CHICAGO, IL — "Gifts International",
"Parama", Cicero Delicatessen, Baly s
Radio & Television
DETROIT, MI — V. Čižauskas (Šv.
Antano Parapijos Spaudos Kioskas),
V. Perminas
LAKELAND, FL — J. Kantanavičius
OMAHA, NB — Pr. Kovas
WATERBURY, CT — "Spauda"
WOODHAVEN, NY — "Romuva"

PLATINTOJAI

KANADOJE

TORONTO, ONT. — V.A. Aušrotas, P.
Misevičius, Aug. Kuolas
MONTREAL, QUE. — Parish Library

ANGLIJOJE

"Dainora — 14 Priory Road; Kew, Sur-
rey; TW9 3DF. Tel. 01-940 6377

V. VOKIETIJOJE

Juožas Nevulis, 6793 Bruchmuehlbach-
Miesau 2 Bahnhofstr. 11

AUSTRALIJOJE

S. Slavickas, 22 Slevin St., No. Geelong,
3215, Vic.
W. Paluk, 1 Brentnall Ave., Blair
Athol, 5084, SA.
S. Pačėsa, 82 John St., Lidcombe, 2141,
NSW.

Prenumerata JAV-bėse ir užsienyje: metams — \$10.00, pusmečiui — \$5.00, atskiro nr. — \$1.00

Pinigus siųsti šiuo adresu: KARYS 341 Highland Blvd., Brooklyn, N.Y. 11207, USA

KARYS, magazine for the veterans of Lithuanian descent and for Lithuanians in the wide world

Published monthly except July and August by "KARYS" — 341 Highland Blvd., Brooklyn, N. Y. 11207, USA

Subscription \$10.00 per year. Single copy \$1.00 — **Second Class Postage Paid at Brooklyn, N.Y. Publication No. 291500**

Isteigtas Lietuvoje 1919—
Nepriklausomybės kovų—
metais

KARYS

Atgaivintas Jungtinėse
Amerikos Valstybėse 1950
metais

PASAULIO LIETUVIŲ KARIŲ - VETERANŲ MĖNESINIS ŽURNALAS

Nr. 10 (1537)

GRUODIS — DECEMBER

1977

JONAS RŪTENIS

AUŠROS SPINDULIAI

I.

Tamsi, glūdi, be vilties
Naktis —
Užtemdė saulę ir žvaigždes,
Miškus, gojus — upelius
Ir širdį užgulė akmuo . . .

Kada prašvis —
Išauš palaimos rytas
Vargu ar išskaitysi debesyse,
Nualinta širdie . . .

Žiburiai užgeso, andai spinksėję,
Nors Nemunu kėlės Napoleonas,
Ir broliai, dalgius išsipustę,
Nepajėgė nukirsti hidrai galvą
Anuose metuose skaudžiuos.

Virpuliu baimingu
Drebėjo saulė
Ir viltys šviesiosios
Kas kart prie žemės linko,

O ji, prisotinta krauju ir prakaitu,
Veržėsi švieson įmurus,
Nors užguitoji tauta negyva tūnojo . . .

Reikėjo, kad dvelktų naujo ryto viltys
Ir kaip saulės spinduliai, įkopę,
Juodus debesis prasmelktų
Ir gyvybės sėklą imtų šildyt . . .
Gyvent! Gyvent! — visi pašaliai jau šaukė.
Ar išjos šauniųjų raitelių pulkai —
Kodėl gi, Viešpatie, nepasakai? . .

Aušros spinduliai tviksėdami
Skrodžia žemę
Ir, lyg kalaviju, sklaido
Debesis juodus ir galingus —
Kovon pabudintus brolius kviečia.
Gyvent! Gyvent! — aidėja varpas,
Ardydamas juodąją tamsą,
Pabudintas kelias.
Šviesėja!
Gyvent!
Gyvent!



Stasys Motuzas, "Knygnešys" su pilnu maišu spaudos, su
"Aušra" ir "Varpu" kišenėse. Medžio drožinys.

LITUVO
NACIONALINĖ
MOKSLŲ AKADEMIJA
LITVANA



II.
 AUŠRA ant mano stalo
 O jos spinduliai
 Pripildė mano kambarėlio sienas ...
 BASANA VIČIUS ...
 Pranašas — pamislijau aš,
 Ir galva nusviro
 Ir mano akys bijojo
 Aušros spindulių šviesos ...

Girdėjau balsą
 Mane kaltinantį —
 Manęs klausiantį —
 Tu, paklydėli, kur iki šiol buvai?
 Graudulys apėmė krūtinę mano
 Ir aš, pasviręs,
 Sukniubau ant stalo
 Ir verkiau ...

Stasys Motuzas, — Lietuvos patrijarchas dr. J. Basanavičius skaito išminties knygoje: "Lietuvi! Mylėk Tėvynę darbu, auka ir brangink gimtąją kalbą". Medžio drožinys.

 Po to — rados naujos jėgos,
 Ugnim užsidegė širdis.
 Tapau didžiu ir galingu —
 Žinojau lietuvis esąs ...
 Ir tarytum kanklių stygom
 Suskambo visa erdvė
 Ir mane šaukė ir kvietė
 Sugausti didingo varpo dūžiais
 Ir visą žemę —
 Visą Lietuvą prikelti.

III.
 O buvo, andai gi,
 Vyras iš vyrų — BASANIUS!
 Per juodąjį vargą
 Klupęs ir kėlęs
 Ir Žaliąją LIETUVĄ
 Laisvėn prikėlęs.

JO VARDAS MUMS LIKS,
 KAIP LINCOLNO VARDAS,
 LAISVĖS AUŠRA PASIPUOŠĖS!

Ach, šalie mana nemarioji —
 Vis sakalu kilki!

JO VARDAS MUMS LIKS,
 KAIP LINCOLNO VARDAS,
 LAISVĖS AUŠRA PASIPUOŠĖS!



LIETUVOS BRASTOS 1657 METŲ APGULIMO VAIZDAS IR JO AUTORIS ŠVEDŲ MARŠALAS ERIK DAHLBERGH

DR. POVILAS REKLAITIS

(Pabaiga)

II. INŽINERIJOS MARŠALAS — KARO MENININKAS

Priešingai kaip kuriems Lietuvos XVI amžiaus ikonografijos dokumentams, kurių kilmės pilnai niekas negali išaiškinti, vienu šimtmečiu vėliau atsiradusio Lietuvos Brastos apgulimo vaizdo *piešinio*, *raižinio* ir *išleidimo* aplinkybės gali būti smulkiai atsektos: jo autorius buvo vienas iš žinomiausių Švedijos istorijos veikėjų.

Erik Jönson *Dahlbergh* gimė 1625 m. spalio 10 d. Stockholme, nebajoro dvarininko šeimoje. Apie savo gyvenimą *Dahlberghas* paliko žinių dienoraštyje, kuris yra išspausdintas¹. Anksti netekęs tėvų, globėjo pasiūstas *Hamburgan* mokytis buhalterijos, *Dahlberghas*, būdamas 16 metų, gavo tarnybą Pomeranijoje pas švedų valdininką *Rhensköld*, kuris po kurio laiko *Dahlberghą* pasiuntė mokytis tvirtovių statybos pas *Demmino* tvirtovės komendantą: prasidėjo *Dahlbergho kario* karjera.

Po *Westfalijos* taikos, 1648.X.24, *Dahlberghas* paskiriamas Švedijos įgaliotiniu išreikalauti iš *Vokietijos* kontribucijų: iki 1654 metų jis gyvena *Frankfurte* prie *Maino*, kur šalia diplomato pareigų galėjo studijuoti piešimo, matematikos, karinės architektūros, laivų statybos, kalbų, jojimo, muzikos. Didelės reikšmės turėjo susipažinimas su grafikų *Merian*ų šeima ir jos darbai — *vario raižiniu* iliustruotomis knygomis. Nuo 1654 m. *Dahlberghas* studijavo meną *Romoje*. Karaliaus vardu, 1656 m. pavasarį, iš *Romos*. *Dahlberghas* buvo iššauktas į karą *Lenkijon*. 1656 m. liepos 17 d. *Dahlberghas* įsijungė į švedų kariuomenę prie *Varšuvos* ir jau buvo liudininkas *Varšuvos apgulimo* mūšio.

Buvo prasidėjęs antrasis Šiaurės karas. Didelius Lietuvos-Lenkijos plotus užplūdo priešo kariuomenės: "Tvanas"². Karas prasidėjo rytuoe: sukilusiems *Bohdano Cmielnickio* ukrainiečiams pasidavus *Maskvai* 1654 m. sausio mėn. *Maskva* puolė, bet ne *Ukrainą*, o *Lietuvą*. Lietuvos didysis etmonas ir *Vilniaus* vaivada *Jonušas Radvila*, negavęs paramos, nepajėgė apginti *Vil-*

niaus, kurį rusai užėmė 1655.VIII.8 d. *Radvila* pasitraukė į *Kėdainius*, o Lietuvos lauko etmonas *Vincentas Gosievskis* — į *Užnemunę*. Švedija, pasinaudodama sunkia *Lenkijos-Lietuvos* būkle, paskelbė karą. Pretekstas karui buvo karaliaus *Jono Kazimiero Vazos* pretenzijos į *Švedijos* sostą. Karalienei *Kristinai* 1654 atsisakius nuo sosto, Švedijos karaliaus sostan atsisėdęs *Kristinos* proteguotasis pusbrolis *Karolis X Gustavas* norėjo pasekti savo, karuose laimės turėjusio, dėdės *Gustavo Adolfo* pėdomis. Tebestovėjo ir nedemobilizuota kariuomenė. Švedų tikslai buvo užvaldyti visus *Baltijos jūros* pakra-

¹Švedu maršalas ir dailininkas Erik Jonson Dahlbergh. (Pav. 4)



Erik Dahlbergh

čius, Lenkija-Lietuvą sujungti su Švedija vienoje imperijoje. Pagrindinės švedų jėgos 17,000 vyrų išžygiavo iš švedų Pomeranijos į Prūsiją ir Lenkiją 1655.VII.9, vadovaujamos maršalo Wittenbergo. Tą pačią dieną, iš Rygos išžygiavę švedai, užėmė Daugpilį, jį išgelbėdami nuo maskviečių. 1655.VII.23 Rygon atvyko Švedijos vietininkas Livonijoje maršalas Magnus de la Guardie vadovauti 8,000 švedų žygiui prieš Lietuvą. Švedai nenorėjo konflikto su Maskva, todėl nepriėmė Jonušo Radvilo siūlomų sąlygų sąjungai, bet sudarė su rusų neužimtos Žemaitijos ir šiaurinės Lietuvos bajorais, vad., Kėdainių sutartį 1655.X.20: Švedijos karalius Karolis X Gustavas buvo paskelbtas Lietuvos Didžiuoju Kunigaikščiu — unija su Lenkija nutraukta. Magnus de la Guardie armija žygiavo Lenkijon Prūsijos pasieniu. 1656.X.12(22) ji susidūrė mūšyje su etmono Gosievskio vadovaujama Lietuvos ka-

Samuel Pufendorf. Švedijos karaliaus Karolio X Gustavo istorijos autorius. (Pav. 5)



Samuelio Pufendorfo Karolio X Gustavo istorijos laidos, vokiečių kalba, titulinis puslapis. (Pav. 6)

riuomene prie Pilypavo. Gosievskis dar 1657-1658 priešinosi švedams ir rusams Prūsijoje, Žemaitijoje ir Lietuvoje, kol 1658 metais patako rusų nelaisvėn prie Verkių.

Šito karo veiksmai buvo judraus, manevrinio pobūdžio. Švedų kavalerija, staigiais puolimais, keliomis bangomis netikėtai užpuolama, stengėsi padaryti nuostolių apšaudydama ir sukeldama paniką, tačiau, mūšio lauke sprendimo siekė artilerija ir pėstininkai — muškietininkai ir durtuvininkai. Įtvirtinti miestai buvo apšaudomi siekiant jų kapituliacijos. Daugumas Lenkijos miestų stokojo naujoviškesnių fortifikacijų, pvz. Krokava — kapituliavo 1655.X.8, Varšuva — 1656.VII.30, bet stipriai fortifikuota Čenstakava, apgulta 38 dienas, 1655.XI-XII, nepasidavė. Nežiūrint vietinių laimėjimų, pagrindinių lenkų ir lietuvių karinių jėgų švedams sumušti nepavyko. Politinis tikslas — bajorijos pasidavimas Švedijos karaliui, buvo pasiektas tik Prūsijoje ir Lietuvoje. Reikšmingesnės pagalbos nesuteikė

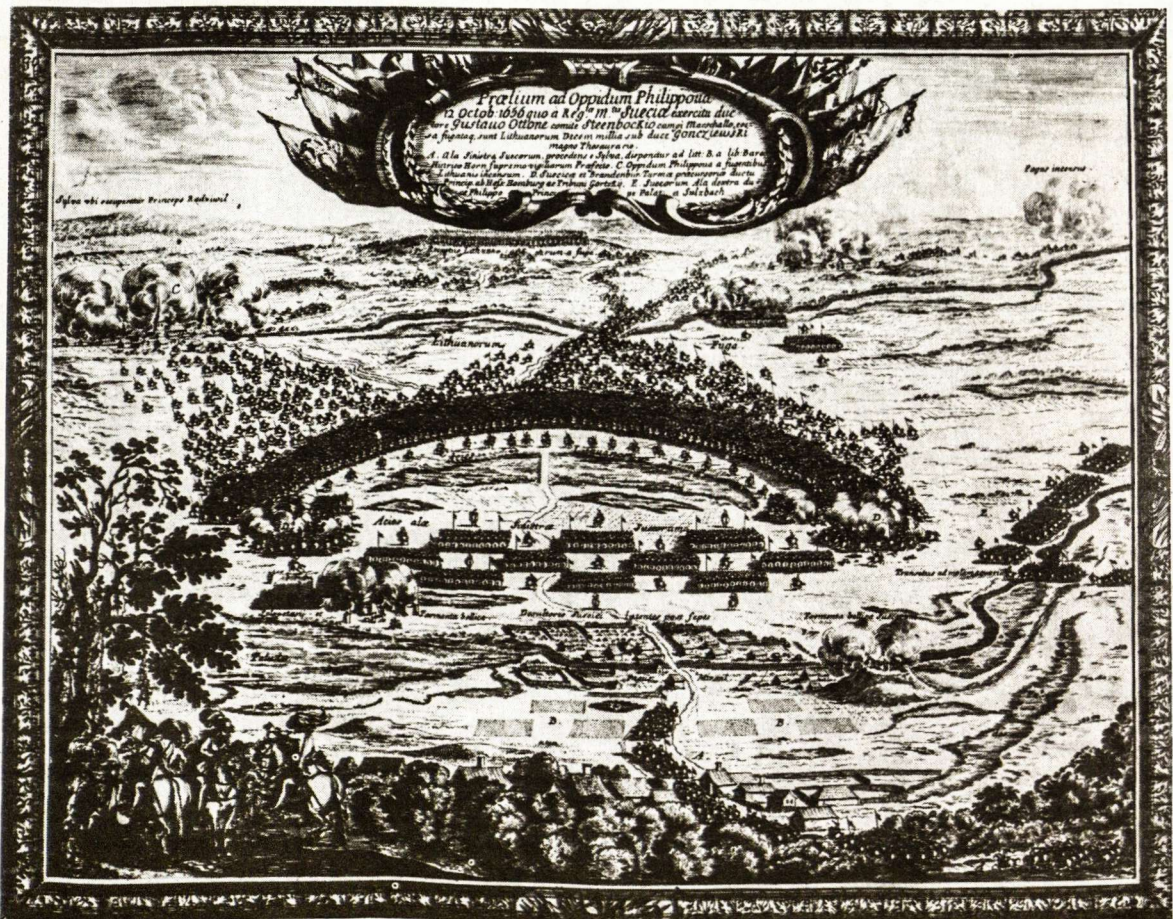
ir švedų sąjungininkai: Brandenburgo Kurfürsto kariuomenė, vadobaujama grafo Jurgio Fridricho von Waldeck, Transilvanijos vengrų — Jurgio Rakoczy ir kazokų — Antano Zdaniaus-Zdanovičiaus.

Dahlberghas kare Lenkijoje ir istorinės Lietuvos teritorijoje dalyvavo tik vienus metus — į Stetiną atvyko 1656.VII.10, o išvyko kartu su karaliumi iš Pamario Demmino į Wismarą 1657.VIII.13. Per tą palyginti neilgą laiką, Dahlberghas priklausė prie artimiausių karaliaus Karolio X Gustavo palydovų, bendradarbių karo veiksmuose, kuriems pats karalius vadovavo. Dahlbergho pareigos buvo karo inžinieriaus, tvirtovių specialisto, turėjo vad. generalkvartirmeisterio laipsnį. Pilį, miestą ar tvirtovę puolant, jis turėjo jas išžvalgyti, atlikti jų vaizdo *piešinius*, surinkti visus duomenis apie fortifikacijas, sudaryti planus jų apšaudymui ir atakavimui. Pi-

lį ar miestą paėmus, Dahlberghas atlikdavo fortifikacijų tikslus planus, sudarydavo projektus jų atstatymui ir patobulinimui. Taip visą žygio metą jis nesiskyrė su piešinių portofoliju. Kare atliktus piešinius atsivežė Švedijon ir vėliau juos panaudojo reprodukavimo tikslui, sudarydamas batalistinių vaizdų, tokiu būdu, karo lauko reportažus pakeldamas meno kūrinio lygin. Didelis skaičius Dahlbergho piešinių išliko ir tebesaugomi Švedijoje, Stockholmo Karališkoje Bibliotekoje, Valstybės archyve, Pionierių archyve, Karo archyve, Nacionaliniame Muziejuje³.

Karolio X Gustavo kare prieš Daniją 1658 m. Dahlberghas pasižymėjo savo drąsiu žygiu per užšalusius Didįjį ir Mažąjį Beltą ir 1660 buvo pakeltas pulkininku bei bajoru. 1676 Dahlberghas skiriamas pionierių korpo viršininku, gavo grafo titulą, o 1693 *maršalo* laipsnį. Keletą metų Dahlberghas keliavo Olandijoje, Prancūzijoje ir

Lietuvių ir švedų 1656 metų mūšis prie Pilypavo (Suvalkų aps.). Raižinys iš S. Pufendorfo veikalų. (Nuotrauka pagal egz. dr. Rėklaičio archyve). Pav. 7





Beveik originalo dydzio. Kairės, vidurinės ir dešinės dalies nuotraukos pagal egz. dr. Rėklaičio archyve. (Pav. 8 ir 9)

Suetia die D.
ta cum operibus infra

G. Synagoga Iudeorum.
H. Minimentum Suedicum.
K. Suec. decipit et Suedicus tormen.

L. Hungarorum decipit Suec.
M. P. Suec. equitibus Suedicorum.



(Pav. 10)

Anglijoje, tobulindamas savo tvirtovių architektūros studijas ir išvystydamas tvirtovių statybos švedišką sistemą. Jis pastatė ar perstatė daug Švedijos tvirtovių, įgudusio menininko ranka padarė didelį skaičių Švedijos architektūros paminklų piešinių. 1696 jis paskiriamas Livonijos gubernatoriumi. Trečiajame Didžiajame Šiaurės kare 1700 jis gynė Rygą. Paleistas dimisijon 1702. Mirė Stockholme 1703.III.16. (Portretą ir parašą žr. pav. 4).

Jau 1661 buvo pradėta ruošti Dahlbergho piešinius publikacijai. 1667 Švedijos karalius garantavo, kad Dahlbergho piešiniai bus išleisti valstybės lėšomis juos išraižant ir multiplikuojant grafiškai. Meriano "Topografijų" pavyzdžiu buvo ruošiamas stambus Švedijos vietovių vaizdų veikalas, kurio iki 1716 pasirodė trys tomai "Svecia moderna et antiqua" titulu su 313 raizinių, vaizduojančių Švedijos pilis, tvirtoves, miestus, bažnyčias, mūšius ir t.t. Dahlbergho piešiniams išraižyti varjje, buvo pakviesti geriausi to meto reprodukcinio raizinio specialistai: prancūzai ir olandai. Dideliam vaizdų veikalui pritrūko gero autoriaus tekstui sudaryti, parašytas tebuvo įvadas.

III. ANTROJO ŠIAURĖS KARO ISTORIOGRAFAS SAMUEL PUFENDORF

1670-88 Švedijoje reiškėsi to laiko mokslo įžymenybė — vokietis Samuel Pufendorf (1632-1694), kuris būdamas švedų Lundo universiteto profesorius, garsėjo jurisprudencijos veikalais, parašė stambią Švedijos istoriją. 1677 danams užėmus Lundą, Pufendorfas pakviečiamas Stockholman, kur eidamas švedų karaliaus Karolio XI istoriografo pareigas, paruošė jo tėvo Karolio X Gustavo valdymo istoriją, kuri tuo tarpu nebuvo spausdinama. 1687 Pufendorfas prašėsi atleidžiamas ir 1688.II persikėlė Berlynan, Brandenburgo Kurfürsto Friedricho Wilhelmo tarnybon, dvaro istoriografu ir valstybės tarnybos nariu, bet ryšio su Švedijos sostu jis nenutraukė. 1694 Pufendorfas skuba Stockholman, kad ten perimtų savo veikalą apie Karolio X Gustavo laikotarpį *rankraštį* jo publikavimui, kas buvo numatyta Vokietijoje.

Tuo momentu Stockholme turėjo būti nurtarta Pufendorfo veikalui parūpinti iliustracijas pagal karų dalyvio Dahlbergho piešinius. Dahlberghas gauna iš karaliaus parėdymą, kuo skubiausiai iš savo karo žygiuose padarytų škiečių paruošti raizytojams tinkamus piešinius.

Švedijos karaliaus pakeltas baronu, Pufendorfas sugrįžo Berlynan, bet ilgai negyveno: ant

vinies persidūręs kojos pirštą, gavo kraujo užkrėtimą ir mirė tais pačiais 1694 metais⁴. Portretą žr. pav. 5).

Pufenforfo knyga išspausdinta Nūrnerge jau po autoriaus mirties 1696. Ji lotyniškai įvardinta: "De rebus a Carolo Gustavo Sueciae Rege gestis commentarium libri septem elegantissimis tabulis aeneis exornati cum triplici indice"⁵. Knyga turėjo labai didelį pasisekimą: ir dėl naujo, vaizdaus istoriografinio metodo, ir dėl aktualumo, nes švedų karai dar nebuvo pasibaigę, ir, be abejo, dėl knygon įklijuotų puikių vario raizinių, pagamintų pagal Dahlbergho piešinius, vertės. Jau 1697 Nūrnerge išėjo to pačio veikalo nauja laida vokiečių kalba: "Herrn Samuel Freyherrns von Pufendorf Sieben Bücher Von Denen Thaten Carl Gustavs Königs in Schweden. Mit Vortrefflichen Kupffern ausgezieret und mit nöthigen Registern versehen. Aus dem Lateinischen in Hoch-Teutsche übersetzt von S. R. Nürnberg in Verlegung Christoph Riegels. Gedruckt mit Knorzischen Schriften An.M.DC. XCVII"⁶. (Titulinį žr. pvz. 6). Ši laida turi tuos pačius raizinius atliktus daugumoje pagal Dahlbergho piešinius, kaip ir lotyniškoji laida. Buvo ir daugiau laidų⁷. Knygos pasisekimas yra priežastis, kad ir šiandien pavieniai raiziniai išimti iš Pufendorfo knygos grafikos antikvarijate neretai užtinkami. Dėka šitų turiningų ir dekoratyvinių raizinių, Dahlberghas ir Pufendorfas yra plačiai žinomi dar ir mūsų dienose.

RAIŽINIAI PAGAL DAHLBERGHĄ PUFENDORFO KNYGOSE

Samuelio Pufendorfo knyga apie Karolio X Gustavo valdymo laikotarpį (1654-1660) turi iš viso 124 *vario raizinius*⁸. Jų tarpe yra 10 portretų⁹ ir 114 istorinių įvykių atvaizdavimų, šių tarpe karo veiksmams Lenkijoje bei Senosios Prūsijos vietovėse, paskirta 50 raizinių, kurių priekinė įterptas Lenkijos-Lietuvos žemėlapis¹⁰. Trys raiziniai vaizduoja vietoves Latvijoje: Daugpilio tvirtovės užėmimas, Rygos apgulimas (2 lapai), Mintaujos-Dobleno pilių vaizdas.

Iš istorinės Lietuvos tėra du vaizdai: "Mūšis prie Pilypavo 1656 m. spalio 12(22)" (žr. pav. 7)¹¹ ir "Lietuvos Brastos miesto ir pilies apgulimas 1657 metų gegužės mėn. 11(21) d." (pav. 8-10)¹².

Manoma, kad didesnė dalis Pufendorfo knygos raizinių atlikta pagal Dahlbergho piešinius. Tik 48 raiziniai pažymėti Dahlbergho signatūra: "Erich Jönson Dahlbergh ad vivum delineavit"¹³

“Mūšio prie Varšuvos” raižinys, nors nepažymėtas Dahlbergho “delineavit”, betgi yra pagamintas pagal jo piešinį, nes Stockholme rastas atitinkamas Dahlbergho piešinių originalas¹⁴. Todėl tenka manyti, kad ir dalis kitų Dahlbergho pavarde nepažymėtų raižinių buvo atlikti sekant jo karo veiksmų ir tvirtovių piešiniais. Dahlberghas, kaip buvo nurodyta, iš karo lauko atsivežė *škicus*, kuriuos išdirbo į užbaigtas kompozicijas, sutvarkė įrašus ir paaiškinimus, įterpdamas juos į barokinių formų kartušus; šitie piešiniai buvo duoti *raižytojams* reprodukuoti, t.y. piešinio formas kruopščiai perkelti raižinio technika į vario plokštelę, nuo kurios jau buvo galima atspausdinti didesnis tiražas. Kas buvo Dahlbergho piešinių raižytojai Pufendorfo knygoje, yra žinoma. Nemaža raižinių turi pažymėtas raižytojų “sculpsit” — ar “fecit” — pavardes: keli jų prancūzų raižytojai, dirbę Paryžiuje, kaip *Lepautre*¹⁵ ir *Cochin*¹⁶, vienas olandas — dirbęs ir miręs Stockholme — Willem *Swidde*¹⁷. Swidde prie savo pavardės signatūroje pridėjo keliais atvejais ir raižymo metus: 1688, 1689 ar 1696, taigi raižinių ruošimas truko apie 10 metų, bet dalis jų buvo paruošta prieš pat knygos išspausdinimą.

Išnašos:

1. Erik Dahlberghs Dagbok 1625-1699). Uppsala-Stockholm 1912.
2. “Potop” lenk. H. Sienkiewiczzius pavadino vieną savo romanų (1886). Iš naujesnės istoriografijos plg. A. Przyboš: W latach potopu 1655-1660. Warszawa 1956; S. Herbst: Woyna obronna 1655-1660. Warszawa 1957 ir kt.
3. E. Vennberg: Dahlberg, Erik. In: Thieme-Becker, Allg. Lex. d. bibl. Künstler. Bd 8. Leipzig 1813, p. 274.
4. Allg. Deutsche Biographie. Bd 36, Leipzig 1888, p. 707.
5. Norimbergae 1696. Apie 700 psl., in Folio.
6. Žiūrėtas egz. iš buv. Prancūzijos karaliaus biblio-

Atitaisome: Šio str. I dalyje, KARIO 9 Nr., 332 p., kair., antroj eil. iš ap., vietoje 1931 m., turi būti 1831 m. Red.

tekos (Bibliothèque Royale, dabar Bibliothèque Nationale, Paryžiu).

7. Britų Muziejus Londone turi 1697 m. laidą prancūzų kalba ir antrą vokiečių kalba, 1729 m. antrą lotynų kalba.

8. Žr. knygos 1696 m. laidoje esąs pilnas raižinių sąrašas: “Drittes Register Der Kupfer so zu diesem Historischen Werck gehören”.

9. Portretai Karalienės Kristinos, karaliaus Karolio X Gustavo, karalienės Jadvygos Eleonoros, hercogo Adolfo Jono, karaliaus Karolio IX, Peterio Brahe, Karolio Gustavo Wrangelio, Gustavo Otto Steinbocko, Magnaus Gebrielio de la Gardie, Gustavo Bonde.

10. Žemėlapis, raižytas L. Cordier'o, neapima visos Lietuvos D. K-tės teritorijos. Žemėlapin įterpti Lietuvos, Žemaitijos bei pietvakarinių Lietuvos vaivadijų herbai.

11. Miestelis Suvalkų apskr. Dahlberghas Pilypavo mūšyje nedalyvavo. Raižinys neturi jokių signatūrų, todėl Dahlbergho autorystė tik spėjama. Jis galėjo kompoziciją sudarydamas pasinaudoti kitų karininkų medžiaga. Dėl mūšio datos pastebėtina, kad švedai, kaip ir kitos protestantų valstybės XVII amž. laikėsi senojo Julijaus kalendoriaus, todėl norint žinoti datą pagal dabartinį kalendorių, reikia pridėti 10 dienų.

12. Lietuvių Enciklopedija 4 t. 1954, p. 227 gerokai perdedama rašant: “Lankydamosis Lietuvoje jis (Dahlberghas) nutraukė daugelio vietovių planus bei piešė miestų ir pilių vaizdus”. Taip galima būtų pasakyti tik apie Dahlbergho veiklą Lenkijos teritorijoje. Plg. Bronislaw Heyduk: “Dahlbergh w. Polsce. Dziennik i ryciny szwedzkie z dziejów “Potopu” 1656-1657. Wroclaw 1971. 205 psl. su 111 pav. Įdomią Dahlbergho raižinių Lenkijos tematikos ekspoziciją teko 1964 m. matyti Rapperwillio (Šveicarijoje) pilyje, ten buv. lenkų-lietuvių emigracijos muziejui paminėti. Lietuvos kariuomenės karo veiksmus Lenkijoje Dahlberghas pavaizdavo Varšuvos mūšio ir Sano-Vyslos mūšio raižiniuose.

13. Bernhard Tarschys: Dahlbergh, in: Svenska män och kvinnor. 2. Stockholm 1944, p. 169.

14. Plg. Heyduk, o.c. p. 111.

15. Signatūrose: “L. Le Potre sculp.”, “J. Le Pautre sculp.”. Lepautre XVII amž. prancūzų raižytojų šeima.

16. Signatūrose: “Cochin sculp.”, “Noll Cochin sculp.”. Noël Cochin (1622-1695) prancūzų raižytojas.

17. William Swidde (1660 Amsterdame — 1697 Stockholme) olandų raižytojas dirbęs Švedijoje. Pagal Tarschys (o.c.) papuošimus su trofėjais ir vėliavomis piešęs švedas Olof Haffman (m. 1709).

1978 m. gegužės 28 d., Čikagoje, ruošiamas Pirmojo Lietuvos Prezidento Karo Mokyklos XIX laidos 40 metų sukaktuvinis susitikimas. Norintieji dalyvauti turi pranešti rengėjų grupės atstovui — J. Gradinskui, 2512 W. 47th St., Chicago, Illinois, 60632, ne vėliau š.m. gruodžio 15 dienos.

Vyčio Kryčiaus Kavalierių Pulkininką

RAIMUNDĄ LIORMONĄ

minintį savo 85 metų amžiaus sukaktį, nuoširdžiai sveikiname ir linkime daug sveikatos ir daug laimingų metų.

KARIO Štabas

PRISIMINIMŲ NUOTRUPOS IŠ 15-TO GARDINO BATALIONO

Gen. št. mjr. ALBINAS LEVICKIS

(Pabaiga)

Jau sekančią dieną dalis bataliono vyrų perėmė tam tikrą kiekį sargybų. Dauguma sargybų buvo miesto ribose, bet nemažai ir miesto apylinkėse. Su užmiestinėmis sargybomis ryšys buvo blogesnis, tik maisto atsiėmimo dienomis atvykdavo kuopų ir būrių vadai su savaitiniais pranešimais. Dažniau atvykdavo kuopų ir būrių vadai, kurie išnaudodavo progą pabuvoti mieste ir bataliono štabe. Dėl tarnybos nusiskundimų nebuvo ir atrodė, kad vyrai buvo patenkinti savo pareigomis.

Kiekvienas suprato, kad jo pareiga gerai reprezentuoti lietuvių karių, todėl Gardine neteko matyti nenusiskutusių ar blogai pritaikyta uniforma karių. Kuopose suorganizuoti siuvėjai šalinio uniformų defektus, o patys vyrai, prieš išeidami į tarnybą ar pasivaikščioti mieste, atsidėję lygindavo uniformas ir valydavo batus "iki pasiutimo".

Tuo laiku Gardine veikė tik vienas restoranas, kur buvo galima gauti pakankamai alaus ir kuklių užkandžių, tačiau lange kabojo didelė iškaba: "Nur fuer deutsches Wehrmacht". Ten skambėdavo austrų dainos ir vienas kitas austrų pianistas surengdavo neblogus koncertus. Nors mes gaudavome alaus kiek norėdavome, ir dargi dykai, bet vyrai buvo nepatenkinti tuo skelbimu. Nuėjau pas pulko vadą ir paaiškinau, kad tas skelbimas diskriminuoja mano vyrus. Pulko vadas atsiprašė už neapsižiūrėjimą, ir po poros valandų ant to paties skelbimo buvo pridėta: "und fuer litauische Soldaten". Dabar restorane skambėjo ir lietuviškos dainos. Padavėjos buvo parinktos gražios lenkaitės. Pademonstruoti savo tautybę kiekviena mergina buvo prisigėmusi prie krūtinės baltą ir rausvą rožę.

Lenkais save vadiną gyventojai buvo tikri, kad lietuviai atsinešė į Gardiną pagiežą ir pyktį lenkams. Tačiau, kai neįvyko jokių prieš lenkus nukreiptų išsišokimų, jie buvo nustebinti. Aš pats, norėdamas betarpiai sužinoti gyventojų nuomonę apie lietuvius karius, sėkmadieniais apsilankydavau civiliniais rūbais ir įsimaišęs į šventadienišką minią, palydėdavau bataliono karius ir austrus į bažnyčią. Čia buvo geriausia proga

išgirsti gyventojų nuomonę apie lietuvius. Tiek lenkai, tiek gudai apie lietuvius karius daug kalbėdavo, bet jų komentarai buvo mums ypatingai palankūs. Dar vėliau, lenkai ir gudai tiek įsidrąsino, kad dažnai pakviesdavo atskirus karius pietums ar vakarienei. Jie teigė, kad mes ne tik lietuviai, bet *broliai* lietuviai.

Jei lenkai pradžioje mus sutiko su baime, tai visai priešingai pasirodė gudai. Mūsų atėjimas jiems pakėlė nuotaikas ir jie žiūrėjo į mus kaip į sąjungininkus. Vieną dieną jų komiteto pirmininkas su sekretore rado reikalą padaryti bataliono vadovybei vizitą. Jokių gilesnių problemų nepalietėm, tai buvo daugiau formalus vizitas. Po kiek laiko ir mes padarėme jiems revizitą. Santykiai su gudų komitetu plėtėsi plačiau, nes jų veikla gravitavo ne į Minską, bet į Vilnių. Vilniuje veikė tautinis gudų komitetas, vadovaujamas majoro Ružancovo. Kadangi tuo laiku paštas neveikė ir civiliniams gyventojams nebuvo leidžiama važinėti geležinkeliu, mes neatsisakydavome, prie progos, nuvežti į Vilnių jų laiškus ir veiklos pranešimus.

Su austrais santykiai buvo tarnybiniai ir labai korektiški. Matydami pavyzdinę batalioną, jie visai nesikišo į mūsų vidaus reikalus, nei į mūsų veiklą už bataliono ribų. Karių nusizengimo atveju, jie galėjo pranešti bataliono vadui. Per visą laiką, kol buvome Gardine, niekada negavau iš austrų jokio skundo nei įspėjimo.

SOVIETŲ BELAISVIAI

Po kurio laiko, per Gardiną buvo nukreipta gana didelis skaičius rusų belaisvių. Vaizdas buvo labai liūdnas. Jie buvo nuvargę po ilgų žygių, išbadėję ir nusilpę. Uniformos, o ypač batai, vos tik laikėsi ant kūno. Ėjo panarinę galvas, nesidomėdami aplinka. Juos lydintieji vokiečių kariai buvo gana brutalūs. Kadangi prieš įžengiant į miestą jiems būdavo duodamas ilgesnis postovis, bataliono vyrai dažnai turėdavo progų su jais pasikalbėti. Jau pirmoje voroje atradome kelis lietuvius. Nuėjau pas pulko vadą ir paprašiau, kad leistų juos paimti iš nelaisvės. Aš asmeniškai garantavau už jų patikumumą. Pul-

ko vadas be rezervų sutiko. Išvaduoti iš nelaisvės vyrai buvo be galo laimingi, ir nors galėjo vykti į namus, visi pasirinko likti batalione. Nuo tos dienos mano vyrai patikrindavo kiekvieną belaisvių vorą ir atsiimdavo lietuvius karius.

Vieną kartą, kai iššaukėme lietuvius belaisvius, tarp kitų išėjusių vyrų pasitaikė ir vienas lietuvis politrukas, kurį kaikurie vyrai gerai pažinojo. Nors jis buvo nusiplėšęs nuo rankovės raudonąją žvaigždę, tačiau ant išblukusios palaidinės rankovės liko ryški žalia sovietiška žvaigždė. Pašaukiau jį į savo kabinetą ir jam paaiškinau, kad negaliu jo palikti batalione, bet nenoriu, kad lietuvis patektų į belaisvių lagerį Vokietijoje. Pasakiau jam, kad tuoj gaus naują palaidinę. Būdamas lietuviškoje uniformoje, galės be bilieto važiuoti geležinkeliu. Patariau jam daugiau nesikišti į politiką. Vyras buvo labai nustebejęs. Padėjo už palankų sprendimą jo atveju ir vakare įsėdo į traukinį Vilniaus link.

Už keliasdešimt kilometrų į vakarus, viename miestelyje buvo leitenantas D. su būriu kareivių. Jis, sužinojęs, kad Gardine yra lietuvių batalionas, per rankas man atsiuntė laišką prašydamas, kad daryčiau pastangų juos priimti į Gardino batalioną. Laišką atvežė vienas gudas ūkininkas, kuris turėjo asmeniškų reikalų Gardine. Pasikalbėjęs su pulko vadu, tuoj gavau jo sutikimą, įjungti būrį į Gardino batalioną. Po kelių dienų būrys atsirado Gardine. Papildžiau buvusiais belaisviais ir batalionas išaugo į keturių kuopų batalioną.

PAVOJINGA BŪKLĖ DRUSKININKUOSE

Žygio metu į Gardiną, kad ir kaip norėjome aplankyti Druskininkus, tačiau tas miestelis buvo mums nepakeliui, apsilankymą teko atidėti vėlesniam laikui. Druskininkai buvo garsūs ne tik kaip kurortas, bet taip pat, kaip maršalo Pilsudskio numylėtas kampelis. Žmonės pasakojo, kad maršalas beveik kiekvieną vakarą sėdėdavo ant to pačio suolo, įsmeigęs akis į priešingą Nemuno krantą, kur jau buvo nepriklausoma Lietuva. Sunku pasakyti, kodėl maršalas taip buvo pamėgęs Druskininkus, kai Lenkija turėjo pakankamai ir geresnių kurortų. Netikėtai atsirado reikalas aplankyti Druskininkus ir tai ne malonumui, bet galbūt ten susidariusią pavojingą būklę.

Iš atvažiavusių į Gardiną žmonių teko sužinoti, kad jau pirmąją karo dieną lietuviai gyventojai perėmė į savo rankas miestelio ir kurorto vadovybę. Buvo suorganizuota policija, vals-

čiaus organai ir perimta į savo rankas puikiai įrengtos sanatorijos su ten esančiu turtu. Atvykę vokiečiai rado beveik normalų kurorto gyvenimą. Buvo įsteigta maža vokiečių komendantūra, kuriai buvo galima pavydėti gero gyvenimo. Jauanas vokiečių leitenantas, einantis komendanto pareigas, jautėsi tikru Druskininkų karaliuku. Laikiniai viskas buvo gerai, bet po kiek laiko, komendantas pradėjo rodyti nepasitenkinimą lietuviška administracija. Iš karto, pripuolamai, vėliau sistematiškai pradėjo ieškoti priekabių. Greit paaiškėjo, kad tai lenkų mažumos intrigos. Visai suprantama, kad lenkai pavydėjo lietuviams vadovavimo ir ypač administravimo sanatorijų, kurių turėjo didelius maisto išteklius. Komendantas buvo apstatytas gražiom lenkaitėmis, per kurias ši grupė vystė savo veiklą.

Komendantūron pradėjo plaukti pikti gandai ir nepamatuoti šmeižtai prieš lietuvišką administraciją, policiją ir prieš miestelio vadovybę. Tuo pačiu metu, lenkai stengėsi sabotuoti visus lietuviškos administracijos parėdymus. Kad galutinai palaužtų lietuvių moralę, lenkai leido gaudus, kad lietuviai ruošiasi išžudyti Druskininkų lenkus. Paskutinis gandas buvo perduotas komendantui ir buvo reikalaujama, kad jis imtųsi žygių prieš lietuvišką administraciją. Nežinia, ar vokiečiui buvo iš šalies patarta, ar jo pačio sugalvota, bet sprendimas prašoko net didžiausias lenkų viltis. Vieną rytą ant komendantūros skelbimų lentos atsirado pranešimas, kad už kiekvieną nužudytą lenką bus sušaudyta dešimt lietuvių. Gerai žinant vokiečių brutalumą ir lenkų nesiskaitymą su priemonėmis, buvo galima laukti, kad patys lenkai gali inscenizuoti nužudymą, ar eilinį nelaimingą atsitikimą išpūsti, paversdami jį nužudymu. Iš kitos pusės, visi žinojo, kad vokiečiai savo grasinimus vykdė be skrupulų. Virš lietuvių gyventojų pakibo didelė grėsmė. Tuo tarpu lenkai dar aukščiau pakėlė galvas ir jų įžūlumui nebuvo ribų. Žmonės žinojo, kad Kaune veikė Lietuvos laikinoji vyriausybė ir ten krypo visų viltys, bet dėl judėjimo suvaržymų, ne tik apie Kauną, bet ir Vilnių negalėjo būti kalbos. Pagalbos šauksmas pasiekė lietuvišką batalioną Gardine, ir, žinoma, mes palaikėme savo pareigą šį klausimą išspręsti. Kadangi žinios, pasiekę batalioną buvo miglotos, nutarėme išsiaiškinti padėtį vietoje, ir reikalui esant, griebtis atitinkamų priemonių.

Supuolimo dėka šios žinios pasiekė bataliono štabą šeštadienį. Nuėjau pas pulko vadą ir paprašiau, kad leistų laisviems nuo tarnybos vyrams padaryti ekskursiją į Druskininkus. Taip

pat paprašiau, kad paskolintų keletą sunkvežimių su austrų šoferiais. Sutarėme, kad sunkvežimiai bus parengti 9 valandą ryto. Sekantį rytą pasikrovėme į sunkvežimius ir patraukėme Druskininkų link. Buvo gražus vasaros rytas, vyrai buvo labai gero ūpo. Skambėjo kariškos dainos.

Su daina įvažiuojame į Druskininkus. Gyventojai pamatę savo karius, išsipylė į centrinę gatvę su džiaugsmu ir ašaromis akyse. Mašinos privažiavo prie lietuviškos administracijos centro — sanatorijų. Čia mus sutiko pati didžiausia žmonių minia. Priešaky stovėjo buvęs mano mokytojas "Aušros" gimnazijoje — daktaras Nasvytis. Nesitikėjau, kad po tiek laiko mane atpažintų. Deja, jis puolė man ant kaklo su ašaromis akyse: "Sakyk, majore, ar aš galėjau sapnuoti, kad mano mokinyš atvyks mane gelbėti šioje baisioje situacijoje". Ir aš susijaudinau, po tiek laiko sutikęs mylimą mokytoją. Su karininkais ir austrų šoferiais nuėjome prie komendantūros pasiskaityti garsaus vokiečių įgulos viršininko skelbimo. Komendantūros vartai buvo užrakinti. Nei kieme, nei languose nesimatė nei vieno vokiečio.

Daktaras Nasvytis pranešė, kad bažnyčioje tuoj bus pamaldos, po pamaldų pakvietė visus karius pietums didelėje sanatorijų verandoje. Pietų metu nuotaikos buvo pakilę į aukščiausią laipsnį. Buvo pasakyta gražių kalbų, sudainuota kariškų dainų. Asmeniškai užtikrinau gyventojus, kad nesijaudintų dėl kvailo vokiečių veiksmų. Garantavau, kad tuoj tas skelbimas dings nuo komendantūros skelbimų lentos. Po kalbų vėl sekė dainos ir gyventojų nuotaikos pakilo.

Parvažiavęs į Gardiną, tuoj pat nuėjau pas pulko vadą ir nušviečiau padėtį Druskininkuose. Pulkininkas išvadino komendantą kiaulės sūnum ir prižadėjo, kad šį reikalą jis tuoj pat sutvarkys. Padariau sugestiją, kad tokiam mažam miestelyje nereikalinga vokiečių įgula, kuomet miestelį labai gerai valdo daktaras Nasvytis. Miestelis turi savo lietuvišką policiją, kuri neskirsto gyventojų tautybėmis. Visais atvejais, Druskininkai apgyvendinti lietuvių, o lenkai ten sudaro tik nežymią mažumą.

Vieną dieną iš Druskininkų buvo atsiųstas žmogus, kuris pranešė, kad garsusis skelbimas ir visa vokiečių komendantūra sekančią dieną po mūsų vizito nepastebėtai dinga. Daktaras Nasvytis siunčia man ir bataliono vyrams padėką už taip greitai pavojingos būklės likvidavimą.

GARDINO LIETUVIAI

Dar Vilniaus geležinkelio stotyje, belaukiant garvežio, bandžiau gauti žinių iš geležinkelių

apie Gardino lietuvius. Visi teigė, kad šiek tiek lietuvių ten yra, bet jie neorganizuoti ir sunku pasakyti kiek jų ten yra. Laikui bėgant, vyrai mezgė pažintis ir pakviesdavo sutiktus lietuvius apsilankyti bataliono štabe. Pirmieji vizitoriai buvo labai nedrąsūs, bet po pirmo atsilankymo jau patys ateidavo ir atsivesdavo savo draugus. Gana daug lietuvių iš Gardino apylinkių atvažiuodavo į miestą savais reikalais ir jiems būdavo sunkumų su vežimų pastatymu. Kadangi turėjome milžinišką kiemą, atvažiuojantiems ūkininkams buvo leista pasistatyti vežimus. Dabar, beveik kiekvieną dieną turėdavom svečių.

Vieną dieną sulaukiau ypatingo svečio, buvusio lenkų armijos pulkininko. Jis atsiprašė už nelabai sklandžią lietuvių kalbą. Užaugo jis lietuviškoj šeimoj, vaiku būdamas namuose kalbėjo lietuviškai, bet po lenkiškos mokyklos ir gimnazijos gerokai pamiršo lietuvių kalbą. Nežiūrint to, su pulkininku kalbėjomės lietuviškai, tik jis vartojo gana daug barbarizmų. Kaip senas karys žavėjosi bataliono vyrais. Jo nuomone, aš turiu ne paprastą, bet gvardijos batalioną ir miesto gyventojai labai gerai atsiliepia apie lietuvius karius. Radome daug bendrų temų pokalbiui. Kai tik būdavo mieste, visada jausdavom pareigą padaryti vizitą bataliono štabui.

Tuo laiku nebuvo organizuoto miesto gyventojų aprūpinimo maistu. Žmonės eidavo į kaimus ieškodami maisto produktų. Kadangi zlotai buvo nustoję vertės, juos pakeitė mainų sistema. Miestiečiai eidavo į apylinkės kaimus nešdami medžiagas ir rūbus, o parsinešdavo maisto produktų. Kurie neturėjo ką keisti, gyveno gana skurdžiai. Kartą apsilankė bataliono štabe miestietė lietuvi, matyt, gera šeiminkė, nes apžiūrėjusi mūsų štabo patalpas, pasiskundė, kad sunku su maistu ir tarp kitko, pareiškė, kad mūsų štabo patalpoms reikia moteriškos rankos. Sutikau su jos nuomone ir paprašiau, kad rekomenduotų lietuvi moterį. Jos akys sužibo ir ji pasiūlė savo jauną dukterį. Nors dukterė tik 14 metų, bet labai gabi ir gera šeiminkė. Ji garantavo, kad mes būsim patenkinti jos šeiminkavimu. Algos nereikia, ji prižiūrės štabo patalpas tik už maistą.

Paprašiau, kad dar šiandieną atvestų mūsų būsimą šeiminkę. Po poros valandų atvyko su labai jauna dukra, kuri puikiai kalbėjo lietuviškai. Ūkio viršininkas paaiškino jai nesudėtingas pareigas, parodė jai paskirtą kambarį, kuriame buvo paklota kariška lova, rašomas stalas ir pora kėdžių. Mergaitė keletai minučių dinga iš štabo, bet vėl greit parėjo su dviem puokštėm gėlių. Vieną puokštę pastatė ant stalo štabo kambary-

je, o kitą jai paskirtame kambaryje. Taip įsigijom bataliono "dukra". Nežiūrint jos labai jauno amžiaus, mūsų patalpos žibėjo. Ji parnešdavo iš austrų virtuvės štabo karininkams maistą ir kiek galima gražiau serviuodavo. Mūsų maisto likučius sudėdavo į spintą ir kai mana atsilankydamas, paprašydavo ūkio viršininko leidimo tuos likučius stiduoti jos šeimai.

Daug lankytojų turėjome vietiniais reikalais iš provincijos, kaip tai policijos steigimu, mokyklų steigimo reikalais ir kitomis vietinėmis problemomis. Kadangi žmonės nemokėjo vokiečių kalbos, tai dažniausiai adjutantas lydėdavo juos po austrų įstaigas. Be abejo, dažnas lankymasis austrų įstaigose mums sudarė nepatogumų, paprasčiau, kad iš Vilniaus atsiųstų pora civilių vyrų, kurie sugebėtų atstovauti gyventojus vokiečių įstaigose. Vieną vakarą prisistatė du jauni vyrai. Vienas buvo labai entuziastiškai nusiteikęs ir mane tikino, kad jis esąs jotvingių kilmės. Laisvai kalbėjo vokiškai ir su užsidegimu griebėsi darbo. Jų veiklai paskyriau pora kambarių, įrašėme į bataliono sąrašus ir priskyrėme mitybai prie bataliono.

Šie vyrai, iš niekur negaudami nei algos, nei paramos, savo kapitalą skaičiavo nuveiktais darbais Gardine ir apylinkėse. Nežiūrint nepalankių aplinkybių, tuoj pat suregistravo Gardine ir artimose apylinkėse virš 500 lietuviškų šeimų. Sekantis jų tikslas, artėjant rudens sezonui, buvo numatyti ir parengti lietuviškas mokyklas. Austrų įgulos viršininkas jų veiklos netrukėdė ir esant reikalui, būdavo galima sulaukti net neoficialios jo paramos.

Miesto centre buvo didelis pastatas apsuptas akmenine tvora. Ten austrai buvo įrengę karinę ligoninę. Nors buvo pulke daktaras, bet papildomai dar buvo samdomas ir vietinis lenkas daktaras, nes ligonių buvo nemažai. Į ligoninės rajoną civiliniai gyventojai nebuvo leidžiami ir prie vartų stovėjo nuolatinis sargybinis. Jo pareiga buvo neleisti į ligoninės rajoną civilinių gyventojų. Vieną rytą, esant sargyboje lietuviui kariui, įvyko konfliktas su lenku daktaru. Mažaūgis daktaras, paprašytas parodyti leidimą, nekreipdamas dėmesio, pastūmė sargybinį ir bandė toliau eiti. Nors sargybinis buvo šaltas žemaitis, bet ir jam užvirė kraujas. Pastatė šautuvą prie medžio, psivijo daktarą ir paėmęs kaip kūdikį ant rankų, nunešė prie akmeninės tvoros ir išmetė ant šaligatvio. Buvo sekmadienio rytas ir šį incidentą matė daug žmonių. Daktaras atsikėlė, nusipurė dulkes ir vėl nuėjo prie vartų. Šį kartą jau buvo išsiėmęs savo vo-

kišką leidimą ir iškėlęs virš galvos, vėl priėjo prie sargybinio. Sargybinis patikrino leidimą ir atidavė daktarui pagarbą. Po kiek laiko paskambino pulko vadas, pagyrė sargybinį ir paprašė, kad kai duosiu jam atostogų, pridėti dvi savaites nuo jo — už gerą pareigų ėjimą.

Mieste greitai pasklido linksmas anekdotas apie lietuvių sargybinį ir daktarą.

Vieną vakarą atvyko mūsų sargybinis iš geležinkelio stoties ir pranešė, kad į Gardiną atvažiavo ispanai ir išsikrauna stotyje. Keli karininkai nuėjome pasižiūrėti nematyto karių. Stotis buvo tapusi tikru jomarku. Iš vagonų kraustė karinį turtą klegėdami kaip žąsys. Nesimatė jokios darbo organizacijos. Karininkai stovėdami nuošaliau, rūkė cigaretes ir nesirūpino darbo paskirstymu. Visi buvo naujomis vokiškomis uniformomis su vokiškais laipsnių ženklais. Skirtumas buvo tik tas, kad ant rankovių jiems buvo prisiūta tautinė ispanų vėliavėlė. Visi ginklai buvo vokiški. Bandėme su jais susikalbėti, bet nepavyko. Šiaip taip išsiaiškinom, kad mes esame "il Lithuani".

Tipinga buvo vokiečių karių laikysena, jie žiūrėjo į ispanus nustebę ir pasipiktinę, kad ši netvarka daroma vokiškomis uniformomis dėvinčių vyrų. Po kiek laiko vagonai ištuštėjo. Kariai, laukdami kol bus paskirtos patalpos, susėdę būriais ant grindų, garsiai kalbėjo ir buvo geros nuotaikos. Bandė susikalbėti su lietuviškas kariais, bet nepavyko. Norėdami paaiškinti savo atvykimo tikslą, greitu mostu griebdavo už peilio, paminėdavo Stalino vardą ir energingai traukdavo per gerklę atvirkščia peilio puse. Mume nemokantiems taip gerai naudoti peilį, buvo baisu, kad šie narsūs vyrai nepatrauktų sau per gerklę tikrąja peilio puse. Greit paaiškėjo, kad be reikalo ėjome į stotį, nes ispanai buvo vedami į tas pačias kereivines, kur buvo ir mūsų batalionas. Jei dienos metu moterys ir merginos dar sugebėdavo atsikratyti prikibusių ispanų, tai vakare nesimatydavo jų nei vienos. Vokiečiai tyliai keikėsi, bet ispanams nedarė jokių pastabų. Greit ispanai surado žydų getą, kur varydavo įvairius biznius. Išsivesdavo žydų merginas į miestą ir vaikščiojo susikibę po ranka. Vokiečiai buvo labai nepatenkinti, bet jiems jokių pastabų nedarydavo.

Nors ir gyvenome ispanų kaimynystėje, bet su jais jokių santykių nepalaikėme dėl kalbos nemokėjimo. Buvome labai patenkinti, kai vieną dieną jie išvyko rytų link. Nepaminėjome jų geru žodžiu, nes jų vora netvarkingai vykdoma į Rytus, mirtinai suvažinėjo mūsų dviratininką,

kuris vyko tuo pačiu keliu į sargybos būstą. Tai buvo eilinis Žvirblis, pirmoji bataliono auka.

Senesnės kartos žmonės atsimena karo metu Varšuvos miesto žiaurų naikinimą vokiečių artilerijos ir lėktuvų bombomis. Nežiūrint to, lenkų daliniai ir partizanai gana ilgą laiką herojiškai gynė savo sostinę. Daug Varšuvos istorinių pastatų ir ištisi miesto kvartalai buvo paversti griuvėsiais. Tik po ilgesnio laiko miesto gynimas buvo palaužtas. Nežinau kokių represijų griežėsi vokiečiai užėmę miestą, bet ėjo gandai, kad represijos buvo žiaurios. Gyventojai badavo. Lietuvos dvarininkai, daugumoje, turėjo Varšuvoje giminių ir gerų pažįstamų ir rūpinosi jų likimu. Varšuvai kapitulius, atsirado galimybė, nors ir nelegaliai, nuvykti į Varšuvą. Labai dažnai atvykdavo į batalioną žmonės, kurie nelegaliai vykdavo ten. Kadangi neskaitlingi Gardino viešbučiai buvo vokiečių žinioje, tai žmonės atvykdavo į bataliono patalpas, kur būdavo aprūpinami nakvyne ir maistu, tam mes paimdavome viršnorminių davinių. Sekančią dieną prasidėdavo kombinacijos, kaip patekti į traukinį, einantį į Varšuvą. Jokio sunkumo nebūdavo, kai lietuviai kariai būdavo sargybiniais prie traukinio. Nesunku būdavo, jei sargybiniai būdavo iš austrų pulko, nes lietuviai kariai palydėdavo keleivius ir įsodindavo į traukinį. Po kelių dienų tie patys žmonės atsirasdavo vėl batalione, jau grįždami namo. Kiek vėliau sulaukėm kitos rūšies Varšuvos lankytojų, tai buvo "vaizbūnai". Jie veždavo į Varšuvą pilnus čemodanus maisto, bet grįždavo taip pat su pilnais čemodanais. Ir šios rūšies keliautojai gaudavo prieglaudą batalione, bet jiems suteikdavom tik nakvyne, maistu turėdavo apsirūpinti patys.

GARDINO PRIJUNGIMAS PRIE VOKIETIJOS

Savaime suprantama, kad gyvendami Gardine domėjomės jo tolimesniu likimu. Kaip anksčiau minėjau, prieš mums išvykstant iš Vilniaus sklido gandai, kad Gardinas bus priskirtas Lietuvai, atitaisant skriaudą, kurią lenkai mums padarė po I Pasaulinio karo. Lietuviško bataliono pasiuntimas į šį miestą tuos gandus kaip tik skatino, bet laikas bėgo, Gardiną vis dar tebevaldė vokiečių karinė valdžia ir nesimatė jokių ženklų, kad gandai realizuotųsi. Ne tik mes kariai buvome susirūpinę Gardino likimu, juo taip pat rūpinosi lenkai ir gudai, kurie reiškė nemažiau pretenzijų kaip ir mes. Lenkai, nors vokiečių okupuoti, vistiek tikėjo, kad Lenkija kaip valstybė negali žūti ir vieną dieną jie vėl bus Gardino šeimininkais. Gudai svajojo apie Gudijos

valstybės įkūrimą ir jiems buvo aišku, kad Gardinas turėsiąs būti Gudijos ribose. Panašios nuotaikos atsispindėjo ir gyventojų masėje, bet buvo keista, kad žymi gyventojų dalis galvojo, kad didžiausi šansai Gardinui yra Lietuvos pusėje.

Rudenėjant, mieste pradėjo skliti gandai, kad Gardinas yra prijungtas prie Vokietijos. Mes į šiuos gandus žiūrėjome kaip į naują lenkų "antį", tikslu pagąsdinti lietuvius ir gudus. Tačiau, kuo toliau, tuo labiau plito minėti gandai, kol vieną dieną iš vokiečių vadovybės gavome oficialų pranešimą, kad Gardinas su apylinkėmis bus prijungtas prie Vokietijos. Buvo numatyta ir data, kada turės atvykti Reicho komisaras įvykdyti prijungimą ir vadovauti naujai "vokiškai" provincijai.

Šis pranešimas, kiekvieno lietuvių kario širdyje sukėlė vokiečiams neapykantą. Bataliono štabe vyko pasirengimas patiems pirmiesiems padaryti atvykstančiam komisarui vizitą, tikslu išsiaiškinti padėtį iš pirmųjų lūpų ir eventualiai lietuvių ir kitų gyventojų vardu pareikšti protestą.

Vieną vakarą gavome žinių, kad komisaras jau atvyko ir sekančią dieną aštuntą valandą pradės darbą iš anksto jam parengtose patalpose. Sekantį rytą, dar prieš aštuntą valandą, žygiavau su adjutantu "pasveikinti" naują Gardino karaliuką. Nustebom, kai laukiamajam kambaryje radom belaukiančius gudų komiteto pirmininką su sekretore, kuri rankose laikė didelę puokštę gėlių. Atseit, gudai nutarė pasveikinti Gardino karaliuką gėlėmis.

Tuoju prisistatė vienas vokiečių pareigūnas, kuriam pasakiau, kad Gardino lietuvių bataliono vadas su adjutantu norėtų gauti audienciją pas poną komisarą. Po kelių minučių pasirodė vėl tas pats pareigūnas ir pasakė gudams, kad komisaras pirmenybę duoda kariams. Nuėjome į komisaro kabinetą, kuris buvo gana liuksusiniai įrengtas. Prie stalo sėdėjo vidutinio amžiaus vyras rudoje uniformoje. Prisistačiau pats ir pristaciau savo adjutantą. Komisaras labai maloniai mus sutiko, padėjojo civilinės valdžios vardu už suteiktą pagalbą vokiečių pulkui. Pasakė, kad įgulos viršininkas mus labai palankiai apibūdino ir dabar jo pareiga yra padėkoti mano batalionui už gražų bendradarbiavimą su pulko vadu. Pareiškė viltį, kad ir toliau taip pat sklandžiai bendradarbiausim. Jis žinąs, kad lietuviai kariai yra drausmingi ir puikaus elgesio ir jam asmeniškai malonu susipažinti su jų vadu. Padėkojau komisarui už gerą nuomonę apie batalioną. Pridėjau, kad aš, kaip lietuvis, turiu teisę ir pareigą atstovauti ir lietuvius gyventojus mieste

ir apylinkėse. Paprašiau, kad paaiškintų apie naują padėtį Gardino mieste ir apskrityje. Komisaras buvo labai mandagus. Vaišino cigaretėmis, pastoviai gyrė lietuvius karius ir reiškė viltį, kad taip pat gražiai bendradarbiausime ir su juo.

Jis pats savo iniciatyva pradėjo pasakoti apie Gardino prijungimą prie Vokietijos. Papasakojo, kaip buvo asmeniškai iškviestas pas Hitlerį ir kaip gavo paskyrimą šioms pareigoms. Išklauses komisaro istoriją, paklausiau, kokiais motyvais Gardinas jungiamas prie Vokietijos. Kiek aš žinau, vokiečiai prijungia prie Vokietijos tas žemes, kuriose gyvena dauguma vokiečių tautybės gyventojų, bet Gardine ir apylinkėse visai nėra vokiečių kilmės gyventojų. Vokietija niekada nebuvo pareiškusi pretenzijų į Gardino apskritį. Po šio klausimo komisaras pasijuto keblioji padėty. Jis atskaitė man ilgoką pamoką, pareiškdamas, kad mes visi turime pasitikėti Hitleriu ir be kritikos vykdyti jo parėdymus. Kadangi dar nebuvo aišku kiek vokiečiai apžiojo Gardino apskrities žemių, ir kur eina naujoji Vokietijos siena, paprašiau, kad komisaras supažindintų mane žemėlapyje su naujomis sienomis Gardino rajone. Pašokęs komisaras ištiesė naują žemėlapi. Rytprūsių siena, atžymėta riebia raudona linija,ėjo tolokai nuo Gardino, priskirdama Vokietijai taip brangų Druskininkų kampelį. Atseit, siena buvo išvesta pagal 1939 metų sutartį tarp Lietuvos ir Sovietų Sąjungos, kai Druskininkų apylinkė dar buvo palikta prie sovietinės Gudijos.

Nustebęs pareiškiau, kad čia yra klaida. Druskininkų valsčius yra Lietuvos respublikos dalis, kurią net rusai mums pripažino. Pailiustruoti savo teigimui, ištiesiau savo rusišką žemėlapi, kur papildomai raudona linija Druskininkai su apylinke buvo priskirti Lietuvai. Komisaras buvo nustebęs, bet tuoj susigriebė ir paaiškino, kad Reicho vyriausybė nepripažįsta sutarčių, sudarytų tarp rusų okupuotos Lietuvos su Sovietų Sąjunga.

Sujaudintas vokiečių grobuoniška politika, priminiau komisarui, kad skelbiamas vokiečių drau-

gingumas Lietuvai neatitinka faktams. Jei Vokietija kariniais ar administraciniais sumetimais prijungė Gardiną, kuris nebuvo Lietuvos ribose, tai dar galima pateisinti, bet prijungimas Druskininkų valsčiaus, šio grynai lietuviško kampo, kurio net sovietai nedrįso pasilaikyti, tikrai sukels Lietuvoje skaudų įspūdį ir nepasitarnaus geriems santykiams su Vokietija. Gal mano protestas buvo per kietai pasakytas, tačiau vokiečiai, vietoj arogantiško atsakymo, sumišo ir pradėjo teisintis. Jis pareiškė, kad supranta mūsų jausmus, bet jis nieko negali padaryti. Jei mes ir gyventojai nepatenkinti prijungimu, turime patys kreiptis į Reicho valdžią. Matyt, norėdamas sušvelninti įtemptą padėtį, komisaras pareiškė, kad jis supranta mūsų susirūpinimą, bet asmeniškai jis gali pažadėti tik vieną dalyką, kad kol jis bus šiose pareigose, visada palaikys lietuvius gyventojus.

Kadangi praėjo beveik pora valandų besikalbant su Gardino valdovu, buvo laikas baigti užsitęsusių vizitą. Ir po šio kieto pasikalbėjimo komisaras atsisveikino gana maloniai, bet ką jis galvojo, buvo mums paslaptis. Visais atvejais, pirmasis Gardino valdovo pasveikinimas nebuvo su rožėmis. Laukiamajame kambary dar vis sėdėjo gudų delegacija, o gėlių puokštė jau buvo nustojusi geros dalies savo pirmykščio grožio.

Gardino gyventojų nuotaikos buvo labai prastos, kai netikėtai jie atsirado Vokietijoje.

Po kelių dienų gavau įsakymą pasikrauti geležinkelio stotyje į vagonus ir vykti į kitą Nemuno pusę, į Mastų miestelį. Perdavėme mums nereikalingą turtą lietuvių komitetui ir, palydėti būrio lietuvių gyventojų, išvykome į geležinkelio stotį. Pataikėme į savotiškas iškilmes, kur Reicho susisiekimo ministeris inspektavo Gardino geležinkelio stotį ir dirbtuves.

Su skausmu žiūrėjome į tolstančius Gardino bokštus ir miestą, kuris buvo mums taip savas ir brangus.

VISIEMS MŪSŲ RĖMĖJAMS, BENDRADARBIAMS IR SKAITYTOJAMS

LINKSMŲ KALĖDŲ ŠVENČIŲ IR
LAIMINGŲ NAUJŪJŲ METŲ!

LINKI KARYS



Senasis Karo Muziejus Kaune, 1921 metais

KARO MUZIEJUS

MAJORAS ČERNIUS

Prieš I Pasaulinį karą Kaunas buvo rusų pirmaklasė tvirtovė, su skaitlingais fortais-įtvirtinimais ir su skaitlinga įgula. Miestas senoviškas, apskuręs, su mažais dviejų aukštų namais. Aukštesnius statyti neleido — tvirtovės reikalavimas, su negrįstom gatvėm ir mediniais šaligatviais. Palijus, jais vaikščioti buvo pavojinga. Kur dabartinis mūsų Karo Muziejus pastatytas, ten buvo karių užsiėmimų aikštė ir kazokų jokykla. Ten užsiiminėjo rusų 111 p. Dono pulkas. Toje aikštėje, dar ir mūsų Karo Mokykla užsiiminėjo. Ir man teko ten, toje aikštėje koja mušti — žingsniuoti.

111 p. Dono pulkas prieš karą stovėjo Marijampolėje. Užbaigus Kauno fortų statybą ir visus įrengimus, jis buvo perkeltas į Kauną ir skirtas Kauno tvirtovės gynybai. Marijampolės kareivines pardavė iš varžytinių. Jos buvo medinės ir jų buvo labai daug. Dalį jų nupirko Purviniškių dvaro valdytojas.

Buvusioje kareivinių aikštėje, Lietuva pastatė modernų didelį kalėjimą, o Kaune — Karo Muziejų.

Rusų pulkui Kauno tvirtovės ginti neteko. Vokiečių kariuomenė jį paėmė be jokių mūšių. Minėtas 111 p. Dono pulkas žuvo Rytprūsiose.

Iš jo išliko vos apie 130 vyrų. Tai tiek apie praeitį.

Karo muziejaus reikšmė mūsų tautai yra milžiniška. Jo sodelyje stovėjo originalus, paprastas akmeninis paminklas, Žuvusiems už Laisvę ir Lietuvos Nepriklausomybę. Jis buvo pastatytas iš akmenų, surinktų kautynių laukuose, krauju ir prakaitu aplaistyuose, o kryžius buvo padarytas iš šovinių tūtelių, iššautų į Lietuvos priešus. Ten buvo palaidotas ir Nežinomas Kareivis (1934 metais lapkričio 23 d.). Tad, paminklas įgavo dar didesnės pagarbos ir svarbos, mūsų tautai ir mūsų tėvynei Lietuvai.

Karo Muziejus tapo mūsų tautos, mūsų valstybės šventove. Jame, prie Nežinomojo Kareivio kapo, rinkdavomės iškilmių ir liūdesio laikais. Ten susirinkdavo tūkstantiniai skaičiai lietuvių išreikšti savo džiaugsmą ar savo liūdesį. Ten sėdėdavomės stiprybės ir pasiryžimo saviems darbams ir žygiams. Tai buvo mūsų dvasinių jėgų šaltinis. Kažin ar atsirasdavo iškilų-ekskursijų, ar pavienių asmenų, kurie šio tautos stiprybės šaltinio neaplankydavo.

Tai buvo gražiausias Lietuvos kampelis — sodelis. Jame plevėsavo vėliavos, stovėjo kryžiai surinkti iš visos Lietuvos. Ten kilo Laisvės paminklas, kur laisvės angelas, sutraukęs vergijos pančius, rimta veido išraiška kėlė į padanges Lietuvos vėliavą. Ten stovėjo mūsų tautos vyrų — Maironio, Basanavičiaus, Kudirkos, Daukanto, Jan-

kaus, Putvinskio, Žukausko biustai. Auksinėm raidėm buvo iškaltos mūsų knygnešių pavardės, stovėjo du paminklai vienas prieš kitą — Knygnešys ir Sėjėjas. Ten stovėjo išrikiuotos patrankos atimtos iš priešų. Šalia jų — kiti smulkesni ginklai ir reikmenys. Žydėjo tūkstančiai įvairių rožių ir kitokių gėlių. Lapojo ąžuolų, beržų, liepų medžiai, kurių kiekvienas turėjo savąją reikšmę ir vardą. Ten kiekviena lietuvė, tautiniais rūbais pasipuošus, būdavo apdovanojama rožėmis ir kitokių gėlių žiedais.

O, kas atpasakos, aprašys vėliavos nuleidimo apeigas prie Nežinomojo Kareivio kapo. Tą reikėjo matyti ir išgyventi!

Vakarais, kai paskutiniai saulės spinduliai atsisveikindavo su mumis, tada Karo Muziejaus bokšte pasirodydavo karys ir pasigirdavo jo trimito garsai. Jis kviesdavo vėliavos nuleidimo apeigoms. Prie Nežinomojo Kareivio ir karių kriptos, kur auksinėm raidėm buvo įrašyti jų vardai, o prie jų žybčiojo mažutis žiburėlis, ten viešpatavo amžina tylą. Ten buvo įrašyti gražiausi drąsos ir pasiryžimo, pasiaukojimo žodžiai: “Mes žuvome, kad jūs laisvėje gyventumėte”.

Pasigirdavo liūdni maršo garsai. Juodi karžygiai pamažu, lėtai, atsargiais žingsniais eidavo prie paminklo. Jų rūbai juodi, papuošalai raudoni, o ženklai blizgantys, tai pergalės ženklai: žemė, kraujas ir garbė. Ginklai jų papuošti Vyčio Kryžiumi: “Per amžius budėję laisvę laimėjom, per aukas ir pasišventimą”.

Ta bekojų, berankių, aklių, sužalotų maršo eiseną, tai karo invalidai, gyvi kovų liudininkai, kurie kartu su žuvusiais, kovojo vienuose būriuose, kuopose, batalionuose. Nors sužaloti, tačiau gyvi išliko ir gali jausti ir džiaugtis laisve ir laimėjimais.

Pagaliau, pasiekiamas Nežinomojo Kareivio kapas. Pasigirsta komanda: “Ginklu gerbk!” Liūdni laidotuvių muzikos garsai. Nusvyra vėliavos. Kepurės nuimamos, o aukuro dūmai pamažu kyla aukštyn. Kartu kyla ir karštos maldos į dangų, į Aukščiausiąjį.

Tuo laiku taip mistiška, ir tas neįprastai jaudinančiai veikia. Visų akys ašaroja. Tuo metu, rodos, ir vėjelis ir visoks triukšmas nutildavo. Staiga, visi išsitiesia, susikaupia ir iš gilumos pasigirsta himno garsai: “Lietuva, Tėvyne mūsų...” Gieda visi, seni ir jauni, net svetimšaliai. Tuo pat metu aidai ir Laisvės Varpo garsai: “Tas laisvės nevertas, kas negina jos!” Baigiant girdisi dar vieni garsai, tai “Marija, Marija”...

Karo Muziejaus statyba buvo užbaigta 1921 m., pašventintas ir atidarytas buvo vasario 16 dieną.



Naujojo Karo Muziejaus portalas

Karo Muziejus priklausė Krašto Apsaugos ministerijai. Jo valdytoju buvo paskirtas generolas Nagevičius. Jis buvo reto sumanumo ir darbštumo pavyzdys. Kartu dirbo ir majoras Šeštakauskas. Greta kariuomenės skyrių muziejuje buvo ir Šaulių Sąjungos skyrius.

Taip, tai buvo mūsų Tėvynėje — Lietuvoje.

A. A.

STEPONUI KĘSGAILAI

mirus, žmoną Joaną, brolių Antaną Kenstavičių ir artimuosius nuoširdžiai užjaučia

KARIO Štabas

HELIKOPTERIAI RUSŲ KARIUOMENĖJE

B. B.

Rusų karo veiksmų doktrina grindžiama stipriu — nenutrūkstamu puolimu, kad galimai trumpiausiu laiku įsiveržus prieš gynybos sistemą ir toliau šuoliuojant siekti rezervų sunaikinimo (D.A. Bramlett — Soviet Airmobility). Tam tikslui reikalingas nenutrūkstantis tiekimas ir papildymas gyvosios jėgos trumpiausiu laiku ten, kur pagal aplinkybes bus labiausiai reikalinga. Be to, siekiama palaužti prieš gynybos atsparumą trumpiausiu laiku, pagrindinėje puolimo kryptyje, perkertant pasipriešinimą iš abiejų gynybos ruožo pusių. Tiems tikslams rusai ir gamina įvairaus tipo helikopterus, kurie numatomi plačiai pavartoti tiek strateginiuose, tiek taktiniuose veiksmuose.

Buvęs rusų gynybos ministeris, marš. Grečko, oro transportui ir dalių kilnojimui skyrė įpatinę dėmesį, todėl tarp kitų ginklo rūšių, jo rūpesčiu, helikopteriai padarė didžiausią pažangą. Oro transporto reikšmė rusų ginkluotose jėgose ypatingai išryškėjo II Pas. karo metu, toliau sekė patyrimai Korėjos ir Vietnamo karuose, kur helikopteriai pasireiškė, kaip geras pagalbinė priemonė taktiniuose veiksmuose. Rusai, stebėdami Azijoje amerikiečių patyrimus, kas jiems tinkamo buvo, pasisavino ir pritaikė savom sąlygom. Dar 1950 m. rusai įvedė helikopterus taktiniam kautynių dalinių ir priemonių kilnojimui. 1969 m. buvo išleista Liutov ir Sagaidak paruošta brošiūra, pavadinta "Motorizuoto pėstininkų bataliono taktiniai kilnojimai oro keliu", kurioje nagrinėjami buvo grindžiami amerikiečių patyrimais Azijoje. Tarp 1968 ir 1974 metų rusų karinėje spaudoje dažnai būdavo straipsnių helikopterių taktinio pavartojimo temomis, nagrinėjant amerikiečių technologinius pritaikymus helikopteriams. Rusai priėjo prie aiškios išvados, kad technologija turi tamprų ryšį su doktrina, krašto ginkluotų jėgų organizavime ir parengime.

Rusų pėstininkų moderniam aprūpinime susidarė neigiamas santy-

kis tarp ugnies priemonių ir pėstininkų judrumo. Dar 1965 m. rusai pastebėjo galimybę pavartoti helikopterus padidinti pėstininkų puolamą judrumą. Gen. Bocharov dėstė reikalą turėti šarvuotą transportą, motorizuotus pėstininkus, greitus tankus ir helikopterus. V. Savkin rašė, esą kautynių veiksmai vyks plačiais frontais su parašutininkais ir oro transportu (Vojenny Vestnik 1974). Didinant karinį pajėgumą, kad neapsunkintų ginkluotų dalinių judesio, reikalinga erdvė, todėl ir atsiranda reikalas turėti atitinkamas priemones oro transportui ir greitam dalinių kilnojimui oro keliu, nepriklausomai nuo kelių ir vietos ypatingų įrengimų. Tam yra tinkamiausi helikopteriai, kuriems nereikalingi kilimo-tūpimo takai ir kurie gali veikti neparuošose tam tikslui vietose. Šiuo metu jie ir sudaro integralinę rusų kariuomenės dalį.

Siuometiniai rusų helikopteriai daugumoje turi turbininius variklius, kurių gera savybė — mažesnis tūris, pagamina daugiau jėgos. Tiesioginei pėstininkų ugnies paramai rusai tebegeina šarvuotą helikopterį Mi-24 Hind, kuris ginkluotas raketomis ir didesnio kalibro kulksvaidžiais, gali nešti vieną skyrių kovotojų kautynių parengtyje. Nuo 1950 metų aprūpinimo helikopteriai buvo Mi-4 Hound, kuriuos kartais vartodavo ir kautynių dalinių kilnojimui. Dabar jį pakeitė Mi-8 Hip, kuris dar tebėra gerinimo stadijoje. Sunkaus transporto helikopteriai Mi-6 Hook buvo įvestas 1960 metais. Vėliau šį modelį pakeitė Mi-10 Harke ir Mi-12 Homer; pastarasis tebėra gerinimo eigoje, nes pritaikymas keturių variklių sudaro kaikurių keblumą.

Organizaciniai — helikopterių vienetai yra atskiri ir priskiriami daliniams pagal reikalą. Taktiniai, helikopterių junginiai sudaro pulkus, kurie susideda iš vidutinių ir sunkių helikopterių. Kautynių metu jie būtų priskiriami fronto vadui, kuris helikopterių pulkus skirstytų armijoms, korpams ir divizionams specialioms veiksmams, arba greitam jėgų

permetimui. Rusų karinėje spaudoje buvo plačiai nagrinėjama helikopterių pavartojimo galimybės permesiti pėstininkų motorizuotus batalionus visom pagalbinėm priemonėm ir tiekimo — aprūpinimo organizacija. Pažymėtina, kad rusų pėstininkų batalionai neturi integralinių transporto priemonių. Yra Samolenko doktrina, kuri propaguoja vietoj parašutininkų desantų iškėlimui naudoti helikopterus. Helikopteriais nuleisti desantai neišsimeto, turėdami čia pat vietoje visus reikalingus ginklus ir pagalbines priemones, tuo būdu labai trumpu laiku gali pradėti kautynių veiksmus, kai nuleisti parašutais užtrunka daug daugiau laiko. Labai priklauso nuo atmosferos sąlygų — kovotojai nusileidžia išmėtyti, sunkiai surenkami į dalinius, be tiesioginių ginklų ir pagalbinių priemonių, kurios reikia susiieškoti.

Dėl menko paruošimo palyginamai didelis nuostimis parašutininkų, pasiekdami žemę ir atsidadami į visokius kliuvinius, susižeidžia ir išeina be kautynių iš rikiuotės, tuo apsunkina sanitarinę tarnybą, mažina kautynių pajėgumą. Kita svarbi savybė yra ta, kad helikopteriais kilnojami desantai nereikalingi specialaus ir ilgo apmokymo, aprūpinimo brangiais parašutais, specialaus aprangos pritaikymo ir kitų antrinių priemonių. Nusileidimo vieta gali būti pasirinkta paskutiniu momentu, ten kur tinkamiausios sąlygos ir mažiausias prieš aktyvumas. Susidarius nepalankiomis sąlygom, visas desantinis junginys gali pasukti kiton vieton (leidžiama apie 10 km. riba). Visoks tiekimas helikopteriais užtikrintas ten kur jis reikalingas. Šalia to helikopteriai neša su savim ir tiesioginę ugnies paramą į žemės taikinius; kartu pergabena reikalingon vieton sunkias pėstininkų pagalbines priemones — šarvuočius, lauko artileriją, priešlėktuvinės apsaugos ginklus. Parašutais išmestos sunkiosios pėstininkų paramos priemonės dažniausiai atsiskiria nuo tarnybos ir būna bevertės, nes plačiai išsimeto, ir trunka daug laiko iki pasiekia organizacinius kautynių vienetus.

Oro desantai helikopteriais gali

būti vykdomi sudarant prietilčius persikėlimui per upes, tarpukalnių praėjimams, trukdyti priešo rezervų judėjimą trukdyti pasitraukimus, žvalgyti vietas kur numatoma panaudoti branduolinės energijos, arba cheminius ginklus, sunaikinti taktinių branduolinės energijos ginklų ugnievietes, neutralizuoti centines vadovietes, aprūpinimo centrus, blokuoti pagrindinius tiekimo kelius, naikinti tiltus ir kita. Bendrai — panaudoti oro desantus ten, kur vykdomas pagrindinis puolimas tikslu visokeriopai naikinti priešo gynybos atsparumą. Reikia pastebėti, kad mažoje skalėje, helikopteriu desantus rusai vykdė visuose didesniuose manevruose: 1967 m. — “Dniepro”, 1970 m. — “Dvinos”, 1971 m. — “Yug”.

Helikoteriais oro desantus rusai numato panaudoti palyginamai trumpam laikui, nuo 2 iki 24 valandų, nuo iškėlimo iki susijungimo su pagrindinėm jėgom, arba pergabenimo atgal į savo pusę. Šiam laikotarpyje desantiniai daliniai privalo veikti savistoviai, iki susijungs su pagrindinėm jėgom. Laikas priklauso nuo įvairių aplinkybių — priešų padėties, jo gynybos stiprumo, vietovės, taktinių aplinkybių atmosferinių sąlygų ir kitų.

Kautynių dalinių apmokymą rusai vykdė kuopų sudėtyje — pasikrovimą, nusileidimą, išsidėstymą kau-

tynių formon, ugnies priemonių išdėstymą, ryšio sudarymą ir eilę pagrindinių kautynių veiksmų įvairiose aplinkybėse. Taktiniuose pratimuose, kautynių pagrindiniai vienetai yra batalionai. Veiksmų planą sudaro: susirinkimas pasikrovimo vieton, skridimo kelias, nusileidimo vieta su pirminiu uždaviniu neutralizuoti priešų priešlėktuvinę apsaugą ir nusileidimui kliudančias ugniavietes, junginio suformavimas kautynėms — pirmoje eilėje gynybai, toliau numatytam uždaviniui (nusileidimo vietoje), ryšių sudarymas, žvalgymas, taikinių suradimas savai aviacijai ir artilerijai. Šis planas sudaromas ir perduodamas vadams sudaromas pat operacijų vykdymą. Kiti veiksmai nustatomi išsikėlimo vykdymo metu. Helikopteriu vadai dažniausiai nedalyvauja pėstininkų vadų planavime. Desantinio bataliono paramai skiriamas kautynių helikopteriu dalinys, 120 mm minosvaidžių baterija, prieštankiniai ginklai, technikos dalinys, radiacijos ir chemijos dalinys, artilerijos sekėjai — ryšininkai ir kiti specialūs priediniai, pagal uždavinio pobūdį. Kartais desantiniam batalionui priskiriamas priedinis pėstininkų kautynių būrys rezervui, kuris pirmoje eilėje vykdė visų priemonių apsaugą nusileidimo vietoje. Numatytoje vietoje negalint nusileisti, maždaug 10 km. riboje, ieškoma palankios vie-

tos; nesuradus grįžtama susirinkimo vieton naujam uždaviniui. Ryšiai tarp helikopteriu ir vadovietės naudojami ultra trumpų bangų radio.

Išsikėlimas numatomas vykdyti lėktuvų ir kautynių helikopteriu ugnies priedangoje. Kovotojai turi išsikrauti iš helikopteriu visas reikalingas priemones ir susitvarkyti kautynių formon neilgiau kaip per 15 minučių. Nusileidimo vietos gynyboje, prieigos iš priešų pusės minuojamos, panaudojant helikopterius. Desantinių veiksmų metu palaikomas tamprus radio ryšys su pagrindinėm puolančiom jėgom, tikslu derinti veiksmus, siekiant pagrindinio puolimo tikslo.

PANAMOS KANALAS

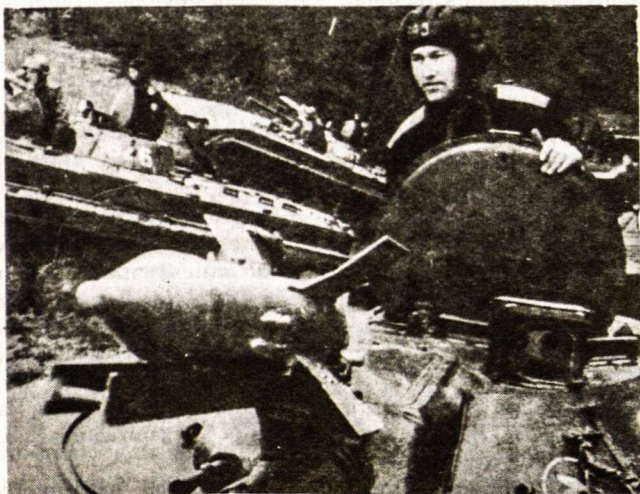
Ne, tai ne Panamos kanalas, kaip didžiojoje spaudoje rašoma. Tai Amerikos Jungt. Valstybių kanalas Panamoje.

Šis kanalas yra gyvybinės svarbos Amerikai ir visam laisvajam pasauliui. Jis ypač yra reikalingas Amerikos karo laivyno gynybos strategijai. 1903 m. sutartis garantuoja kanalą JAV, t.y., jo kontrolę ir naudojimą juo, lyg tai būtų JAV teritorija, visiems laikams. Panamos respublika, ta sutartimi, atsisakė visų teisių į kanalą.

Kai prezidentas Carteris buvo renkamas, jis pareiškė: “Aš niekad neatiduosiu visos kontrolės, ar praktiško Panamos Kanalo Zonos kontroliavimo”... Tačiau, dabar jis jau paskyrė Saliomoną Linowitzą savo atstovu derėtis dėl kanalo. Linowitzas yra palankus kanalo užleidimui Panamai. Tuo tarpu jis pats yra išvėlęs į paskolas, suteiktas praskolinusiam Panamos diktatoriui Omarui Torrijos ir yra patrauktas į teismą.

Gen. O. Torrijos nuvertė demokratiškai išrinktą prezidentą Arias ir šiuo metu leidžia Panamoje laisvai veikti tik vienai partijai, būtent, komunistų. Jis bendradarbiauja su Kubos Castro ir Sovietų Brežnevu.

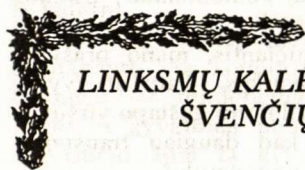
— A.A. mjr. Bronius Karevičius, kuris buvo baigęs Lietuvos karo mokyklos IV. laidą, tarnavęs 1 p.p., vėliau — 1 p. divizijoje, ilgai išstremtas į Sibirą ir ok. Lietuvon grįžęs su palaužta sveikata, mirė rugs. 11 d. Liduokiuose, Ukmergės apskr. Pastaruoju metu gyveno Vilniuje, okupuotoje Lietuvoje.



Rusų tankas, ginkluotas prieštankine raketa.

Redaguoja —
S. Kaunellėnė
531 W. Grand Blvd.
Detroit, Mich. 48216

TREM TIES TRIMITAS



LINKSMŲ KALĖDŲ ŠVENČIŲ IR

MANO MINTYS APIE TĖVYNĘ

*Mano mintis, sparnus lyg gavus,
Aru plasnoja aukštai, visur,
Kur praeities mieli ir žavūs
Vaizdai paliko net svetur.*

*Plasnokit mintys į tėvynę,
Kur piemenėlio džiaugsmą jaučiau,
Kur laukus, pievas padabinę
Gėlytės šypsos, daug jų mačiau.*

*Gėlytės ten visus žavėjo,
Gausiai susibūrę "gentėmis",
Galveles lenkdamos nuo vėjo,
Kurias glamonėjau akimis.*

*Svajonių akys vėl pamato,
Kur vargšai sau ateitį stato,
Išvaikščiotus kelius ir laukus
Ir paukščių buveines — miškus.*

*Ten daug savųjų iškeliavo
Į amžiną poilsį — kapus,
Nebepamatę brangių savo,
Kurių širdy jie buvo ir bus.*

*Ten žmonės pamaldūs, bažnyčion vis plaukia
Iš tolimų vietų, vargingais keliais,
Nesunkios jiems kliūtys, nes Kristus juos šaukia,
Kurs dangišką šviesą vis skleidė ir skleis.*

*Gerutės ir kuklios mūsų krašto mergelės,
Iš viso pasaulio joms nieks neprilygs,
Jos gražios be "meno" mamytės dukrelės,
Todėl jos pirmiausia berneliams patiks.*

*Mūs savanoriai, drąsūs tautos vaikai
Po virš šimtmečio jai laisvę atgavo;
Tai buvo istoriniai ryžto laikai,
Tai kelrodis ginti tėvynę savo.*

*Brangios tėvynės niekas neatstos,
Nes mūs širdyse tik ji viena . . .
Gersni laikai iš naujo vėl stos,
Gal jau nebetoli ta diena.*

P. KUGINIS

VERGIJOS PANČIAI

*Saulė už miško seniai paniro,
Mėnuo nušvietė taką žvaigždžių.
Tenai po kryžium kažkas vaitoja —
Motina rauda savo vaikų.*

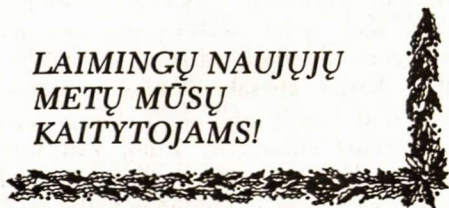
*Vieniems ant rankų pančiai uždėti,
Neša vergijos sunkias dienas.
Kiti dėl laisvės kovoje žuavę,
Ir kapo jųjų negal ji rast.*

*Pabūgę medžiai miške virpėjo,
Dar jie nematė tokių kovų . . .
Net ir praamžiai nulenkė galvas,
Prieš žiaurią kančią savo vaikų.*

*Tei, ne sidabru tenai iškrito,
Ant medžių lapų, lašai rasos.
Tai tik lietuvių ašaros byra,
Netekus laisvės, savo tautos.*

ANELE. M.

LAIMINGŲ NAUJŪJŲ METŲ MŪSŲ KAITYTOJAMS!



KAS BUVO LIETUVIŲ TARDYTOJAI?

A. MIKULSKIS

Pedagoginiame Institute mokslo metams pasibaigus, nuvažiuoju į tėviškę, Vyčių vienkiemį, prie Panevėžio, pailsėti ir aplankyti bolševikų neišvežtų giminių. Pačiam skaniausiam rytmečio miegė, apie 4-5-tą valandą ryto, pasigirdo šūvių salvės ir automatų tratėjimas. Iššokau į kiemą. Čia pasigirdo žmonių riksmas bei klyksmas. Šūviai ir klyksmas aidėjo nuo miško, esančio už Pajuostės aerodromo, kilometro atstume. Tėvelis pasakė, kad tenai vokiečiai, su grupe Panevėžio chuliganų, šaudė žydus ankstyvais rytmečiais. Jiems iš vakaro rusai belaisviai iškasa ilgas duobes, vokiečiai į tas duobes suvaro žydus ir šaudė. Paskui belaisviai užpila nedegintom kalkėm ir užkasa. Motina virtuvėje ruošė pusryčius, apsašarėjusi, jos lūpos judėjo — meldėsi. Martelę dar migdė, bet ji, išsigandusi, jau nebeužmigo. Susėdome pusryčių, bet nesivalgė. Buvome vieni kilų labai pasiilgę, bet kalbos nesirišo. Kai tėvelis ėmė skanaus aukštaičių alučio, nuotauka lyg pagerėjo. Bekalbant apie išvežtuosius ir likusius gimines bei rudojo okupantų daromas skriaudas ir žudynes, pamatėme ateinančią vokiečių karį. Pasidarė nejauku. Bet tėvelis nuramino. Sakė, kad vokiečiai iš Panevėžio ateina kiaušiniuoti ir lašiniuoti, jis, mokąs vokiškai, dar pavaišinęs alučiu, tai vokiečiai mielai apsilanko. Tačiau, mūsų nustebimui, įeina mano mielas pusbrolis — Jonas Žaldokas, vokiečių puskarininkio uniformoje. Tą laipsnį jis buvo užsitarnavęs Lietuvos kariuomenėje, o dabar jį vokiečiai mobilizavo į transporto tarnybą, kur jis ėjo būrio vado padėjėjo pareigas. Jis, išgėręs stiklą alučio, besišluostydamas prakaitą, be jokio įvado kreipėsi į mane. Iš savo vado sužinojęs, kad esu namie (su leitenantu susitikome Panevėžy) atskubėjęs prašyti pagalbos. Jų transporto būrys gyvena Pajuostės aviacijos kareivinėse. Leitenantas gyvena Panevėžy ir būryje retai pasirodo, tai jam tenka eiti vado pareigas. O čia, prie aerodromo, pamiškėje vokiečiai pradėjo šaudyti žydus. Kad žydai neišbėgiotų, jam įsakė išstatyti sargybas. Šaudant vaizdas ir įspūdis pasibaisėtinas. Kariai atsisako tokias pareigas atlikti. Jis geštapui bandė atsisakyti, tai pagrasino jį kartu su žydais sušaudyti. Žino, kad nuo Čiurlionio Ansamblio koncerto, su Panevėžio komendantu esu pažįstamas ir vokiečių kalbą moku. Tad, yra

tikras, kad komendantas, mano prašomas, geštapą paveiktų ir eiti sargybas tose baisiose žudynėse nebeversėtų. Aišku, komendantas, Danijos vokietis (pulkininkas Garm), kitokios kultūros žmogus, lietuvius labai užjaučiantis, mano prašymo paklausys ir reikalą sutvarkys. Taip ir įvyko. Pulkininkas paskambino telefonu geštapo viršininkui ir gavo jo pažadą, kad daugiau transporto tarnybos karių sargyboms nebenaudos.

Grįžtant namo, mane palydėjo pora draugų — panevėziečių, buvusių mano studentų. Besidalindami naujais išgyvenimais sutikome ir tą buvusių grupę — ją vadino „baudžiamuoju būriu“ — Sturmtruppe. Apie 20 pusgirių vyrų, kurios panevėziečiai asmeniniai pažino. Tai buvo daugumoje senųjų rusų — burliokų palikuonys, tinginiai ir girtuokliai, mušeikos ir bolševikų iš kalėjimo išleisti plėšikai, kriminalistai. Tai buvo susirinkę visos Panevėžio gyvenimo padugnės. Mano dėmesį atkreipė į vieną gražų jaunuolį, net nelabai įsigėrusį. Jo tėvą, savanorį-kūrėją, buvusį valsčiaus viršaitį, Panevėžio žydai-enkavedistai žiauriai nukankino kalėjime, o motiną, seserį ir brolių su šeima ištrėmė į Sibirą. Tas jaunuolis, inteligentas, stodamas į tą „šturmtrupę“ draugams pasakė, kad, kol bus gyvas, jis už tėvą ir šeimą, kurią ištrėmti padėjo pažįstami žydai, visais būdais keršys.

Laikui bėgant teko sutikti ir Vilniuje panašią „šturmtrupę“, kuri, Vilniaus lietuvių teigimu, irgi buvo panašios sudėties. Joje buvo vienas mano buvęs čiurlionietis. Labai rimtas vyras, pašto tarnautojas. Jo žmoną su vaikučiais ir tėvus, dar tebegyvenusius Kaune, bolševikai ištrėmė į Sibirą. Bet prieš išvarant iš namų į sunkvežimį, jo gražią žmonelę enkavedistas žydas ir rusas pakaitom išprievartavo, vaikučiams ir tėvams matant. Tėvas bandė marčią ginti, tai to žydo enkavedisto buvo taip sumuštas, kad sargybiniai mongolai leisgyvį įmetė į sunkvežimį. Jis, visą tai sužinojęs gavo nervų priepuolį, o atsigavęs, įstojo į tą „baudžiamąjį“ būrį keršyti žydams.

Po atostogų suvažiavę studentai pasakojo, kad visuose Lietuvos didesniuose miestuose vokiečių suorganizuoti „baudžiamieji“ būriai buvo lygiai tokios pat sudėties — lietuvių juose buvo nežymi mažuma. Kiekvienoje tautoje randasi ir mo-

ralinių iškrypėlių, kurių mūsų tautoje, dėkui Dievui, buvo labai nedaug. Palyginus su kitomis valstybėmis — tautomis, mūsų šventoje Lietuvoje žmogžudysčių skaičius buvo nepaprastai mažas.

AR LIETUVIAI IGNORAVO ŽYDUS?

T. Venclova rašo, kad lietuviai žydus ignoravo ir visai nesidomėjo žydų tautos labai aukšta kultūra.

Gaila, visi jaunesnieji, atvykstantieji pas mus apsilankyti, yra komunistinės spaudos labai neteisingai — tendencingai apie nepriklausomas Lietuvos gyvenimą nuteikti, nes nevisi iš tėvelių galėjo apie tą gyvenimą sužinoti. Panašiai nusiteikęs yra ir T. Venclova. Užtai jo samprotavimai ir išvados yra labai klaidingos ir mūsų tautą labai pažeminančios ir net įžeidžiančios.

Nepriklausomoje Lietuvoje žydai, kaip ir kitų tautybių Lietuvos gyventojai su lietuviais turėjo valstybės įstatymais pagrįstas lygias kultūrinės ir pilietines teises.

Žydai, kaip maža kur Europoje, turėjo, ne tik pradžios mokyklas, bet ir gimnazijas. Galėjo stoti į visas aukštojo mokslo institucijas, įsigyti aukštojo mokslo specialybes ir jose praktikuoti. Žydai gydytojai, advokatai ir inžinieriai savo laiku sudarė daugumą mūsų profesionalų. Prekyboje jie visą laiką pirmavo ir dauguma Lietuvos pinigų buvo žydų rankose. Žydai mūsų ūkininkų ir darbininkų prakaitu turėjo kaip „ant mielių“. Kai užsieny ūkio produktų kainos pakildavo, kol ūkininkai sužinodavo, žydai pirkliai kaip šarančiai, pasipildavo po kaimus, supirkdavo senomis — žemomis kainomis, o iš urmininkų gaudavo pakilusią kainą. Kol išsiplėtė mūsų Lietūkis, Maistas ir Pieno bendrovės, žydai mūsų ūkininkus taip išnaudodavo.

SAKO, LIETUVIAI NESIDOMĖJO ŽYDŲ KULTŪRA

Lietuvos kaimo žmonės žydus pažino, kaip nešvarius, nes jų vaikai, butai ir krautuvės buvo nešvarios. Jų tikėjimas žmonėms atrodė keistas, pilnas begalybės prietarų. Jie buvo nuo lietuvių — „gojų“ užsidarę, į lietuvius — katalikus žiūrėjo iš aukšto (mat, „Dievo išrinkta tauta“). Jie lietuvius ignoravo, ne lietuviai juos. Lietuviams katalikams biau rūpūdj darė jų ritualinis „košer“ gyvuliukų ir paukščių skerdimas. Vargšai veršiuikai, truputį įpiauti, trankydavosi po „riezniko“ kiemą, kol pamažu nukrajuodavo. Tai bausis sadizmas. To pasekmėje žydai, atrodo, įgavo sadistinius jausmus, kurie, atėjus laikui ir pasireiškė

visu žiaurumu, ir netik svetimųjų atžvilgiu, bet ir savųjų tarpe. Pats mačiau, kaip Vilniaus gėte žydai sargybiniai bausiai mušė žydus ir žydes, grįžtančius iš darbų, kai jie neleidžiami nešėsi plytai užsikurti kokį lentgalį ar saują pagaliu. Taigi, žydų kultūra kaimo žmones visai neimponavo ir nesukėlė noro ja domėtis. Ignoravimas lietuvių ir Lietuvos kaip valstybės pasireiškė dar ir tuo, kad žydai, kasdien važinėdami su prekėmis po kaimus, savo krautuvėse paroduodami prekes lietuviams, tačiau nesimokė lietuvių kalbos. Užtat žydų lietuviškų žodžių ištarimas buvo pasibaisėtinas. Jų gimnazijose buvo dėstoma lietuvių kalba, kitaip baigiantieji negautų brandos atestatų, bet jau ir tas dėstymas ir kalbos žinojimas buvo apgailėtinas.

Gyvendamas Kaune negirdėjau, kad inteligentai žydai tarp savęs kalbėtų lietuviškai — kalbėjo žydiškai, arba rusiškai. Nes jau jų pradžios mokyklose buvo gerai pastatytas rusų kalbos mokymas. O dar neseniai rusų žandarai jiems bizūnais „karšė“ kailį ir kazokai darė pogromus, plėšė krautuves, o caras pakartotinai trėmė juos ir terorizavo. Jiems visą laiką kvėpėjo Marksas, Engelsas ir Leninas. Ten žydai buvo sudėję savo viltis, deja, skaudžiai nusivylė.

Mūsų inteligentija, ėjusi aukštuosius mokslus, žydų tautos kultūrą gerai pažino. Čia T. Venclova klysta, nes Lietuvoje — Kaune, žydų inteligencija buvo labai žemo kultūrinio lygio, daugiau pasinešusi į biznį ar pinigų kalimą savo profesijose, todėl niekuo ir nepasireiškė. Kadangi ir žydų inteligentija buvo savyje užsidariusi, ką pasidarydavo, tai tiktai sau, užtat ir mūsų inteligentijos dėmesio nesusilaukė. Nors su kai kuriais žydų intelektualais, kaip muzikais, dailininkais ar literatais bei žurnalistais, mūsų ryšiai buvo nuoširdūs ir draugiški. Operos orkestre Kaune, grojau drauge su nemažu skaičiumi žydų — instrumentalistų. Vilniuje, diriguodamas Mažąją Filharmonijos simfoninį orkestrą, pradedant smuikininku — koncertmeisteriu, turėjau iki 15 puikių instrumentalistų artistų žydų, subėgusių į Vilnių iš Lenkijos operų ir simfoninių orkestrų. Juos globojau ir išsaugojau nuo vokiečių akių. Žaidžios, padarytos mūsų tautai, mūsų kaimynų — žydų enkavedistų, su laiku ėmė užgyti, kai patyrėme rudojo okupanto skriaudas ir žiaurumus. Matydavome gatve varomus žydus ir žydes į darbus. Kartais lietus pylė ant galvų, jos — žydės, be lietsargių, sužliugusiais rūbais buvo varomos dirbti. Kaip jos dirbs visą dieną šlapiais rūbais? Pusę jų į ligoninę reikės nugabenti. Koks bausis žmonių negailestingumas, tiesiog širdį vars-

tė užuojautos ir gailėsčio jausmai.

Gražų rytą ateina pas mane į repeticijų salę Filharmonijos direktorius Jonas Lenktaitis (gyvenąs New Yorke) ir klausia, ar nenorėčiau priimti žydaičių orkestro partijas — gaidas perrašinėti. Man buvo labai aktualu. Jis nurodė čia pat erdvų kambarį, mažąjį foje, pažadėjo parūpinti popierio ir rašomųjų priemonių. Paprasčiau atsiųsti penkias, o rytojaus dieną jis atsiuntė penkiolika. Gaidas rašyti mokėjo tik trys, bet, vokiečiams apgauti, daviau visoms po lapą jau parašytų gaidų, plunksnakotį ir, kai vokiečiai ateis patikrinti kaip jos dirba, liečiau kad jos vaidintų rašančias. Beveik kas rytą atnešdavau kepalą duonos, kartais, per čiurlioniečius, krautuvių vedėjus, gaudavau sviesto ir cukraus, parūpinau virdulį arbatai išsivirti. Taip mano ponios ir panelės šiltam, švariam kambary išbuvo saugios iki antrosios bolševikų okupacijos. Jei kas būtų pas vokiečius „liežuvį pakišęs“, tai mudu su Lenktaičiu būtų geštapas pasiuntęs drauge su žydais į Panerių kalnelius, į bendrą duobę. Buvo didelė rizika, nes mūsų tarpe buvo ir pataikūnų abiems pusėms ir konkurentų.

KODĖL ŽYDAI KANKINO LIETUVIUS?

Vyresnieji atsime name, kaip raudonajai armijai okupuojant Lietuvą, žydai ir žydaitės su gėlių puokštėmis šoko ant tankų ir rusiškom dainom bei ovacijom sveikino okupantus. Sudarant vadinamą „tarybinę“ vyriausybę, žydai gaivalingai brovėsi į įvairias valdines pareigas. Kadangi mažiausia mokslo tereikėjo enkavedistų pareigoms, tai jų čia dauguma ir susigrūdo. Visuose apskričių kalėjimuose žiauriausi nekaltų lietuvių tardytojai ir kankintojai buvo žydai. Kalbėjau su beveik visuose Lietuvos kalėjimuose kankintais lietuviais, visur kvotas vedė rusai enkavedistai, bet tardė ir kankino žydai, net — ir žydės.

Konservatorijos studijų kolega, Kauno operos solistas — vėliau direktorius, kpt. Vladas Ivanauskas (miręs New Yorke) pasakojo, kad jį Kauno kalėjime tardė žydė. Kaip kankinimo priemonę naudojo cigaretę. Stipriai patraukusi cigaretę pridėdavo prie kaktos ir laikydavo, kol užgesdavo. Taip kartodavo visą tardymo laiką. Kartą tardomam Ivanauskui labai suskaudo, o labiau suskausdavo, kaip pataikydavo į anksčiau pradegintą vietą, ir ištryško ašaros. Ji paklausė: „Ko jūs verkiate, pone kapitone, gal gaila tautos vado — Smetonos?“ Jis atsakė: „Man gaila, panele, jūsų, kad jums Dievas davė tokį grožį, bet žvėries širdį įdėjo“. Už šį komplimentą gražuolė kirto jam revolverio kriaunom į galvą.

Nors per kaktą tekėjo kraujas, bet ji dar žiauriau degino jo kaktą. Į Červenę jis nebuvo išvežtas, nes bolševikai pritrūko transporto priemonių, tai partizanai jį išlaisvino, bet jo kakta ilgą laiką buvo pilna tamsių dėmių.

Kauno Konservatorijos studentas Pranas Neimanas Kauno žydo — enkavedisto Abramovičiaus buvo areštuotas ir nuvežtas į kalėjimą, kur drauge su plk. Matulioniu ir kitais nekaltais lietuviais kas antrą naktį buvo tardomas, reikalaujant išduoti antikomunistinius Lietuvos valdininkus ir veikėjus. Tardymus pradėdavo vyr. prokuroras rusas, majoras. Jis pasakydavo, kad jo nebijotų, nes jis tik garsiai keiksis ir bars, o jį kankins žydai enkavedistai. P. Neimanas apie antikomunistus nieko nežinojo, tad ir norėdamas nieko nepasakyti, bet žydai be paliovos jį mušė, spardė, rankas laužė, iki sąmonės netekdavo. Tada nuvilkdavo jį į kamerą ir imdavo tardyti kitą. Niekas neišgavę apie antikomunistus, ėmė reikalauti, kad Neimanas taptų jų šnipu ir kišo pasirašyti sutartį, kurios paskaityti neleido. Tada žydai pasakė, kad jo gyvo iš čie neišleis: „My zdielajem iz tebia kotlet“. Jo sveikatą išsaugoti daug padėjo dr. plk. Matulionis, kuris, nors ir baisiausiai sumuštas, būdavo sargybinių atvelkamas į kamerą, bet vilties nenustojo išeiti į laisvę ir visus uždegdavo viltimi. Žiaurumu tardant ypatingai pasižymėjo žydai — enkavedistai: Abramovičius ir Finkelšteinas, kuriuos Neimanas asmeniniai pažino.

Kitoje kameroje kalėjo gen. štabo juriskonsultas, majoras ir Kauno „Vlado Pūtvio“ šaulių kuopos vadas, Lionginas Leknickas, dabar „Žalgirio“ šaulių kuopos, Klevelande, garbės šaulys, buvęs Panemunės partizanų vadas. Jis buvo ypatingai kankinamas kaip aukštas gen. štabo karininkas, savo kabinete turėjęs visų karininkų asmenis bylas ir daugumą aukštesnių karininkų asmeniniai pažinęs. Todėl tardytojai reikalavo išduoti komunizmo priešus karininkus. Mjr. Leknickas nusipelnė specialių kankinimų, nes jis tardytojui majorui pareiškė, kad jis, gaudamas karininko laipsnį, kaip ir tardytojas, prisiekė karininko garbe, priešams jokių paslapčių neišduoti. Tad jei ir mirtinai jį nukankins, jis nieko neišduos. Antras ir didelis kaltinimas buvo, kodėl mjr. Leknickas, būdamas gen. štabo aukštas karininkas, dar vadovavo šaulių kuopai? Kaip rusai, taip ir žydai šaulių labai neapkentė ir laikė juos didžiausiais komunizmo priešais. Todėl mjr. Leknickas pergyveno visus engavedistų sugalvotus kankinimo būdus, tik jo nepaprastai gera sveikata visą tai pakėlė ir išėjęs laisvas į gatvę,

partizanų pakviestas, vadovavo kautynėms su bolševikais Panemunėje, nors partizano raištį teko užsirišti ant kruvinos švarko rankovės. Dabar mjr. Leknicko sveikata yra labai sunkioje padėtyje. Didžiausi ir žiauriausi jo kankintojai taip pat buvo žydai — enkavedistai.

Peržvelgus visus Lietuvos kalėjimus, kuriuose niekam nenusikalbę lietuviai buvo kankinami ir nukankinti, šiandien labai sunku būtų tikrus jų skaičius nustatyti, nes pervėlai pradėta tais reikalais rūpintis. Bet tai buvo tūkstančiai, kurie neteko sveikatos, kiti buvo išvežti į Sibirą ir ten nusilpę mirė. O tuos kankinimus vykdė keli šimtai žydų. Į Sibirą trėmimo dienomis, kas sudarinėjo išvežtinių sąrašus, ar ne valsčių sekretoriai žydai, kas sėdo su rusais enkavedistais į sunkvežimius ir padėjo surasti pasislėpusius ūkininkus? Kas Rainių miške prie Telšių gyviems piaušė noris, ausis, lūpas ir liežuvius? Kas badė akis ir gyviems odą lupo, bei padus degino? Kas Panevėžy tris daktarus ir gailęstingąją seserį žiauriai supjaustė, prof. Žemguliui net širdį išpiovė? Kas Kauno 9-tam forte nukankino daugybę lietuvių ir Pravieniškėse skerdyne įvykdė? O tūkstančių prie Červenės sušaudytų lietuvių kas buvo kankintojais kalėjimuose? Ar ne tie patys enkavedistai žydai? Kalbant apie T. Venclovos minimus žydų progromus 9-tame forte ir autobusų garaže Kaune. Tai buvo spontaniškas tautos kerštas, išreikštas už artimųjų kankinimus ir žudymus. Be to, tai tik jūroje lašas, kiek žydų ten nukentėjo, palyginus su tuo skaičiumi, kiek žydai lietuvių iškankino ir nukankino. O juk nepriklausomoje Lietuvoje prieš žydus jokių pogromų nebuvo, to ir bolševikų spauda okupuotoje Lietuvoje primesti negali.

Kaip T. Venclova jaustųsi ir vertintų žydus, būdamas mano kailyje?

Karui pasibaigus, NKVD ėmė šaukinėti į Panavėžio NKVD tardymo raštinę mano tėvelius ir klausinėti kur mudu su broliu Aleksandru esame. Tėveliai nieko apie mus nežinojo, tad ir pasakyti nieko negalėjo. Pradėjo tėvelį ir apmušti, grasindami užmušti arba sušaudyti. Bet vis dar davė laiko sužinoti, arba pagalvoti.

Vieną sekmadienį motina sirguliavo, tad į Panevėžį, į bažnyčią, išėjo tėvelis vienas. Grįžęs namo nustėbo, kad mano koncertinis pianinas stovi ant kiemo, namų durys atdaros, ant kiemo primėtyta virvių ir retežių. Įeina į kambarį: motina nulėštais baltiniais guli ant grindų kraujo klane. Veidas ir galva taip sudaužyta, kad jokių žmogiškų veido bruožų nesimato. Kūnas supiaustytas ir subadytas, sąnariai išsukinėti, o

gražių, kaštaninių plaukų kruvinos kuokštės guli greta lavono. Butas tuščias, visi baldai išvežti. Tėvelis, pritrenktas to vaizdo, nubėgo pas vieną artimiausią kaimyną paklausti, ar jis nežino kas čia buvo ir motiną taip nukankino. Pasirodo, buvo atvažiuavę enkavedistai, vienas iš jų turtingo Panevėžio geležies krautuvės savininko sūnus — Dembo. Juos du, su kitu artimu kaimynu, pasikvietė padėti įkelti pianiną. Ką jie, seneliai, galėjo padėti? O jaunesnių apylinkėje nebebuvo. Tai pabandė, iš namų išnešė, bet į sunkvežimį neįkėlė. Nešant pianiną iš kambario, Dembo pasakė (mat vis tiek liudininkai pamatė), kad tą kalę, banditų motiną užmušėm. Ji atsakė pasakyti kur yra jos abu sūnūs — banditai. Net ir pradėjus mušti ji pasakė: “Jei aš žinočiau kur yra mano sūnūs, tai visvien nepasakyčiau, nors mane ir mirtinai užmuštumėte”. “Dabar pažiūrėsime, ką tie sūnūs — banditai darys. Jei jie neprisistatys man, tai ir su tėvu bus tas pats”.

Tėvelis nuskubėjo į Panevėžį siųsti telegramą prie Pušaloto gyvenančiai dukrai, kad atvyktų padėti palaidoti motiną. Grįždamas namo, pamatė turgaus aikštėje, pro kurią tekdavo praeiti, būrelį žmonių. Priėjo pažiūrėti. Gi ant akmenu grindinio numestas motinos lavonas ir Panevėžio žydai ir chuliganai — komjaunuoliai spar-do ir šiukšles ant jos pila. Tėvelis nebeišlaikė — gavo širdies smūgį. Pažįstami nuvežė į ligoninę, bet, kaip buvusio dvarininko — buožės ir banditų tėvo — nepriėmė. Sutiko pas save priimti mano draugas daktaras (jau a.a.). Tačiau po 11 dienų tėvas pasimirė. Ar kalta buvo motina, kad nežinojo kur mes esame? Ar reikėjo ją už tai taip žiauriai nukankinti?

Vargšė sesutė, kojas pravaikščiojo po bolševikų įstaigas, kol gavo leidimą motiną palaidoti. Netrukus — ir tėvelį, o po kelių metų ir pati pasimirė, nes ir jai buvo enkavedistų duotas vardas — banditų sesuo.

Brolis Aleksandras — savanoris-kūrėjas, Vyčio kryžiaus kavaliereus, Joniškėlio Mirties batalione kariavęs su visais Lietuvos priešais — bolševikais, bermontininkais ir lenkais. Tuo metu su savo sūnum Stepu, buvo miškuose partizanais. Paskutinio partizanų mūšio su raudonosios armijos divizija metu, jo sūnus Stepas žuvo, o jis, be sąmonės, buvo nuvežtas į Vilniaus kalėjimą. Ligoninėje apgydytas, buvo žydų enkavedistų kankinamas visais kankinimo būdais, kad išduotų kuriuose miškuose yra partizanų daliniai, kokie jų vadai ir kokius ginklus turi. Nei

L. Š. SAJUNGOS CENTRO VALDYBOJE

Lietuvos Šaulių Sąjungai Tremtyje praėjusios vasaros metu reikšmingas įvykis buvo Kultūrinio Savaitgalio Stovykla, liepos 2, 3 ir 4 dienomis, Union Pier, Michigane. Stovykloje dalyvavo daugiau kaip 200 vyrų ir moterų šaulių iš įvairių JAV ir Kanados vietovių. Stovyklos organizacinį darbą atliko specialiai sudarytas komitetas, kuriam vadovavo Edmundas Vengianskas.

Stovyklos metu įvykusiame CV ir dalinių vadovų posėdyje be kitų nutarimų, nutarta įsteigti nejudomą fondą ir pastatyti Romui Kalantai paminklą. Fondui lėšos bus telkiamos iš dalinių įnašų ir aukų. Gaunamas palūkanų pelnas bus naudojamas kultūrinei veiklai remti. Fondo organizavimui parengiamieji darbai jau pradėti.

Paminklas Romui Kalantai būtų simboliu visų dabar pasiaukojančių, kovojančių ir kenčiančių lietuvių okupuotoje Lietuvoje. Paminklui vieta numatyta Čikagoje. Paminklas turėtų būti pastytas lietuvių gausiai lankomoje vietoje. Siūloma paminklą statyti vienoje ar kitoje lietuvių kapinėse, nes viešuose parkuose paminklai labai menkai saugojami ir nukenčia nuo vandalų. Taip pat ir gyventojų veidui keičiantis, paminklas po kelių metų gali atsidurti tokioje vietoje, kur lietuviai nenorės lankytis. Vien LŠST paminklą pastatyti sunku, todėl bus laukiama paramos iš lietuvių visuomenės. Romo Kalantos paminklui

pastatyti parengiamieji darbai jau pradėti, o taip pat gautos ir pirmosios aukos.

CV rugsėjo 10 d. posėdyje nutarė suorganizuoti paskaitų ciklą šaulių ideologijos ir organizacijos klausimais. Paskaitų ciklas bus surengtas ne vien Čikagoje, bet ir kitose vietovėse, organizuojant taip, kad būtų sąlygos dalyvauti kiek didesniai šaulių skaičiui.

CV išdas nėra pildytas, bet kiek sąlygos leidžia, valdyba stengiasi paremti kitų organizacijų vykdomus svarbius uždavinius. CV jaunimo organizuotoms demonstracijoms Washingtone paskyrė 200 dol., VLIKui — 200 dol. ir ALTAI — 100 dol.

Dr. Kosto Jurgėlos parašyta knyga: "Lithuania: The Outpost Of Freedom" platinama. Knygoje dokumentuoti ir išsamiai nušviestos lietuvių tautos kovos su okupantais ir dabartinė lietuvių tautos padėtis. Visi turėtų ją įsigyti, ypač pravartu mokslus einančiam jaunimui. Knygą išleido Šaulių Sąjunga.

Metinis CV valdybos ruošiamas pobūvis įvyks lapkričio 12 dieną Šaulių Namuose, Čikagoje. Iš pobūvio gaunamas pelnas skiriamas CV veiklai remti.

LŠST CV informacija

* * *

"Gen. Daukanto" jūrų šaulių veikla Čikagoje

Šauliai savo veikloje, greta kultūrinio apraiškų, yra aktyvūs ir šaudymo sporte, kuris yra tapęs tradiciniu veiklos reiškiniu, kur tik veikia Šaulių Sąjungos daliniai. Šaudymo varžybose dau-

giausia dalyvauja vyrai, bet paskutiniuoju metu pradėjo šaudyti ir moterys.

Čikagos "Gen. Daukanto" jūrų šaulių kuopos 1977 m. pereinamosios taurės metinės šaudymo mažojo kalibro šoviniais varžybos vyrams ir moterims, įvyko rugsėjo 18 d., Cicero Medžiotų ir Meškeriotų D-jos šaudykloje, netoli Antioch, Ill. Šias šaudymo varžybas organizuojant daug pastangų padėjo kp. sporto vadovas A. Martinkus. Jas pravedė nepriklausomaj Lietuvoj buvęs šaudymo sporto meisteris ir instruktorius ltn. J. Balčiūnas. Teisėjavo broliškos jūrų šaulių kuopos atstovai V. Petrašiūnas ir B. Petrauskas. Šių metų varžybose dalyvavo skaitlingas daukantėnų vyrų ir moterų būrys, sėkmingai šaudymo sporte pasireiškęs.

Vyrų klasėje dėl pereinamosios taurės buvo šaudoma iš 50 jardų atstumo po dešimt šūvių į taikinį, šaudant gulom, klupščiom ir stačiom. Moterų grupėje, iš 15 jardų atstumo, po penkis šūvius į taikinį, šaudė varžybų dalyvės pasirinktoje padėtyje.

Po labai įtemptų varžybų vyrų klasėje ir 1977-siems metams pereinamąją taurę, antrus metus iš eilės, laimėjo kp. laivo kapitonas Klaudijus Pumputis, antrą vietą — Erikas Holtzas ir trečią — Vitalis Utara.

Moterų grupėje pirmąją vietą laimėjo Sofija Ripskienė, antrą — Lotė Litvinienė ir trečią — Gertrūda Martinkienė.

Pereinamoji taurė ir kiti atžymėjimai ir dovanos "Gen. T. Daukanto" jūrų

laužydami rankas bei stuburą, nei tempdami sąnarius ant rato, nei daužydami galvą iš jo nieko neišgavo. Mat Pušaloto Mirties kuopos, vėliau Joniškėlio Mirties bataliono partizanai — savanoriai, buvo davę dvigubą priesaiką: kariuomenės ir Mirties bataliono — ypatingą priesaiką. Kadangi brolis buvo žiauriai iškankintas ir jokie bandymai nepalaužė, tai rado naują kankinimo būdą, žydo dantisto patariamai, ėmė išmušti kas naktį po dantį, tai skaudžiausias kankinimas. Kai tas nieko nepadėjo, tai, nors ir leisgyvį, išsiuntė į Vorkutos koncentracijos stovyklą sunkiausiems darbams ir mirčiai. Chruščiovui suteikus bendrą amnestiją, brolis grįžo okupuoton Lietuvos. Bet šeimą rado išsklaidytą po visą Rusiją, ūkį nusavintą, su nugriautais visais trobesiais. Mat bolševikai ieškojo paslėptų šaulių būrio ginklų, kuriuos panaudojo mūsų partizanai. Su visiškai palaužta sveikata dar pavargo porą metų ir vasario 16-tos rytą, nuėjo į Anapilį, pas savo kovos draugus.

Labai atsiprašau T. Venclovos, kad taip ne daug faktų šiuose straipsniuose tegalėjau patiekti įrodymui, kad ne lietuviai žydus ignoravo, bet žydai lietuvius, nors jie gyveno Lietuvoje; kad lietuviai iš žydų kultūros neturėjo ko pasimokyti; ir kad žydai daugiau ir žiauriau kankino lietuvius, tiek skaičiais, tiek kankinimo priemonių žiaurumu. Jūs, Tomai, augote mano gero pažįstamo tėvo — komunisto šeimoje, aš augau senų karių, partizanų šeimoje ir aplinkoje. Mano šeima ir aš pats esu labai nukentėjęs nuo žydų-enkavedistų žiaurumo. Jūs gi, vedęs žmonelę žydaitę, bandote viską apversti į kitą pusę, tad mūsų galvosena ir filisofija niekuomet nesutaps. Būtų gera, jei tuo klausimu paskaitytumėte plk. Petruičio, kpt. Žadvydo str., ir kitas knygas, kur išsamiau yra aprašyta čia šiek tiek pristatytoji mūsų tautos tragedija. Gal savo nuomonę pakeisite? Gal "Akiračiuose" pareikštą lietuvių tautos įžeidimą, kad dėl žydų šaudymo Lietuvoje yra kalta visa lietuvių tauta — atšauksite.

šaulių 1977 m. šaudymo varžybų laimėtojams bus įteiktos š.m. spalio 29 d. kp. rudeninio — plaukiojimo sezono uždarymo pobūvio metu.

Šaudymo varžyboms pasibaigus ir davinčius paskelbus, kp. pirm. E. Vengianskas pasveikinęs laimėtojus, padėkojęs varžybų vadovams bei teisėjams už talką ir dalyviams už domėjimąsi šaudymo sportu, pakvietė visus prie sesių V. Zinkienės, S. Ripskienės, L. Litvinienės, G. Martinkienės, F. Holtzienės, A. Malėtienės ir R. Utarienės skaniai paruoštų užkandžių pasistiprinti.

Esant gražiam ir saulėtam orui, šaudykloje nutilus šūvių garsams, prie valgiais apkrautų stalų, keleta valandų vyravo linksma nuotaika. Skambėjo V. Zinkaus ir E. Holtzo armonikom grojamos lietuviškos dainos. Pasidžiaugta varžybų rezultatais ir išklaustas varžybas pravedusio ltn. J. Balčiūno žodis.

Besiskirstant pasiryžta kitais metais dar geriau varžybom pasiruošti ir dar skaitlingiau jose dalyvauti. Ypatingai entuziastingai nusiteikusios buvo "Daukanto" kp. sesės. Jos nutarė 1978 m. šaudymo varžybose aplenkti vyrus. Tad, geriausias sėkmės!

j. š.

Naujosios Anglijos Šaulių Rinktinė

Šių metų rugsėjo 3-5 dienomis įvyko Naujosios Anglijos Šaulių rinktinės kul-

tūrinis savaitgalis. Į gražią Tėvų Pranciškonų vedamą Kennebunkport, Maine vasarvietę atvyko 43 šauliai ir šaulės. Nors buvo išsiuntinėti kvietimai visoms kuopoms, bet gal dėl nuotolio, sulaukėme tik 3 šaulius iš "Simo Kudirkos" kp. New Yorke. Iš jų dalyvavo kp. vicepirm. Vaclovas Butkys ir šauliai Joana ir Antanas Pumpučiai.

Rugsėjo 3 d. 10 val. ryto registraciją pravedė sesės A. Maskeliūnienė ir E. Gorodeckienė. 11 val. uniformuoti šauliai išsirikiavo aikštelėje prie vėliavų stiebių ir buvo atidaryta stovykla. Buvo giedamas Tautos himnas ir pakeliamos Lietuvos ir JAV vėliavos. Stovyklą atidarė viršininkas — "Dr. Vinco Kudirkos" kp. pirm. A. Zenkus. Pasveikinęs susirinkusius, kvietė darbingoje ir geroje, šauliškoje nuotaikoje praleisti savaitgalį, nes nuo to priklausysiąs stovyklos pasisekimas. Raštu stovyklautojus pasveikino LŠST CV pirm. K. Milkovaitis ir "Vytauto Didžiojo" rinktinės pirm. Vl. Išganaitis. Sveikinimus perskaitė rinktinės pirm. J. Stašaitis, kuris pasidžiaugęs gausiai atvykusiais šauliais, kvietė broliškai praleisti tris dienas.

3 val. p.p. įvyko prizinis šaudymas. Pravedė A. Zenkus ir Vl. Gedmintas. Vyrų I vietą laimėjo Juozas Stašaitis iš Bostono, II — Petras Pulminskas iš Brocktono. Moterų — Bronė Martišienė iš Brocktono, Jaunių — Petras Pulmin-

kas, jaunasis, iš Brocktono. Trofėjai laimėtojams buvo įteikta stovyklos uždarymo metu. Po vakarienės įvyko stovyklos vadovybės posėdis, kuriame buvo dar kartą aptarta numatytoji programa. Vadovybė: stovyklos viršininkas A. Zenkus, sekretorė E. Gorodeckienė, išdininikas P. Tyla ir programos vedėjas Vl. Gedmintas.

Vakare 8 val. buvo šokiai su programa. Valius Rozevičius, didelis dainos mėgėjas ir šaulių rėmėjas, padainavo 6 lietuvių ir vokiečių kompozitorių dainas. Jam akomponavo Olga Keršytė. Abu iš Worcesterio. Šaulė A. Maskeliūnienė paskaitė savo kūrybos eilėraščių. Visi dalyviai buvo vaišinami sesių keptais pyragaičiais ir kava.

Sekmadienį, rugsėjo 4 d., atlaikytos iškilmingos šv. Mišios. Šauliai-ės dalyvavo organizuotai su kuopų vėliavomis. Mišias atnašavo ir dieni pritaikytą pamokslą pasakė tėvas L. Andriekus. Giedojo Valius Rozevičius, vargonais grojo Olga Keršytė.

4 val. šauliai ir svečiai vasarotojai susirinko į didžiąją salę iškilmingai paminėti Tautos šventę — Rugsėjo 8-ją. Minėjimą pravedė rinktinės kultūros reikalų vedėjas Vl. Gedmintas. Sugiedojus Tautos himną, kalbą pasakė A. Zenkus. Jis trumpai apibūdino Rugsėjo 8-tos dienos reikšmę ir palietė Lietuvos istorijos pradžią. Sekė meninė dalis. Jauna daini-

Čikagos "Gen. T. Daukanto" jūrų š. kp. 1977 m. šaudymo varžybų, įvykusių rugsėjo 18 d. dalyviai. Viduryje stovi S. Ripskienė moterų grupėje laimėjusi I vietą, E. Vengianskas, kuopos pirm. ir K. Pumpūtis laimėjęs Pereinamąją Taurę ir I vietą šaudymo varžybose. Nuotr. P. Malėtos



ninkė šaulė Marytė Bizinkauskaitė iš Brocktono, padainavo 6 lietuvių ir pasaulinių kompozitorių dainas. Jai akomponavo jos tėvelis dr. P. Bizinkauskas. Tėvas Leonardas Andriekus paskaitė savo kūrinis apie Vytauto Didžiojo vargus ir nelaimes, kovojant dėl Lietuvos žemių. Elvardas Meilus, jaunas, akordeonu pagrojo lietuvių liaudies dainų pynę. Minėjimas baigtas giesme "Marija, Marija".

Po vakarienes visi vėl susirinko į tą pačią salę, nes vyko bendras visų laužas. Laužą pradėjo Vl. Gedmintas, pakviesdamas uždegti žvakutę rinktinės pirm. J. Stašaitį. Programą atliko šauliai-ės ir svečiai. Dainas pravedė pasikeisdami E. Gorodeckienė ir Vl. Gedmintas. Vasarotojai įsijungė į bendrą dainavimą ir dainos skambėjo galingai. Laužas buvo baigtas "Lietuva Brangi" ir su viltimi, kad kitais metais vėl bus suruoštas kur nors kultūrinis suvažiavimas.

Pirmadienį, rugsėjo 5 d., prof. dr. V. Mantauto paskaita: "Šaulių bendradarbiavimas su kitomis organizacijomis". Jis pats negalėjo dalyvauti, todėl paskaitą perskaitė Vl. Gedmintas. Buvo iškelta mintis nuoširdžiai dirbti ir bendradarbiauti su kitomis organizacijomis, siekiant Lietuvai laisvės. Buvo praves-tos diskusijos. Iškeltas reikalas dėtis priekitų organizacijų ruošiamų žygių. Artimiausias — Pabaltiečių žygis už žmonių teises, Washingtone. Diskusijoms pasibaigus, dar žodį tarė rinktinės pirm. J. Stašaitis. Pasidžiaugė puikiai praves-tu ir darbingu savaitgaliu. Dėkojo sesėms ir broliams visur aktyviai dalyvavusiems. A. Zenkus taip pat padėkojo visiems savo darbu prisidėjusiems prie gerai pavykusios stovyklos. Žinoma didžiausia padėka teko tėvui L. Andriekui, kuris per tris dienas mus rūpestingai globojo, visur pats dalyvavo ir prisidėjo prie

programos atlikimo. Jam įteikė Sąjungos išleistą knygą "Vlado Pūtvio gyvenimas ir parinktieji raštai", kaip padėkos ženklą. Po to visus pakvietė eiti paskutinį kartą nuleisti vėliavas.

Sugiedotas Lietuvos himnas, nuleistos vėliavos ir... paskutinis sudiev stovyklai.

e. g.

Vytauto Didžiojo Šaulių Rinktinėje

Šaulių veikla visą laiką gyva. Įvykiai įdomūs ir svarbūs. Vasarą šauliai dalyvauja eisenose, Pavergtųjų Tautų minėjimuose. Perkelia buv. šaulių vado Kalmanto kūną į šv. Kazimiero kapines. Dalyvauja mirusiųjų paminėjime. Žodžiu, visur šaulių pilna. Nepamiršta ir į amžinybę iškeliausių. Laidotuvėse atsilanko daug šaulių — stovi sargybose, įteikia gėles, pasako atsisveikinimo žodį.

Rugsėjo 10 d. paminėjo Vytauto Didžiojo vainikavimosi dieną. J. Jasaitis akaitė paskaitą, dainininkės Bilitavičiūtės atliko meninę dalį.

Graziai praėjo ir rudeninis šaulių balius rugsėjo 17 d. Pasirodė Branaitytė, Burneikytė ir muz. Motekaitis. Parengimas davė gražaus pelno.

"Vytauto Didžiojo" šaulių rinktinės susirinkimas įvyko spalio 16 d. Susirinkimą pravedė pirm. Išganaitis, sekretoriavo Mackonis. Susirinkimo metu buvo pagerbti visi išbuvę 50 metų šaulių organizacijos ir įteiktos žvaigždės ir medaliai, kurie ilgesnį laiką pasižymėjo šaulių veikloje. Ta pačia proga auksinių vedybų proga buvo pagerbta Bertašių šeima.

Šaulių Žvaigždę gavo: K. Bertašius, A. Brinas, P. Vėbra ir Brazienė. Šaulių medalį gavo: Dr. Delta, Bendoraitienė, Koliušienė, Sinkevičiūtė, Gurevičius, Platakas. Įteikimo ceremonijas atliko Šaulių S-gos pirm. K. Milkovaitis ir Moterų vadovė S. Cecevičienė. Susi-



Naujosios Anglijos Šaulių Rinktinės kultūrinio savaitgalio virš. A. Zenkus kalba uždarymo metu. Nuotr. E. Meilaus

darė nemažas būrys, kurie 50 metų išbuvo šauliais. Jų buvo iššaukta net 40. Jiems buvo įteikti gražūs pažymėjimai. Kiekvieną jų pasveikino rinktinės pirm. Vl. Išganaitis, o Petrauskas tarė žodį pažymėjimus gavusiųjų vardu. Pirm. Išganaitis, įteikęs pažymėjimus, pabrėžė, kad Šaulių S-goj tegali būti vienas kelias — besąlyginė kova iki Lietuva vėl bus laisva. Šaulys nuolat būti tos kovos pirmūnas. Visi pritarė plojimu.

Po iškilmingos dalies, Šaulių Namų administratorius pranešė džiugią žiną — Šaulių Namų skolos išmokėtos ir Namai jau yra rinktinės nuosavybė. Didesnė skolos dalis buvo išmokėta šiemet. Pirm. Išganaitis pažymėjo, kad nors skolos nebėra, bet reikia pakeisti namo išvaizdą iš lauko, ypač priekis nuskurusiai atrodo. Be to reikia praplėsti salės. Tie darbai reikalaus tūkstančių. Iš Keno-

Dalis Naujosios Anglijos Šaulių Rinktinės sesių stovyklos uždarymo metu. Iš k. į d.: A. Maskeliūnienė, J. Slušnienė, B. Martišienė, A. Gedmintienė, V. Tumienė ir E. Juciūtė. Nuotr. E. Meilaus





“Vytauto Didž.” Šaulių Rinkt. metiniame susirinkime dalis šaulių apdovanotų diplomais ir šaulių žymėmis. Nuotrauka C. Genučio

šos atvykusi šaulė Julija Radavičienė-Radanuvik visų maloniam nustebimui ten įteikė 1000 dol. auką tų darbų pradžiai. Visi jai karštai paplojo. Visi dalyviai buvo pakviesti į “Kariui” paremti ruošiamą parengimą spalio 23 d.

Ateityje vyks šie parengimai: lapkričio 12 d. — Šaulių CV vakaras, gruodžio 10 d. bus pirmos šaulių Kūčios visiems, ir gruodžio 31 d. Naujų Metų sutikimas, rinktinės ruošiamas savuose namuose.

Meno vadovas Petrauskas kvietė visus stoti į teatro vaidybos grupę. Jaunimas, turįs vaidybinių gabumų ir pomėgių, kviečiamas jungtis į šaulių eiles.

Iki šiol “Vytauto Didžiojo” rinktinė, nors ir turėjo skolų, tačiau vis dalį parengimų pelno skirstė spaudai, radijo valandėlėms, Liet. TV ir kitiems, o paskutiniu metu paskyrė auką BALFui. Tikėjime, kad geriems darbams paremti ir ypač spaudai (“Kariui”), šaulių vadovybė ras būdų dažniau paskirti aukų, nes skolų jau nebėra. Salė išnuomojama įvairioms organizacijoms, tik reikia susitarti su adm. Mackoniu, tel. 376-0551. Pui ki salė, tautiniai dekoruoti, ir virtuvė.

“Lietuvos Aidų” programa dėkinga už 25 dol. auką naujos studijos įrengimui. Rinktinės parengimai ar žinios visad perduodamos veltui. Šaulė Kazė Brazdžio-

nytė, vesdama penktadienio ir šeštadienio radijo valandas, daug pasitarnauja visiems, o ypatingai šauliams, spaudai ir organizacijoms. “Gen. T. Daukanto” j.š. kp. ruošia žiemos metu bankietų ir šokius tai programai paremti.

Čikagos “Vytauto Didžiojo” šaulių rinktinė turi 700 narių. Rinktinėn įstoja vis naujų šaulių įvairaus amžiaus ir išitikinimų. Nekartą Čikagoje siaučia audros, bet šaulių gyvenime jos negali įsisiūbuoti, nes visos partijos ir siekia kitų vėjų atpūsti, atsitrenkia į šaulių įstatus: šauliai esą Lietuvos dalis, netekę laisvės, čia tremtyje ir kitur dėl jos kovoją visais galimais būdais.

Rinktinės vadovybei linkėtina ir toliau eiti tuo keliu iki galutinės pergalės.

Bal. Brazdžionis

Cicero Jūrų Šauliai

Š.m. rugsėjo 18 d. įvyko Cicero j. šaulių kp. valdybos posėdis š. R. Latožienės bute. Be kitų einamųjų reikalų šiame posėdyje buvo paskirtos aukos: ALTAi — 100 dol., BALFui — 100 dol., Romo Kalantos paminklo statybai — 50 dol.

Po posėdžio šeimininkė visus pakvietė prie vaišių stalo, kur jaukioje nuotainioje buvo praleista keletas valandėlių. Padėka sesei R. Latožienei už vaišes.



Viduryje šaulė Jadvyga Radavičienė, kuri “Vytauto Didž.” Šaulių Rinktinės metiniame susirinkime Rinktinei paaukojo 1000 dolerių. Kair. Rinktinės pirm. Vl. Išganaitis, deš. sek. J. Mackonis. Nuotr. C. Genučio

Š.m. spalio 8 d., B. Pakšto salėje, įvyko kp. tradicinis "Švyturio" balius. Nors tą dieną buvo daug kitų parengimų ir balių, tačiau prisirinko pilna Pakšto salė, praleisti keletą valandų su Cicero jūrų šauliais.

Uniformuotiems šauliams ir šaulėms išsirikiavus, B. Pakšto orkestrui grojant Jūreivių maršą, buvo pasveikinti ir pagerbti atsilankę svečiai. Kp. pirm. K. Milkovaitis trumpai pasveikino susirinkusius ir pristatė garbės svečius: gen. štabo plk. K. Dabulevičių — buvusį "Ramovės" CV pirm., plk. J. Švedą — Savanorių-Kūrėjų S-gos pirm., Vl. Išganaitį — "Vytauto Didžiojo" rinktinės pirm., S. Cecevičienę — Sąjungos Moterų vadovę ir E. Vengianską — "Gen. T. Daukanto" j. šaulių kp. pirm.

Meninę dalį atliko N. Paulauskaitė, padainuodama keleta dainų. Jai akorde-

onu pritarė A. Markauskas. Baigus programą, publikai smarkiai plojant, dainininkė buvo apdovanota gėlių puokšte.

Po to, svečiai vaišinosi šaltais užkandžiais ir šilta vakariene. Kad maistas buvo skanus, nuopelnas yra kp. moterų vadovės R. Latožienės ir jos darbščiųjų ir pasiaukojusių padėjėjų: P. Dvilaitienės ir S. Žibutienės. Be jų prie maisto paruošimo prisidėjo kiekviena šaulė, kuri tik buvo paprašyta.

Prie baro, kaip visuomet, dirbo parengimų vadovas V. Tiknevičius ir jo nuolatinis talkininkas K. Lazinka. Jie tame darbe turi daug patyrimo, todėl viskas buvo atlikta greitai, gerai ir tvarkingai.

Grojant gerai Pakšto muzikai, šokių mėgėjai galėjo smagiai pasišokti. Baliaus eigą pajvairino rožių valsas.

Dovanų paskirstymą pravedė kp. pirm. K. Milkovaitis padedant J. Bliujui. Buvo daug ir vertingų laimėjimų.

Š.m. spalio 16 d. Cicero Medžiotų ir Žuvautojų Klubo šaudykloje įvyko kp. mažojo kalibro šaudymo varžybos dėl pereinamosios taurės 1978 m. Nors oras buvo vėsokas, bet geras, saulutė švietė visą dieną. Buvo šaudoma iš visų trijų padėčių, po 20 šūvių iš kiekvienos padėties. Teisėjų komisiją sudarė broliškos "Gen. T. Daukanto" kp. šauliai: V. Zinkus, B. Anilius ir iš Cicero kuopos A. Gailius.

Dėl pereinamosios taurės varžėsi 6 šauliai, kurie pasiskirstė vietomis sekančiai: I vieta — J. Kriškčiukas 475 taškai, II vieta — J. Bliujus 469 t., III vieta — Petrašūnas 459 t., IV vieta — B. Petrauskas 408 t., V vieta — J. Mikulis 303 t. ir VI vieta — A. Skopas 164 taškai.

Taigi šiemet pereinamąją taurę laimėjo J. Kriškčiukas. Tai šauliškos šeimos su-

LŠST "Simo Kudirkos" kuopos New Yorke, 1977.VI.11 d. įvykusio knygos pristatymo: Lithuania: Outpost of Freedom, išleistas Centro Valdybos, kurią parašė dr. Kostas Jurgėla, dalis Komiteto rengėjų. (Iš k. I eil.) Kęstutis Miklas, pirmininkas, solistė E. Jurgėlaitė, atlikus meninę parengimo dalį, knygos autorius dr. Kostas Jurgėla, tėvas dr. Viktoras Gidžiūnas, OFM, kalbėjęs apie knygą, Elena Mickeliūnienė, parūpinusi vaišes. II eil.: neatpažintas, Vladas Vasikauskas, tvarkęs finansus, Juozas Jurkuvėnas ir Albinas Sakalas, vaišinę dalyvius tauriaisiais gėrimais. Knygos parduota 20 egz. ir kuopa išplatino 20 egz.





LŠST "Simo Kudirkos" kuopos New Yorke, Knygai Leisti Komitetas, išleidęs Elenos Juciūtės parašytą knygą "Pėdos Mirties Zonoje". Išspausdinta 3,500 egz., per 3 metus beveik visi išplatinti. Po posėdžio pervedus į kuopos kasą didesnę sumą: iš k. sėdi: Kazimieras Bačauskas, Antanas Reventas — pirm., Vaclovas Butkus ir techninis red., rašyt. Paulius Jurkus. Nuotr. L. Tamošaičio

nus, nes jo tėvelis, mamytė, brolis ir dvi sesutės yra Cicero j.š. kp. šauliai. Linkiu laimėtojiu kitais metais pasistengti išlaikyti taurę savo rankose, o kitiems dar ryžtingiau kovoti dėl taurės. 1977 m. pereinamosios taurės laimėtojas yra V. Petrašūnas.

Alf. Gailius

Garbinga sukaktis

"D.L.K. Algirdo" šaulių kuopos Hamiltone šaulys Antanas Šukaitis, š.m. lapkričio 2 d., sulaukė deimantinio 75 metų amžiaus.

Dar jaunas būdamas, 1925 m. jis įstojo į Šaulių Sąjungą ir per visą savo gyvenimą ėjo įvairias šauliškas pareigas, todėl bolševikams okupavus Lietuvą, jis buvo tuojau areštuotas ir kalintas. Nubaustas 15 metų kalėti, užėjus karui ir bevežiant į Rusijos gilumą, jis pabėgo. Nepriklausomybės laikais jis ilgus metus dirbo policijoje. Tremyje, vos tik atsisiteigus Šaulių Sąjungai, jis įstojo į Hamiltono "D.L.K. Algirdo" šaulių kuopą ir ėjo kuopos valdyboje įvairias pareigas. Šiuo metu jis yra kuopos valdybos vicepirmininkas.

Jis yra kuopos garbės šaulys ir apdovanotas D.L.K. Gedimino ir Šaulių

Žvaigždės žyminiais.

Ilgiausių metų broliui šauliui Antanui Šukaičiui.

Šaulys P.

100 metų nuo šaulės Marijos Putvinskaitės-Žmuidzinavičienės gimimo

Marija Putvinskaitė-Žmuidzinavičienė gimė 1877 metais Šilo — Pavėžupio dvare, Šaukėnų valsč., Šiaulių apskr., sukilėlio (1863 m.) Rapolo Putvinskio ir Idalijos Breol-Platerytės šeimoje. Sesuo Šaulių S-gos įkūrėjo, visuomeninin-

Antanas Šukaitis



ko Vlodo Pūtvio. Vidurinį mokslą ėjo Mintaujoje ir Vilniuje. Aukštojo mokslo studijas išėjo Varšuvoje ir Paryžiaus specialioje dantų mokslo institucijoje.

Tapusi kvalifikuota odontologe apsigyveno Vilniuje. Kaip dantų gydytoja ji buvo nepamainoma. Savo nepaprastai precizišku darbu, aukšto lygio sterilizavimo darbais, dideliu dantų higienos supratimu ir nepaprastu sąžiningumu pasižymėjo Marija. Jautraus būdo, aristokratiškai inteligentiška, kukli, santūri ir maloni Marija Žmuidzinienė pritraukdavo tiek pacienčių, kad reikėdavo laukti eilės. Visų net nebegalėdavo priimti.

Atrodė, kad taip perkrautai profesiniais darbais, nebelikdavo nei minutės laisvalaikio, o tačiau Marija, gyvendama Vilniuje, daug pasidarbo visuomeniniais lietuvių reikalais. Gerai mokėdama lenkų kalbą, ji gynė liet. organizacijas nuo nuolatinių lenkų užpuolimų. Be to, talkininkavo broliui Vladui Putvinskiui pavojeingame slaptosios spaudos darbe, veždama nelegalią literatūrą per sieną ir ją platindama tarp patikimų žmonių. Vilniuje M. Ž. su Sofija Gimbutaite kėlė lietuvių meną ir liaudies meną. Nuo pat pirmosios Dailės parodos Vilniuje jos abi entuziastingai prisidėjo prie visų

kitų parodų. Marija ištekėjo už dailininko Antano Žmuidzinavičiaus. 1907 ji dalyvavo steigiamajame Dailės d-jos susirinkime ir buvo jos valdyboje ilgametė narė (20 metų). Dirbo Motinos ir Vaiko d-joje ir nuo pat pradžios dalyvavo Šaulių Moterų Centralinėje organizacijoje ir ilgesnį laiką jai pirmininkavo. 1935-36 buvo Šaulių Moterų vadė iki Sąjungos uždarymo. Nacių okupacijos metu rėmė pogrindžio spaudą, padėjo nacių persekiojamiems lietuviams ir kitiems (žydams), reiškėsi plačioje savitarpinės pagalbos srityje.

Marija Žmuidzinavičienė tarpe lietuvių moterų buvo šviesus žiburys.

Kun. Alfonsas Babonas atšventė 50 metų gimimo sukaktį

Spalio 16 d., Adelės Poderienės namuose, "St. Butkaus" šaulių kuopos valdyba, dalyvaujant svečiams ir kunigams Viktoriui Kriščiūnėvičiui, Kazimierui Simaičiui ir Domininkui Lengvinui, paminėjo kuopos kapelionu kun. Alfonso Babono 50 metų gimimo sukaktį. Visiems susėdus prie stalo, kurie buvo apkrauti įvairiais valgiais ir uždegus lietuviškų spalvų žvakes, kuopos pirmininkas Vincas Tamošiūnas tarė žodį ir atidarė šį garbingą pobūvį. Taręs žodį, tolimesniam minėjimui vesti, pakvietė Stefą Kaunelienę. Maldą prieš valgi, gan ilgą ir turiningą, sukalbėjo kun. Viktoras Kriščiūnėvičius. Buvo pakeltos šampano taurės ir jubiliatui sugiedota "Ilgiausių Metų". Stefa Kaunelienė, sveikindama jubiliatą, savo žodyje pateikė gražių minčių iš lietuviškų parapijų gyvenimo. Jos pasakyti žodžiai buvo visų šiltai sutikti ir gerai įvertinti. Ji, kaip mokytoja, gerai žino parapijas ir jų gyvenimą. Emilija Kutkienė ir Lidija Mingėlienė, dalyvių vardu, jubiliatui įteikė dovaną — medyje išpauštytą vaidilą. Sugiedota "Valio, Valio". Sukakties proga jubiliatą sveikino: kun. Domininkas Lengvinas, Vytautas Kutkus, Juozas Briedis ir Vincas Tamošiūnas. Visi linkėjo kitus 50 metų švęsti lietuviškoje parapijoje. Anelė Žiedienė padeklamavo Aisčio eilėraštį "Šilainė".

Kun. Alfonsas Babonas, padėkojęs už sveikinimus ir dovanas, būdamas žemaitis, paskaitė porą pasakėlių žemaitiškai: vieną, kaip medžiotojai antis šaudė, ir kitą, kaip čigonas įsibrovė į ūkininko kamarą. Kunigas Alfonsas Babonas savo žodyje pasakė, kad jo pastangomis yra gauti ir pasiūsti Lietuviai Fondui 4,000 dol. Dėl linkėjimų kitus 50 metų praleisti lietuvių parapijoje, taip pasakė: "Aš gal nepadaryčiau tiek naudos dirbdamas lietuviškoje parapijoje, kiek aš padarau dirbdamas anglų parapijoje. Vi-

siem sakau, kad esu lietuvis ir visi tai žino. Vaikai įdomaujasi apie Lietuvą ir aš jiems aiškinu. Aiškinu kur Lietuva yra, mokau juos kaip parašyti lietuviškai Lietuva ir šiaip įvairių žinių jiems suteikiu apie Lietuvą".

Kun. Alfonsas Babonas yra gimęs 1927 m. rugsėjo 6 d., Raseiniuose. Jo tėvai — Jonas ir Stefanija Babonai. Baigęs gimnazijos mokslą Romoje, Italijoje, įstojo į šv. Kazimiero kolegiją ir 1955 m. pradėjo studijuoti Laterano universitete filosofiją ir teologiją. Ten gavo laipsnį *Licenciate of Theology*. Kunigu išventintas 1962 m. gruodžio 22 d.

1964 m. atvyko į Ameriką ir kaip kunigas įsijungė dirbti anglikasių apgyventuose rajonuose lietuviškose parapijose Pensylvanijoje, New Philadelphia, Easton ir Minersville. Iš ten buvo atkeltas į Detroitą ir paskirtas Dievo Apaizdos parapijos vikaru. Lietuviškose parapijose paliekant tik po vieną kunigą, Alfonsas Babonas buvo perkeltas į anglų parapiją. Jis ten ir dabar dirba.

Kunigas Alfonsas Babonas nors dirba ir anglų parapijoje Northville, bet jis nepamiršta lietuvių. Yra "St. Butkaus" šaulių kapelionas, lanko lietuviškų renginius, prenumeruoja ir skaito lietuviškus laikraščius ir apie gavimą lietuviškos parapijos tuo tarpu ir nesvajoja.

A. Grinius

MIRĖ ŠAULYS, TEISININKAS VINCAS ŠARKA

Lietuviškų Melodijų radijo valandėlė, pirmadienį, spalio 3 d., paskelbė tokią žinią:

"Šiandieną Oakwood ligoninėje atsiškyrė su šiuo pasauliu teisininkas Vincas Šarka. Žinia buvo nelaukta ir visus sujaudino. Velionio Vinco Šarkos kūnas buvo pašarvotas Jolandos Zaprackienės vadovaujamoje koplyčioje, 1930 25th Str."

Spalio 5 d. kun. Kazimieras Simaitis sukalbėjo rožinį. Po rožinio vyko atsisveikinimas, kurį pradėjo ir pravedė Jolanda Zaprackienė. Po jos, su velioniu atsisveikino ir šeimai užuojautą pareiškė ALT S-gos Detroito sk. pirmininkas Jonas Švoba. Jo pasakytus žodžius čia pakartosi:

"Sunku išsivaizduoti, kad visų mylimas ir gerbiamas Vincas Šarka taip netikėtai, nelaukta ir greitai visus jau palieka. Dar užpraėta sekmadienį mūsų parapijos kavinėje kalbėjomės apie pareitus laikus ir artimiausius planus, o dabar, taip staiga ir netikėtai, tenka tarti atsisveikinimo žodį.

Iš jo biografijos matau, kad jis gimė 1897 m. lapkričio 1 d. Barbariškiuose, Veprių valsčiuje, Ukmergės apskrityje.

Mokėsi Ukmergės gimnazijoje, o 1918 m. baigė Martyno Yčo lietuvių gimnaziją Voroneže, Rusijoje. Tų pačių metų vasarą grįžo Lietuvon, tarnavo Ukmergės ir Jurbarko Miškų urėdijose. Nuo 1921 m. perėjo teismų tarnybą. Įsteigus Lietuvos Universitetui Kaune, V. Šarka lankė teisių fakultetą ir tapo diplomuotu teisininku. 1929 ir 1938 m. laikotarpyje buvo Panevėžio apygardos teismo teisėju, o 1939 ir 1944 m. laikotarpyje buvo Apeliacinių rūmų teisėjas, Vilniaus apygardos teismo teisėjas ir kurį laiką Vyriausiojo Tribunolo teisėjas. Reiškia, Vincas Šarka, kaip teisininkas ir teisėjas, buvo pasiekęs aukštą laipsnį. Sukūrė gražią šeimą, bet kaip ir daugeliui lietuvių patriotų, taip ir jam su šeima 1944 m. reikėjo bėgti iš brangios Lietuvos nuo raudonosios rusiškos mėsos. Ir jam teko išgyventi visus bėglio bei tremtinio sunkumus bei vargus. Jis didžiai sielojosi pavergtos tėvynės ir joje likusių lietuvių vargais bei jos ir jų likimu. Niekas negalėjo užgesinti jo širdyje tėvynės ir lietuviškos žemelės meilės. Tai gerai atjausdamas, jo žmonelė, dukrelės ir artimieji padėjo po jo galva Lietuvos žemių žiupsnelį ir Baltijos jūros išplautį ir iš Lietuvos atvežtų keleta gabalėlių visiškai natūralaus gintaro, kad jis per amžius ramiai ant jų ilsėtųsi.

Vokietijoje Vincas Šarka su šeima gyveno Hanau lietuvių stovykloje. Čia man jau teko su juo susipažinti ir pabendrauti.

1950 m. V. Šarka atvyko į Ameriką ir apsigyveno su šeima Detroito. Čia jis tuojau įsitraukė į bendrą lietuvišką visuomeninę veiklą. Jis buvo Detroito Lietuvių Namų draugijos pirmininkas, tapo Lietuvių Fondo šimtininku, Balfo nariu ir aukų rinkėju, Vilties Draugijos šimtininku, aktyviu ir rūpestingu A.L.T.S-gos Detroito skyriaus nariu ir veikėju.

Teisininkas Vincas Šarka savo lietuviška veikla, kitų nuomonės tolerancija ir taktiškumu sugebėjo patraukti visų dėmesį ir užsitarnavo visų pagarbos ir meilės.

A.L.T.S-gos Detroito sk., netekdamas Vinco Šarkos, savo skyriaus rūpestingo ir aktyvaus nario, liūdi ir apgailstauja.

Skyriaus vardu reiškiau giliausią užuojautą Vinco Šarkos žmonai Vaclavai, dukroms Izoldai ir Nijolei, žentams inž. Kęstučiui Čemiui, dr. William Rice, anūksams ir giminėms".

Po jo su velioniu atsisveikino ir šeimai užuojautą pareiškė: teisininkų ir savo šeimos vardu teis. Stasys Šimoliūnas, LŠST vicepirms. ir jūrų šaulių "Švyturio" kuopos pirmininkas Alfa Šukys,

Lietuvių Namų d-jos ir Dariau ir Girėno klubo pirmininkas Edvardas Milkauskas, LŠST Garbės Teismo pirm. Marijonas Šnapštys, DLOC pirm. adv. Rimas Sakis, LB Detroito apylinkės vicepirm. Jonas Gaižutis, Lietuvių Fondo Vytautas Kutkus ir Balfo 76 sk. pirm. Rožė Ražauskienė. Po atsisveikinimo buvo sugiedotas Lietuvos himnas. Atsisveikinimo ir rožinio metu stovėjo jūrų šaulių "Švyturio" kuopos vėliava ir šauliai bei šaulės garbės sargyboje.

Spalio 6 d. velionio kūnas buvo nulydėtas į šv. Antano bažnyčią. Gedulingas mišias už jo sielą atnašavo kun. Kazimieras Simaitis ir kun. Domininkas Lengvinas. Vargonais grojo J. Sinkus, solo giedojo Danutė Petronienė.

Po mišių, ilgus automobilių vilkstinės velionis buvo nulydėtas amžinam

poilsui į Švento Kapo kapines. Karstą nešė: Vincas Tamošiūnas, Bronius Zakarka, Romas Macionis, Juozas Augaitis, Vincas Liorentas ir Petras Jucius. Garbės grabnešiai: Jonas Švoba, Jurgis Baublys, Stasys Šimoliūnas ir Juozas Leščinskas. Vincas Šarka buvo ne tik aktyvus tautininkas, jis buvo ir aktyvus šaulys. Buvo LŠST Garbės Teismo narys, jūrų šaulių "Švyturio" kuopos Garbės Teismo pirmininkas. Buvo ir kitų organizacijų nariu ir uoliai reišėsi lietuvių veikloje.

Kun. Kazimierui atkalbėjus laidotuvių maldas, sugiedota "Marija, Marija". Atsisveikinant su velioniu laidotuvių dalyviai uždėjo ant jo karsto po gėlytę.

Jo atminimo įamžinimui Lietuvių Fondui laidotuvių dalyviai suaukojo 400 dol.

Antanas Grinius



"Stasio Butkaus" kp. šaulys a.a. Alfonsas Žiedas. KARYJE Nr. 8, 319 psl. tilpo ši nuotrauka klaidingu vardu.

NORĖČIAU GRĮŽTI

Anelė M.

*Norėčiau sugrįžti aš į tėvynę,
Kurioje vaikystėj numinti takai
Tenai liepos pasvirę prie kelio,
Kvepia medum ir sakais.*

*Žiūrėti, kaip leidžiasi saulė,
svajot vienumoje ant gonkų.
Matyti motiną brangią,
Pajusti švelnumą jos rankų . . .*

*Ryte, kai pažadins iš miego,
Maloni paukštelių giesmė.
O motina švelniai paglosčius
Paklaus: "Ar tau miego gana"?*

*Pajusčiau aš ryto tyrumą,
Ant lapų žibės dar rasa.
Sesuo, jau kasas susipynus,
Skubės ji per sodą basa.*

*Nubėgčiau ir aš į palaukę,
Kur auksu banguoja rugiai.
Prabilty kratinėj užmige
Jaunystės audringi jausmai.*

LŠST Sąjungos Garbės Teismo Teisėjui Kandidatui bei 1974.III.5-1976.IV.24 laikotarpio Teisėjui

VINCUI ŠARKAI

mirus, jo žmoną Vaclovą, dukras Izoldą ir Nijolę bei jų šeimų narius, o taipgi giminės ir artimuosius, jų liūdesio bei skausmo valandose, širdingai užjaučia ir kartu liūdi
Sąjungos Garbės Teismo pirm. Marijonas Šnapštys ir Teisėjai: Jurgis Baublys, Leonardas Šulcas, Antanas Petrauskas, Balys Gražulis, Jz. Briedis

Mylimai Motinai

PULKERIJAI PLIŪRIENEI

Lietuvoje mirus, šauliams sūnui Lionginui ir marčiai Felicijai bei jų šeimai reiškiamo brolišką užuojautą

"DLK Kęstučio" Šaulių Kuopa

A.A. ANDRIUI URBONU

Lietuvoje mirus, sūnų andrių Urboną nuodirdžiai užjaučia ir kartu liūdi

"Dr. Vinco Kudirkos"

Šaulių Kuopa Worcesteryje

Šaulei

EMILIJAI KLEINOTIENEI

mirus, vyrui Petrui, sūnui Algiui ir dukrai Viktoritei bei kitiems artimiesiems reiškiamo brolišką užuojautą

"DLK Kęstučio" Šaulių Kuopa



— Minint 20-ties metų sukaktį nuo pirmo žemės satelito "Sputniko" iššovimo (1957 m. rugsėjo 4 d.), š.m. rugsėjo 29 d. rusai iššovė žemės orbiton naują erdvių laboratoriją "Saliut" 6, kurios tikslas "... moksliniai ir techniški tyrimai, taip pat naujų įrengimų ir instrumentų bandymai" (Tass), "Saliut" erdvių laboratorijų programą rusai pradėjo 1971 m. Astronautai, pagalbiniiais satelitais pasiekę laboratorijas, vykdys eilę stebėjimų žemės atmosferos, kosminių spindulių, radiacijos, tirs žmogaus ir kitų organizmų reagavimą erdvėje, taip pat bandys naujas priemones sekti pasikeitimus žemės paviršiuje (suprantama ir karinės reikšmės įrengimus, bei tarpkontinentinių raketų laidymo vietas).

— Vakarų Vokietijos gynybon įvesta nauja "Kormoran" raketa, pritaikyta kauti jūrų laivus — naikintojus, naudojant lėktuvus naikintuvus. Raketa turi radaro įrengimus, pritaikytus raketos vairavimui, kuris vykdomas iš ją paleidusio lėktuvo. Raketa neša didelio galingumo sprogs-tamą medžiagą.

— Prancūzai pakeitė taktinius GBC 8 KT sunkvežinius naujais SM 8. Nauji taktiniai sunkvežimiai varomi 135 CV dizelio varikliais, veža krūvį iki 4 tonų, turi daug pakeitimų, pritaikytų naujiems taktiniams reikalavimams ir pritaikyti vežioti skirtingus krūvius — tiekimo, arba ginklus su tarnybom.

— Švedai pagamino ir įvedė ginklaviman naują KS 2 taikymo įrengimą, pritaikytą kulkosvaidžiams ir lengviems automatiniams ginklams šaudyti į lėktuvus. KS 2 taikymo įrengimas gali būti panaudotas kauti ir judančius žemės taikinius. Bandymuose pasiekta labai gerų išdavų. Sveria apie 1 kg., nereikalingas jokių pagalbinių įrengimų, veikia visose atmosferos sąlygose.

— Amerikiečių dieninėje spaudoje buvo rašoma, rusus pasigaminus žemės satelitą, su infra raudonų spindulių se-

kimo aparatu, kuris galės susekti pasinėrusius povandeninius laivus ir nustatyti jų buvimo vietą. Tulas pilietis tokia žinia labai klaidinamas, nes pats Kremlius, gamtos dėsnių pakeisti negali: kelių milimetrų vandens sluoksnis suskaldosišklaido infra raudonų spindulių pluoštą. Jei pritaikyt infra raudonų spindulių reagavimą į šiluminę radiaciją, tai ir šiuo atveju, pasinėręs povandeninis laivas, padengtas vandens sluoksnio, negalės išspinduliuoti jokio šiluminio bangavimo, kurį satelitas galėtų pagauti.

— Š.m. rugsėjo mėn. Amerikos senatas patvirtino apie 60 mil. dolerių biudžetą, pagaminti satelitą — kitų satelitų naikintoją. Tokį satelitą rusai pasigamino ir išbandė, nors ir nevisai sėkmingai, dar 1976 metais. Šių metų liepos 17 d. pagerintas rusų satelitas-naikintojas, apie 1200 mylių atstume nuo žemės, orbitoje klydė taikinį, kitą satelitą. Amerikiečių nuomone (Krašto gynybos sekretoriaus Brown pareiškimu) tokių satelitų naikintojų rusai turi pasigaminę keletą, kurie esą veiksmingi.

Žemės orbitoje yra eilė satelitų įvairios paskirties, kaip pav. meteorologiniam stebėjimui, komerciniam ryšiu, te-

levizijos ir radio transliacijoms, kosminės radiacijos tyrimams, tačiau svarbiausi yra karinės paskirties — ankstyvo įspėjimo prieš puolamų atominių raketų, sekimo prieš teritorijos ir joje vykstančių pasikeitimų, kaip naujų raketų laidymo šulinių įrengimų, aerodromų, naujų įmonių, ryšio satelitai su laivyno, aviacijos ir karinių įgulių bazėmis. Sunaikinimas ryšio satelito, reikštų suardymą komunikacijos, kas ypatingai karo metu turėtų didelės reikšmės.

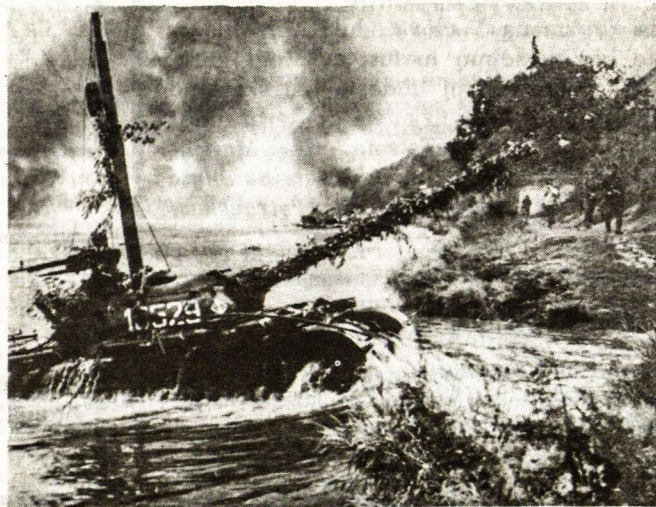
— Rusai pagamino ir keičia tarpkontinentines strategines raketas SS 18, naujomis, didesnio taiklumo ir 25 megatonų branduolinės energijos užtaisų. Naujos SS 18 raketos, tolianaša 5,000 mylių (8,000 km.), taikinį galės pasiekti apie 1,500 pėdų (450 metrų) tikslumu.

Senatorius iš Bostono, Ted Kennedy, yra pasiryžęs atiduoti Panamos kanalą prokomunistui diktatoriui Omar Torrijos. Netik atiduoti kanalą, gyvybiniai svarbų Amerikai, bet jis linkęs sustabdyti galinčiausio dabar Amerikos ginklo vystymą ir gamybą, būtent "Cruise" raketos. Prieš šį ginklą sovietai neturi priešginklio. Jis pasakė:

"Aš manau yra labai svarbu išnagrinėti, ar mes turėtume įsivesti ginklaviman Cruise raketą".

Jo nuomone, įsivedus į ginklavimą šią nesulaikomą raketą, nukentės detantė, atseit, ruskiai supyks. Reikia atsimiti, kad Kennedy daug prisidėjo, kad buvo sustabdyta bombonešio B-1 gamyba.

Kannedy nuomone apie "Cruise" raketą parėmė, aišku, Leslie H. Gelb, kuris yra ne kas kitas, kaip State Dept. politinių — karinių reikalų biuro direktorius. Ar dar neužmiršome Kissingerius ir Sonenfeldus?



Rusų lengv. tankas — amfibija

KERSTENO KOMISIJOS PAUNKSMĖJE

Dr. adv. KOSTAS R. JURGĖLA

Susižavėjęs plk. K. Ališausko jautriai parašytu a.a. gen. Kazio Musteikio nekrologu, noriu pridėti daugumai nežinomų pastebėlių apie velionį generolą ir kitus karius.

1953 m. galop buvau Atstovų Rūmų komisijos pirmininko Charles J. Kersteno iš vykdomosios vyriausybės „pasiskolintas“ juriskonsultu (of Counsel) Pabaltijo reikalais. Vyriausiuoju juriskonsultu buvo adv. James McTigue. Drauge teko padėti su įvairiakalbais dokumentais.

Kersteno komisija apklausinėjimus pradėjo Washingtone, kur pirmuoju liudytoju buvo valstybės sekretorius John Foster Dulles. Atvykęs iš New Yorko, kur vadovavau Amerikos Balso lietuviškai tarnybai, apklausinėjimų išvakarėse komisijos būstinėje sutikau iš Čikagos liudyti atvykusį generolą Kazį Musteikį. Jisai pasisakė atvežęs bene šimtą Ramovės paruoštų žemėlapių apie Lietuvos okupacijos 1940 metais vyksmą ir juos įteikęs komisijai. Laimei, buvęs Krašto Apsaugos ministeris su savim turėjo dar vieną egzempliorių ir jį parodė man. Aš paraginau, kad jisai savo parodymų metu šį žemėlapių pasiūlytų komisijai, kaip savo parodymų dalį — įrodomąją medžiagą. Jisai sutiko. Savo ruožtu, atstovas Kerstenas paprašė mane atsistoti šalia generolo ir, jei reikės, pagalbėti su techniška angliška kalba.

Generolas Musteikis liudijo, tiesiai į akis žiūrėdamas kiekvienam klausinėtojiui, tarp kitko ir glaustai nubrėžęs savo nueitą gyvenimo kelią. Jisai pora atvejų pasiūlė įteikti, kaip įrodomąjį dokumentą, ramovėnų paruoštą okupacijos eigos žemėlapių, kurį, faktinai, kai kurie komisijos nariai jau buvo matę. Tačiau komisijos pirmininkas „negirdėjo“, ir žemėlapis nebuvo formaliai įteiktas. Kiek nustebintas, paprašiau generolo leidimo tą žemėlapių pasilaikyti. Iš sostinės komisija vyko į New Yorką — ir per vieną lietuvių liudytoją ten mėginau komisijai žemėlapių įteikti kaip įrodomąją medžiagą, tačiau komisijos pirmi-

ninkas ir vėl „negirdėjo“, o kiti nariai tylėjo.

Supratęs, kad čia kažkas negerai, žemėlapių nusivežiau į komisijos trečią apklausinėjimų vietą — Detroitą. Ten suėjau liudytoju numatytą buvusį ministrį pirmininką, gen. Joną Černių, su kuriuo Amerikoje susipažinome ir bičiuliauomės, ir paprašiau jį pakartotinai siūlyti tą žemėlapių savo parodymams pagrįsti. Jis sutiko.

Aš sėdėjau su komisijos nariais teisėjų tribūnoje, šalia atstovo Ray Maddeno. Generolas Černius kelis syk siūlė žemėlapių — ir komisijos pirmininkas bei vyriausias advokatas jo prašymo „negirdėjo“. Pakuždomis pasitariau su Maddenu. Pastarasis, buvęs Katynės žudynių tyrimo komisijos pirmininkas, atsistojęs, porą syk paprašė balso, ir stipriai pasiūlė generolo pateikiamąjį svarbų dokumentą priimti „exhibitu“. Pirmininkas apsižvalgė, nuleido akis ir sako (rašau iš atminties, teksto netikrinęs): „Gerai, taisyklės dokumentas yra priimamas ir pažymimas įrodomuoju, tačiau tiksliai pavaizduoti sovietų okupacinių dalių perėjimo punktams ir maršrutams, o ne bet kurio būdu vaizduoti valstybinėms sienoms“. Mat, žemėlapyje Vilnius ir Vilniaus krašto dalis buvo vaizduojama kaip Lietuvos teritorija. Tada supratau kodėl tas dėmesio nekreipimas — ypač kai du komisijos nariai buvo lenkų kilmės, vienas netgi savanoriu nuvykęs Lenkijoje ir nepriklausomybės kare tarnavęs Lenkijos kariuomenėje, su atstovu Maddenu buvęs Katynės komisijos narys, labai įdomus, simpatiškas ir išmintingas žmogus, paskiau teisėjavęs Detroito — Thaddeus Machrowicz.

Komisijai pasiekus Chicago, Amerikos Lietuvių Tarybos surengtuose priešpiečiuose, atvirai apie tai buvo išsikalbėta — ir komisija pavedė savo tarnautojui Will Allenui ir man suredaguoti komisijos formalų pareiškimą.

Chicagoje man buvo pavesta telefonu susigaudyti clevelandietį Antano Sniečkaus brolių, ir Washingtone anuomet viešėjusį gen. Stasį Raštikį. Pavyko abudu liudininku pasiekti, ir jie naktį prisistatė į Chi-

cagą. Komisijos viešame posėdyje reikėjo išversti generolo vaikų rašytą laišką — ir beversdamas verkiau... visgi dzūkėlis...

Patsai Kerstenas ir kiti komisijos nariai buvo nuoširdžiai sužavėti liudijimu generolo Musteikio — anot jų, „iškilusio iš eilinių gretų“. Komisijos vidujiniuose posėdžiuose visi nariai labai teigiamai kalbėjo apie visus tris liudijusius lietuvius generolus; taipgi apie plk. Juozą Tumą ir kitą Červenės žudynių kankinį, ir kelis kitus lietuvius.

Beje, komisiją lydėję du džentelmenai („valstybės departamento“ ekspertai) privačiame komisijos pokalbyje Detroito pareiškė, kad jokio sukilimo Lietuvoje 1941 metais nebuvo, tik vokiečių „demarkas“. Tad seniau mano, paskiau Marytės Kižytės globotus originalius NKVD-KGB dokumentus, kurios iš VLIKo per Švediją buvau gavęs ALT žiniai, įteikiau numatytam liudytojui, 1941 m. Laikinosios Vyriausybės nariui prof. Pranui Padaliui. Jisai savo parodymuose nustatė dokumentų tikrumą, ir visi jie buvo įteikti ir komisijos priimti — jų tarpe ir NKVD-KGB prikazai, skandalas apie 500 granatų dingimą iš Vilniaus policijos sandėlio, rezistencijos reiškinį atskleidimas Maskvos žiniai, Gladkovo svaiciojimai po eilės susišaudymų su „banditais“ nuo 1941 m. birželio 4 d., ir t.t. Profesorius Padalis labai šauniai savo pareigą atliko.

Reikia pasakyti, kad ALT komisija, vadovaujama adv. Jono Talalo, sumaniai tvarkė lietuvių liudytojų parūpinimą ir įvairią įrodomąją medžiagą — pav. Bildušo, kun. Čekavičiaus, Rainių kankinio motinos Kazimieros Tarvainienės ir kitų, kurių pavardžių neatsimenu — komisijos leidinių nevertęs, rašydamas tik susižavėjęs gen. Musteikio nekrologu.

„Kario“ skaitytojams tenorėjau priminti, kad Lietuvos kariai — Kazys Musteikis, Jonas Černius, Stasys Raštikis, Juozas Tumas, ir kiti — savo nuoširdumu, savigarba, atvirumu ir patriotingumu žavėjo JAV Kongreso komisijos narius, kuriems jie po priesaika nušvietė sovietų padarytas jų tėvynei ir tautai skriaudas.

**Lietuvių Karių Veteranų S.—GA
R A M O V Ė
CENTRO VALDYBA**
Cleveland, 1977 m. spalio 15 d.

B e n d r a r a š t i s Nr. 125

Liečia:

1. Lietuvos kariuomenės sukakties minėjimą;
2. Užuojautų ir sveikinimų klausimą;
3. Likusių LKVS "Ramovė" knygų platinimą ir
4. Bėgamuosius veiklos reikalus.

1. Lietuvos kariuomenės sukakties minėjimas

Kasmetinis Lietuvos kariuomenės sukakties prisiminimas yra vienas svarbiausių uždavinių kiekvienam "Ramovės" skyriui. Nemanome, kad ramovėnams reikėtų aiškinti tos šventės prasmę. Visi žinome ir esame įsitikinę, kad tik karių ryžto ir narsumo dėka, ilgus amžius užguita ir svetimųjų skriaudžiama, lietuvių tauta galėjo atkurti savo suvereninę valstybę ir pasidžiaugti našiu ir kūrybingu, deja tik 22 metus trukusiu, laisvu gyvenimu.

Į keletą momentų norėtume atkreipti "Ramovės" skyrių valdybų ir mielųjų ramovėnų dėmesį:

A. Ruošiant kariuomenės sukakties minėjimus stengtis, kad juose dalyvautų galimai daugiau lietuvių visuomenės, ypač jaunosios kartos. Minėjimas siaurame ramovėnų ratelyje tikslu pilnai nepasiekia. O tas tikslas yra laisvės idėjos ir kovos už laisvę prasmės iškėlimas; tuo pačiu prisimenant ir pageriant mūsų savanorius-kūrėjus, karius ir visus tautos žmones, kovojusius, kentėjusius ir net gyvybės auką padėjusius ant tėvynės laisvės aukuro.

b. Minėjimus ruošiant kviešti į talką "Ramovei" giminingas organizacijas: LK Savanorius-kūrėjus, birutietes, šaulius, skautus ir kt.

c. Svarbu taip pat pakviesti atstovus gyvenamojo krašto karių-veteranų, o taip pat ir kitų, už laisvę kovojančių, tautinių grupių karių-veteranų atstovus.

d. Stengtis kasmet vis ką nors naujo minėjimuose suruošti. Vengtina daug kam jau "nuobodulio pasaka" pavirtusi, kasmet kartojama ta pati minėjimų programa. Būtų sektinas patarimas sudaryti minėjimams pritaikytą meninę programą, pakviečiant iškilesnius artistus, solistus ar, išgalėms leidžiant, stambesnius meninius vienetus.

e. Minėjimų rengėjai turi būti labai akylūs ir atsargūs kviečiant pagrindinius kalbėtojus. Asmenims, kurie negali ar nemato reikalo susilaikyti nuo savo kont-

raversinių, vienos grupės, ar partijos, ar savo asmeniškų pažiūrų, skelbimo, tuo sukeliant priešingų pažiūrų žmonių reakcijas ir įnešant disonansą pačiame minėjime, neturėtų būti leista pasireikšti minint tą šventę, kurios prasmė yra ne skaldyti, bet jungti visus laisvojo pasaulio lietuvius bendrai kovai.

2. Užuojautų ir sveikinimų klausimas

Centro Valdyba savo posėdyje 1977 m. rugpiūčio 21 d. aptarė užuojautų ir sveikinimų klausimą. Nusistatyta laikyti šios tvarkos:

a. Užuojautas, mirus skyriaus nariui, pareiškia savo pasirinktu būdu to skyriaus valdyba.

b. Ta pačia tvarka reiškiami sveikinimai ramovėnams jų amžiaus sukakties ar kitomis progomis.

c. Užuojautas, mirus buvusiųjų ar esamos Centro Valdybos bei jos komisijų nariams arba kitiems, bendroje "Ramovės" veikloje pasižymėjusiems asmenims, reiškia Centro Valdyba.

3. Likusiųjų LKVS "Ramovė" knygų platinimas

Perimant Centro Valdybos pareigas rasta, kad buvusio Centro Valdybos išdininko A. Repšio žinioje yra nemažas kiekis LKVS "Ramovė" išleistų ir neišplatintų knygų (Nepriklausomybės kovų istorijos I tomas, Tannenbergas). Nebūtų prasminga šiems geriems, išliekančios vertės leidiniams, leisti dūlėti kurio nors rūsio lentynose ar namų palėpėse, žinant, kad net ir daugelis ramovėnų lig šiol nėra jų įsigiję. Todėl Centro Valdyba nutarė išsiuntinėti po nedidelį kiekį tų knygų skyriams ir paprašyti jas išplatinti papiginta kaina.

4. Bėgamieji veiklos reikalai

Prašome visų skyrių valdybas painformuoti mus apie mirusius to skyriaus ramovėnus. Pageidautume, jei galima, turėti šias žinias: pavardė ir vardas, gimimo data ir vieta, laipsnis ir ginklo rūšis, kur palaidotas (kapų pavadinimas, sklypo Nr., vietovė).

Prašome ir laukiame visų skyrių valdybų nuoširdžios talkos Sąjungos tikslų įgyvendinime. Tik, pasidalinę kartu mūsų negerovėmis nepasisekimais ir pasidžiaugę laimėjimais, būsime visi drąsesni ir ryžtingesni brangios tėvynės išlaisvinimo veikloje. Laukiame iš jūsų informacijos, norodymų, pageidavimų, veiklos planų, kritikos ir kt.

Antanas Jonaitis
Centro Valdybos Pirmininkas

Jurgis Malskis
Sekretorius

**IŠTRAUKOS IŠ LKVS RAMOVĖS
SKYRIŲ ATSTOVŲ SUVAŽIAVIMO,
1977.V.28 ir 29 D.
DARBO POSĖDŽIŲ
P R O T O K O L O**

**Lietuvos Laisvės Kovų invalidų
šelpimas**

Šalpa vyksta. Jai vadovauja, kontakte su Tvarkūnu, J. Švedas. Dėl klaidingų prisiūtų žinių, buvo duota pašalpa nepriklausantiems jai gauti. Reikalingas glaudus ryšys su skyriais.

Vidaus veiklos sustiprinimas pasiekiamas vadovaujantis statutu. Kario žurnalo premijos už 1976 m. neišmokėtos. Komisija yra sudaryta. Tačiau reikalingos žinios iš Kario gautos tik š.m. gegužės 25 d. — pranešė Centro Valdybos Kario premijų komisijos p-kas J. Švedas.

Balsų skaičiavimo metu buvo Centro Valdybos pirmininko Lietuvos Laisvės Kovų Istorijos II tomo I-mos dalies pristatymas.

"Kovos dėl Lietuvos Nepriklausomybės" II-rojo tomo paruošimo ir išleidimo reikalų aptarimas.

Išklausius Centro Valdybos pirmininko informacijos ir suvažiavimo atstovų pasisakymų dėl informacijos, kuri, jų nuomone, buvo labai išsami, prieita vieningos nuomonės — sprendimo, kuris užprotokoluojamas, kaip nutarimas:

II tomo Iją dalį išleisti įpareigojama naujoji Centro Valdyba. Piniginiai paremia skyriai su minimaline 100 dol auka.

**25 Metų sukaktuvinio leidinio
aptarimas**

1974 m. suvažiavimo nutarimu, dvidešimtmečio knygos išleidimas buvo pakeistas į 25 metų sukakties leidinį. To leidinio komisiją sudarė ramovėnai: J. Švedas, J. Vilutis ir A. Juškevičius. Iš skyrių gautoji medžiaga sudaro apie 500 puslapių, kurių jau 296 psl. parašyta, nes viskas tenka perredaguoti. Gautos 187 nuotraukos, dalis spalvotų, kurios netinkamos.

Pasisakius šiuo klausimu visai eilei atstovų, prieita sprendimo: pirmoje eilėje išleisti Liet. Laisvės Kovų Istorijos II tomą ir tik po to 25 metų sukaktuvinį leidinį. Jo reikalu medžiagą kaupti ir jį išleisti.

Sukaktuvinis leidinys yra svarbus tuo, kad parodys LKVS Ramovės veiklą. Buvo pageidavimų vieną Kario žurnalo numerį pašvęsti 25 metų sukakties paminėjimui.

Liet. Laisvės Kovų Muziejaus aptarimas

Praneša Centro Valdybos pirmininkas. Muziejuje kaupiama medžiaga liečia Nepriklausomybės kovas. Pav. pirmųjų žuvusių karių, valstybės prezidentų paveikslai ir t.t.

Sudaromas karinis archyvas,

kuris numatoma plėsti. Patalpa Jaunimo Centre apmokama, reikalinga parama. Čia daugiausia prisidėjo Chicagos skyrius. Muziejaus vedėjas yra ramovėnas V. Diminskis, įdėjęs labai daug darbo. Kviečiu rytoj Muziejų aplankyti.

Hamiltono skyriaus atstovas A. Ruzgys: "Labai gražiai gvildinama Nepriklausomybės laikų istorija, bet visai užmirštama II Pasauliniame kare kovoję lietuviai. Ten kovojo tikrosios tarnybos kariai. Jų daug žuvo. Kovojome ne už nacius, bet dėl Lietuvos laisvės. Kaip matau, mes esame užmiršti, lyg mūsų nebūvo. Argi mes išnykome istorijoje?"

Montrealio skyriaus atstovas Viliušis prašo atkreipti ypatingą dėmesį į archyvą, jį plėsti, medžiagą kaupti. Atstovas Tamošiūnas painformavo apie Tėvynės Apsaugos dokumentus, kurie yra paslėpti už geležinės uždangos. Tuo tarpu prie jų neprieinama. Centro Valdybos p-kas painformavo apie pastangas rasti autorius aprašyti II-jo Pasaulinio karo dalyvius, bet nepavyko.

Plk. O. Urbono Vietinės Rinktinės aprašymas nepilnas. Velionis plk. Reklaitis, paprašytas parašyti apie Savisaugos Dalinius — atsiskakė.

Sąjungos Garbės Narių pakėlimo reikalai

Bostono skyriaus Garbės narį, plk. ltn. Antaną Stapulionį, skyriui prašant, prisiuntus motyvus raštu, ir Centro Valdybai pristatčius pakėlimui, suvažiavimas nusprendė (41 balsas už) pripažinti LKVS "Ramovės" Garbės Nariu.

Skyriai, turintieji garbingus narius, gali pristatyti pakėlimui Statute numatyta tvarka.

Suvažiavimo posėdžių svečias J. Balčiūnas, gavęs iš prez. p-ko balsą, kvietė visus buvusius karius, ypač Savisaugos daliniuose, atkreipti dėmesį į rinkimą dokumentinės medžiagos prieš metamus lietuviams kaltinimus žydų naikinimo klausime.

Darbo posėdžių tąsa Jaunimo Centre gegužės 29 d. 9:00 val. r.

LKVS Ramovė statuto papildymo reikalai

Balsuojama asmeniškai, nenaudojant

atstovų balsų kortelių.

Referuoja buv. Lietuvos Kariuomenės Teismo teisėjas teis. J. Vilitis.

Centro Valdyba sudarė šiam reikalui komisiją iš pirmininko J. Vilučio, narių E. Vengiansko ir V. Garbenio.

I. Siūlo LKVS Ramovė pavadinimą anglų kalboje pakeisti taip, kad atitiktų lietuviškajam. Būtent: The Association Lithuanian Military Veterans "Ramovė", Incorporated. Po kelių atstovų įvairių pasisakymų "Military" ar "War", sprendžiama balsavimu. Už "Military" balsavo 23, taigi, dauguma. Tas ir buvo **Priimta**.

II. Uždaviniai ir veikimo būdai.

Papildoma: LKVS Ramovė yra nepartinė organizacija, lojali tų kraštų santvarkoms... (pilnai užbaigiant šį punktą. **Priimta**.)

III. 2 ir 5 paragr. sujungti: iš antrojo prgr. palikti pirmąjį sakinį. Antrąjį sakinį, pradedant žodžiu "Stengiasi...", visą išbraukti. Toliau tęsti iš penktojo: Remia tautinės kultūros, lituanistinių mokyklų, jaunimo sambūrių veiklą, ugdančią lietuviškumo ir kovingumo dvasią". **Priimta**.

IV. 9 prgr. visai išbraukti. **Priimta**.

V. 10 prgr. "b" punktą papildyti "ir Tėvynės Apsaugos kariai". **Priimta**.

VI. Siūlymas: 51 prgr. papildyti nauju punktu, kur numatoma, kad skyriai gali priimti asmenis ir nebuvusius kariais kaip nariais-rėmėjais. **Atmesta**.

VII. 3 prgr. perredaguoti taip: Bendradarbiauja su lietuvių visuomeninėmis organizacijomis, siekiančiomis tokių pat tikslų, kaip ir LKVS Ramovė. **Priimta**.

VIII. Perredaguoti 4 prgr. taip: Informuoja per spaudą, radiją, televiziją, bei kitais būdais lietuvių visuomenę apie komunizmo grėsmę, tikslus, metodus ir kėslus. **Priimta**.

IX. Skyriaus atstovų į suvažiavimą nutašymas.

Ligšiol buvo praktikuojama nuo 15 narių vienas atstovas, likutis daugiau 6 — dar vienas. Diskutuojant šį reikalą, išryškėjo trys siūlymai:

1) Vienas atstovas nuo 12 narių — 2 balsų; 2) Vienas atstovas iš skyriaus su tiek balsų, kiek yra skyriuje narių — 2 bas.;

3) Vienas atstovas iš skyriaus su vienu balsu — 4 bals. **Priimta** pirmasis pasiūlymas.

X. 29 prgr. pakeitimo klausimas, liečias C.V. Org. balsavimą.

Eilei atstovų pasisakius, priimti du siūlymai balsavimu:

1) Centro Vald. (C.V. p-kas ir sekretorius — 2 balsai;

Kontrolės Komisija — 1 bals.

Garbės Teismas — 1 bals.;

2) Palikti pagal šį 27 prgr. sena tvarka. Balsų gavo: pirmas pasiūlymas 10, antras — 12. 27 prgr. lieka nepakeistas.

Kontrolės Komisijos kompetencija.

Remiantis 1974 m. gegužės 25 d. protokolu, nutarta į dabartinio statuto 45 prgr. įrašyti šį papildymą: "Kontrolės Komisija gali kontroliuoti Valdybos veiklą, atkreipti jos dėmesį, kas įvykdyta, kas ne".

XII. 56 prgr. papildymas **Priimtas** ir jo redakcija tokia: Skyriaus Metinio susirinkimo laiką, vietą ir darbotvarkę Skyriaus Valdyba praneša bent per 5 dienas iš anksto raštu. Eiliniai susirinkimai pranešami per spaudą ar radiją.

XIII. Persvarsčius 58 prgr., nuspręsta jį palikti, kaip yra.

XIV. 80 prgr. papildyti: Skyriui likvidavus, jo pinigai, turtais ir dokumentai perduodami Centro Valdybai. **Priimta**.

XV. Statuto papild. k-jos pirmininkas siūlo sudaryti skyriaus antspaudo pavyzdį, kur būtų skyriaus vardas ir organizacijos ženklas.

XVI. Ramovėnų ženklelio aprašymą nutarta įdėti į statutą iš I-mojo Dešimtmečio knygos.

XVII. Senojo statuto 26 prgr., kuris dabartiniame statute neįrašytas, balsavimo keliu (16 balsų už — dauguma) nutarta įtraukti į naująjį.

XVIII. Nominacijos komisijos klausimas. Po eilės atstovų pasisakymų už ir prieš, prieita išvados, kad šį klausimą sprendžia patys sąjungos skyriai.

XIX. Kas liečia Centro Valdomuosius Organus, pranešimą padarė Centro Vald. p-kas: nuo sąjungos įsisteigimo, Centro Vald. Organų kandidatų sudarymu, rūpinosi pati Centro Vald., sudarydama tam reikalui Nominacijų Komisiją. Jokių priekaištų ligšiol nebuvo. Tai buvo teisinge ir legalu.

XX. Naujojo statuto išleidimo reikalas paliktas jo papildymo komisijos ir naujosios Centro Valdybos pastangoms.

XXI. Atstovų pageidavimą gauti šio suvažiavimo protokolo nuorašą, prezidiumui pirmininkavęs A. Jonaitis, pažadėjo išpildyti.

Visa suvažiavimo darbo posėdžių eiga yra įrekorduota.

Kazys Oželis
Prezidiumo Pirmininkas

A. Repšys

A. Ruzgys
Prez. Sekretoriatas

**LIETUVIŲ KARIŲ VETERANŲ
SAJUNGA
R A M O V Ė**

Papildymai ir pastabos prie LKVS Ramovės skyrių atstovų suvažiavimo protokolo.

Centro Valdyba posėdyje 1977 m. spalio 16 d. susipažinusi su skyrių atstovų suvažiavimo protokolu, rado esant reikalinga pareikšti dėl to savo pastabų bei papildymų. Kadangi protokolo ištaisymas reikalautų jo dalino perrašymo ir su tuo surišto ilgesnio laiko sugaišimo, todėl nutarta prie protokolo pridėti šį suvažiavime dalyvavusių Clevelando skyriaus atstovų pareiškimą (seka ištrauka, Red.)

1. Protokole parašyta, kad skyrių atstovų suvažiavimas nutarė įpareigoti naująją Centro Valdybą išleisti dr. A. Rukšos veikalo "Lietuvių-lenkų santykiai" I dalį atskira knyga. Šitokio nutarimo nebuvo. Tad pareiškiamo žemiau pasirašiusieji suvažiavimo atstovai. Tą pat

tvirtina ir Jk "Draugo" Nr. 148 tilpusiame suvažiavimo aprašyme. Taip pat ir a.a. mjr. G. Songinas išsamiai paruoštame ir "Kario" Nr. 7 psl. 282 įdėtame suvažiavimo aprašyme skaitytojus informuoja, kad tokio nutarimo suvažiavimas nepadarė.

Iškilus klausimui dėl Ramovės 25-čio leidinio, suvažiavime buvo nutarta, kad pirmoj eilėj turėtume išleisti "Kovos dėl Lietuvos Nepriklausomybės" II tomą ir tik po to leisti 25-mečio ar 30-mečio sukaktuvinį leidinį.

Suvažiavime dalyvavę Clevelando skyriaus atstovai
Antanas Jonaitis Stasys Astrauskas
Pranas Karalius

✓ PADIDINTAS KARYS

1978 metais KARYS eis didesnis — 44 puslapių. Jo turinys bus praturtintas dailiosios literatūros puslapiais.

Tuo tarpu, prenumeratos mokestis pasilieka toks pat — 10 dol. metams.

Tą patį mokestį galime palikti tik dėka mūsų skaitytojų, kurie laiku atsiskaito su Administracija ir KARIO rėmėjų, kurie duosniai paremia mūsų darbą. Ačiū Jiems!

KARIO Štabas

ATITAIŠOME

Mjr. ŠIMĖNAS iš Bostono mums praneša, kad jis yra sveikas ir gyvas, priešingai žinutei, paskelbtai KARIO Nr. 9, 358 psl.

Atsiprašydami už šią neapdairią klaidą, linkime mielam KARIO skaitytojui ir rėmėjui, mjr. Šimėnui, daug sveikatingų ir darbinių metų. RED.

Gėlėmis apdovanotos dainininkės "Kario" kavutės metu, Čikagoje. Iš kairės: programą pravedęs E. Veniganskas, šaulių moterų vadovė S. Cecevičienė, dainininkės Teresė, Verutė ir Nastutė Bilitavičiūtės, birutiėčių pirm. K. Leonaitienė ir akordeonistas A. Markauskas. Nuotr. P. Malėtos



ČIKAGIEČIŲ PARAMA "KARIUI"

Š.m. spalio 23 d. Čikagoje, Šaulių namuose, įvyko "Kariui" paremti kavutė, kurią surengė ir sėkmingai pravedė vietos ramovėnai, šauliai ir birutininkės. Tai buvo metinis, tradicinis, tačiau pirmas toks bendras Čikagos LKVS "Ramovės" sk., "Vytauto Didžiojo" šaulių rinktinės, DLK Birutės D-jos, "Gen. T. Daukanto" jūrų šaulių ir Cicero "Klaipėdos" jūrų šaulių kuopų jungtinis parengimas, tikslu sutelkti finansinę paramą "Kariui".

Reikia pasakyti, kad tikrai, kur du stos, visados daugiau padarys. Tą aiškiai rodo šios bendromis jėgomis rengtos, kavutės daviniai. Parengime dalyvavo daugiau kaip 200 svečių, surinkta graži suma aukų, pademonstruotas darnus bendradarbiavimas parengimo organizaciniuose bei pravedimo darbuose ir pagaliau, išgyventos malonios nuotaikos, jaustos atsilankiusiųjų ir svečių tarpe. Tarp daugelio dalyvavusių kavutėje, matėme Lietuvos Kūrėjų Sanavorių S-gos pirmininką plk. J. Švedą, buv. LKVS "Ramovės" CV-bos pirm. plk. K. Dabulevičių, Lietuvos Šaulių S-gos pirm. K. Milkovaitį su ponija, daugelį lietuviškų organizacijų bei visuomeninių darbuotojų ir veikėjų.

Sveikindamas gausiai susirinkusius ir perduodamas "Kario" štabo bei redaktoriaus Z. Raulinaičio linkėjimus, kavutę atidarė LKVS "Ramovės" Čikagos skyriaus pirmininkas plk. A. Tveras, kuris programai pravedimui pakvietė ramovėną ir "Gen. T. Daukanto" jūrų šaulių kp. pirmininką E. Vengianską. Programą pradedant, buvo perskaitytas dr. Vandos Daugirdaitės-Sruogienės atsiųstas raštu sveikinimas "Kariui".

Meninėje programoje atsilankiusius maloniai nuteikė jaunųjų sesučių šaulių Verutės, Nastutės ir Teresės Bilitavičiūčių darniai ir jausmingai padainuotos dainos: "Kokiais keliais", "Kaip aras pašautas", "Pienės pūkas" ir "Nemunėlis". Joms padainavus ilgai plota.

P.P. Leonaitienė ir Cecevičienė įteikė dainininkėms gėlių puokštes. Dainininkėms akomponavo jūr. šaulys A. Markauskas.

Po meninės programos sekė vai-

šės, kurioms užkandžius aukėjo šaulių dalinių moterys, prie kavos pyragaičiais vaišino birutininkės, ištroškusius gėrimais aprūpino ramovėnai, smagia akordeono muzika linksmينو A. Markauskas, o atsiradus norinčių pašokti, jis ir šokiams pagrojo. Buvo iš varžytinių paleistas tortas ir traukiami laimingi bilietėliai gausiai šaulių, ramovėnų ir birutininkių suaukotoms, dovanoms laimėti. Negalima buvo nepastebėti svečių duosnumo dalyvavusių varžytinėse, laimės bandyne ir kitaip norinčių savo auka prisidėti prie žurnalo paramos. Tai buvo pirmas toks, gausus ir asmeninėmis aukomis duosnus, "Kariui" paremti parengimas Čikagoje, kuris apjungė tris patriotines, giminingas organizacijas, siekiant žurnalui "Karys" paramos.

Išskirtinai tenka paminėti vietos šaulius daugiausiai prisidėjusius prie šios kavutės pasisekimo. "Vytauto Didžiojo" šaulių rinktinės vadovybė leido nemokamai pasinaudoti šaulių namų puošnia sale. Rinktinės ir jūrų šaulių kuopų moterys, vadovaujant LŠST moterų vadovei S. Cecevičienei, suaukojo visą maistą, paruošė bei papuošė vaišių stalus ir maloniai aptarnavo susirinkusius svečius. Meninę programą atliko, daugiausia dovanų laimėjimams surinko ir parengimo metu nemokamai grojo irgi šauliai. Taip pat, šio parengimo proga "Vytauto Didžiojo" šaulių rinktinės moterys atskirai suaukojo 183 dol. "Kariui" paremti, o šaulių tarpe buvo surinkta 10 naujų žurnalo prenumeratų. Visa tai vertinant doleriais, būtų labai didelė Čikagos šaulių finansinė auka "Kariui" paremti, kurios čia nepaminėjus būtų nusikaltimas. Tad pagarba Čikagos šaulių daliniams, daug prisidėjusiems ir savo efektinga talka ištiesusiems duosnią ranką, vietos birutininkėms bei ramovėnams, "Kario" paramos reikaluose ir nuo šių metų aktyviai įsijungusiems į parengimo organizatorių gretas.

Visa tai, kas čia paminėta ir, sudėjus gautas aukas "Kariui" paremti, šiais metais kavutės metu suaukota toli 1000 dol. pražengianti suma, kas jau sudaro gražų bendrą įnašą "Kario" leidimo naštai pailginti.

Šio parengimo organizacinė komisija, į kurią įėjo jau aukščiau paminėtų organizacijų atstovai: A. Tveras, E. Vengianskas, V. Išganaitis, S. Cecevičienė, K. Leonaitienė, L. Dainauskienė, V. Genienė, K. Milkovaitis, V. Zinkus ir A. Anulienė, š.m. spalio 27 d. apyskaitiniame kavutės užbaigimo posėdyje, pasidžiaugę šio parengimo visokeriopu pasisekimu bei sutelkta gražia suma "Kariui" paremti, nutarė už aukas, talką ir padėtas pastangas išreikšti padėką: dainininkėms, Verutei, Nastutei ir Teresei Bilitavičiūtėms — už meninės programos atlikimą, j.š. A. Markauskui — už akomponavimą dainininkėms, akordeono muzika svečių palinksmimą, torto varžytinių ir dovanų laimėjimų paskirstymo pravedimą, "Vytauto Didžiojo" šaulių rinktinės pirm. V. Išganaičiui ir Rinktinės vadovybei — už leidimą nemokamai pasinaudoti šaulių namų sale; Birutininkėms — p. Dainauskienei — už dovanų paskirstymo suorganizavimą, p. Genienei, taip pat š. J. Pociui — už talką aukas prie įėjimo renkant; Ramovėnams — A. Rapšiui, V. Garbeniui ir K. Leknickui — už baro suorganizavimą ir svečių aptarnavimą gėrimais; "Gen. T. Daukanto" jūrų šaulių kuopos moterims: Latožienei, Markauskienei ir Vasienei ir "Vytauto Didžiojo" rinktinei — už paaukotą maistą parengimui; šauliams: Šaduikienei, Gabrienei ir Šaduikiui — už vaišių paruošimą, stalų sutvarkymą bei papuošimą ir svečių aptarnavimą; J. Gabriui, A. Vengriui ir V. Zinkui — už tvarkos palaikymo tarnybą, Radio "Margutis", Sofija Barkus ir "Laisvės Aidai" programų vedėjams ir laikraščiams "Draugas" bei "Naujienos" — už parengimo radijo bangomis ir spaudos puslapiuose garsinimą; visiems aukojusiems dovanas laimėjimams ir bet kuo prisidėjusiems prie kavutės organizacinių bei pravedimo darbų ir, pagaliau, Čikagos ramovėnams, birutininkėms ir šau-



Čikagos ramovėnų, birutiečių ir šaulių š.m. spalio 23 d., surengtos "Kariui" paremti kavutės bendras vaizdas. Nuotr. P. Malėtos

liams, o taip pat ir visiems svečiams, atsilankiusiems į "Kariui" paremti kavutę ir savo moraline parama bei finansine auka prisidėjusiems prie žurnalo "Karys" išlaikymo. Ypačinga padėka priklauso LŠST Moterų vadovei S. Cecevičienei, daug darbo įdėjusiai beruošiant svečiams vaišes.

Baigiant, norisi pasidžiaugti mūsų patriotinių giminingų organizacijų, LKVS "Ramovė", Šaulių Sąjungos ir DLK Birutės D-jos, vieningai darnia veikla Čikagoje, pateikusia mums prasmingą ir kultūrinį vieno sekmdienio vakarą, skirtą kilniam tikslui — "Kari", vienintelį lietuvišką karinio turinio žurnalą laisvajame pasaulyje, paremti. Norėtusi ir daugiau tokių, bendromis jėgomis organizuojamų, parengimų matyti. Tad geriausi linkėjimai šauliams, birutininkams ir ramovėnams ateičiai, žengiant dariniu ir vieningos veiklos keliu.

Ed. Vengianskas

Vienerių metų mirties sukakties minėjimas

Lygiai prieš vienerius metus iš gyvųjų tarpo išsiskyrė, lietuviškai visuomenei žinomas, a.a. Stasys Gudas, gyvenęs New Yorke, palikdamas dideliame nulidime savo mielą žmoną Veroniką ir dvi dukras. Velionio prisiminimui, š.m. lapkričio 5 d. Pranciškonų koplyčioje, Kultūros Židinyje, Brooklyne, buvo atšaujamos šv. Mišios, kurių metu tėvas

dr. Viktoras Gidžiūnas, OFM, pasakė giliai prasmingą pamokslą, paminėdamas a.a. Stasį Gudą kaip gerą kataliką ir tikrą lietuvį. Kad jis toks tikrumoje ir buvo, jaučiama ir matėsi iš nemažo skaičiaus susirinkusių pamaldose, kurie susikauptė meldėsi už velionio sielą, o taip pat jautė širdyse gilią užuojautą velionio likusiai šeimai ir artimiesiems.

Pamaldoms pasibaigus, susirinkusieji buvo pakviesti į Kultūros Židinio salę, kur p. V. Gudienės rūpesčiu buvo paruošti užkandžiai. Ten susirinkusieji dalinosi įspūdžiais, prisimindami a.a. Stasio veiklą Nepriklausomoje Lietuvoje, o taip pat ir čia Amerikoje, kur jis priklausė lietuviškoms organizacijoms ir jų veikla visuomet rūpinosi. Velionis, a.a. Stasys, kaip buvęs Neprikl. Lietuvos karininkas, priklausė LKVS "Ramovės" New Yorko skyriui.

Iš salės, visi dalyvavę pamaldose, persikėlė į netoliese esančias "Cypress Hills" kapines, prie a.a. Stasio Gudo amžino poilsio vietos. Čia Nepriklausomos Lietuvos karys savanoris-kūrėjas, Nepriklausomybės kovų dalyvis, Jurgis Kiaunė, tarė žodį, nušviesdamas Stasio Gudo, kaip Lietuvoje taip ir Amerikoje, nueitą kelią, paminėdamas, kad jis kaip ekonomistas, ilgesnį laiką Lietuvoje dirbo Mokesčių Inspekcijoje, priklausė tautinėms organizacijoms ir bendradarbiavo spaudoje.

Saliėtis

A.A. gen. inž. A. Gustaičio minėjimas
Spalio 16 d. Lietuvių Kultūros Balzeco muziejuje, Čikagoje, Bronės Gus-

taitienės rūpesčiu, buvo suruoštas bolševikų nužudyto gen. inž. Antano Gustaičio minėjimas. Tą dieną muziejuje įvyko gen. A. Gustaičio portreto įteikimas ir jo mirties 36 metų sukakties minėjimas. Į minėjimą atsilankė daug svečių. Dalyvių tarpe matėsi ramovėnų, birutininkių, buvusių karo lakūnų ir daug visuomenės atstovų. Minėjime dalyvavo gen. A. Gustaičio našlė Bronė Gustaitienė, jos duktė Elena Gustaitytė ir muziejaus steigėjas St. Balzekas. Iškilmes atidarė pats muziejaus steigėjas St. Balzekas, iškilnių programai vadovavo inž. E. Jasiūnas. Kalbas pasakė gen. št. plk. K. Dabulevičius, av. plk. A. Motuzas ir gen. Gustaičio jaunų dienų mokslo draugas inž. V. Žemaitis. Minėjimo metu buvo paminėti gen. A. Gustaičio nuopelnai Lietuvos Karo aviacijai, jo gabumai ir būdo savybės. Be to, muziejuje, inž. E. Jasiūno rūpesčiu, buvo išstatyti gen. A. Gustaičio kūrybos ANBO lėktuvų brėžiniai ir nuotraukos, taip pat nuotraukos iš generolo gyvenimo.

Gen. inž. A. Gustaitis laisvoje Lietuvoje buvo plačiai žinomas kaip ANBO lėktuvų konstruktorius, didelis aviacijos mėgėjas ir Lietuvos Karo Aviacijos viršininkas. Pastaruoju metu surinktomis žiniomis gen. inž. A. Gustaitis buvo bolševikų nužudytas Maskvos kalėjime 1841 m. spalio 16 d. Minėjimas mirties metinių proga, suteikė galimybę pagerbti gabų, pasižymėjusių lėktuvų konstruktorių ir tikrą Lietuvos patriotą.

Kaip lėktuvų konstruktorius gen. inž. A. Gustaitis turėjo gerų pasiūlymų dar-

bui iš svetimų valstybių, bet būdamas stipriu patriotu, tokius pasiūlymus atmesdavo, sakydamas: "Aš esu lietuvis ir priklausu tik Lietuvai".

Jis buvo įgimtų gabumų žmogus, darbštus, gerų būdo savybių, didelis Lietuvos patriotas, savanoris-kūrėjas, didelis aviacijos žinovas ir plataus akiračio bei minties asmenybė. Jis mokėjo keleta svetimų kalbų, buvo stiprus matematikas, mėgo sportą, muziką ir šachmatus. Šachmatų lošime jis vienas, lošdamas tuo pačiu laiku prieš dešimtį šachmatininkų, visus nugalėdavo. Šitokį šachmatų seansą man pačiam teko matyti.

Kario Ruggiūčio-rugsėjo ir Spalio mėnesių laidose yra plačiai paminėtas pats gen. inž. A. Gustaitis ir jo nuveikti darbai laisvojoje Lietuvoje.

Gen. inž. A. Gustaičio šeimos nariai buvo žmona Bronė, žmonos motina ir trys dukros. Savo šeimą, ypač dukras, jis labai mylėjo ir jų buvo mylimas. Kadangi jis visą laiką būdavo labai užimtas tarnyboje, bei lėktuvų konstrukcijos reikalų, tai šeimos reikalais daugiausia rūpinosi jo žmona.

A. Motuzas

NEPROTINGA POLITIKA

Blaiviai galvojantis vokiečių, Georg von Studnitz, II Pas. karo metu dirbęs Vokietijos Užsienių Reikalų ministerijos Spaudos ir Informacijos skyriuje, rašė dienoraštį išleistą Weidenfeld and Nicholson, Londone, "While Berlin Burns — Diaries 1943-5". Ten apie Baltijos respublikų vokiečių okupaciją jis taip rašo: "Jei mes būtume suteikę pilną autonomiją Baltijos valstybėms, Gudijai ir Kaukazo tautoms, šiandien (t.y. II Pas. karo metu) mūsų kariai būtų turėję pilną ir veiksmingą tų tautų paramą. Tuometu daug kas nurodydavo, kad pradėti tokią politiką būtų pageidaujama; tačiau į tuos pasiūlymus nebuvo atkreiptas dėmesys. Vietoj to, Rytai buvo paskelbti kolonija ir vietos gyventojai buvo traktuojami kaip pigi darbo jėga — pastumdėliai. Išdavoje prasidėjo partizaninis judėjimas, kuris mums sudarė daug daugiau vargo, kaip buvo įsivaizduota Rytų žygį pradendant. Mūsų armijų Rusijoje laimėti laurai greitai nuvyto politinių valdytojų, paskirtų administruoti okupuotas žemes, rankose. Sovietų Sąjungos tautų tarpe mes nepasidarėme sau draugų. Karčiausiai mumis nusivylė ukrainiečiai. Net ir Baltijos valstybėse mums nepavyko sudaryti draugiškus ryšius su vietiniais gyventojais. Nežmoniškumas, nesugebėjimas ir nesąžiningumas nedavė mums progos laimėti okupuotų kraštų žmonių palankumą ir pagarbą.

Mūsų paskirti valdytojai visiškai nieko nepadarė, kad sutaukytų užkariautas tautas su jų likimu. Jie tik parodė, kad jiems trūko pasiruošimo ir išsilavinimo, lygiai kaip ir etikos pagrindų. Neigiamos vokiečių būdo savybės užimtuose Rytų kraštuose pasirodė per daug aiškiai. Todėl Rytus mes praradome politiškai, dar prieš tai, kai kariai buvome priversti iš ten pasitraukti.

Arėjas Vitkauskas

Pietų Amerikos valstybė Čilė, šiaip taip išsivadavusi iš komunistų valdžios, nuvertus marksistą Salvador Allendą, yra nuolat puolama amerikiečių spaudoje (liberalų). Priklašama, kad ten viešpatauja kartinės valdžios teroras.

Nuvertus Alendą, rusams žlugo visos viltys įsigyti Čilės ilgoje Ramiojo vandenyno pakrantėje saugią karinę bazę ir uostą. Jie buvo nužiūrėję (ir pradėję kurti) Talcahnano uostą Čilės pietuose, iš kur būtų galėję kontroliuoti jūrinius kelius, einančius iš Atlanto į Ramųjį vandenyną.

Nepavykus Čilėje, rusų dėmesys yra nukrypęs į Panamą. Liepos mėn. keturi rusų atstovai, lydimi aštuonių panamiečių, apžiūrinėjo kanalą ir jo apylinkes su žvejų kaimais, tyrinėdami sąlygas įkurti sovietų bazę, kai tik Amerika perduos kanalą Panamos administracijai.

AUKOJO KARIUI:

Spalis, 1977

\$300.00:

Gustaitis Bronė, Chicago, IL, savo vyro, sovietų nužudyto, a.a. gen. inž. A. Gustaičio atminimui pagerbti.

\$182.00:

LŠST "Vytauto D." Rinktinės šaulės, Chicago, IL

\$100.00:

Neverauskas Ada, Chicago, IL
6 p. Pilėnų Kunigaikščio Margio pulko a.a. ltn. Ed. Jaunakusko, mirusio 3.19.77, atminimui

\$50.00:

LKVS "Ramovė" Melbourne sk., Australija

\$25.00:

LŠST "Vytauto D." Šaulių Rinktinė, Chicago, IL

\$20.00:

Narukynas J., Chicago, IL

\$10.00:

Bruzga Alf., Chicago, IL
Dunda B., Cicero, IL

\$8.00:

Vintartas V., Chicago, IL

\$7.00:

Petrašūnas Vl., Chicago, IL

\$5.00:

Brazauskas L., Cleveland, OH
Būdas Sr., Lemont, IL
Črųptis Alf., Muskegon, MI
Dimas P., Woodhaven, NY
Kalendra K., Weston, Can.
Kučingis A.J., Rt. Rev., Los Angeles, CA
Lukaševičius St., Chicago, IL
Sakas V.E., Hamilton, Can.
Starzdas Z., Palm Beach Gardens, FL
Žebertavičius V., Detroit, MI

\$2.00:

Pocius A., Elizabeth, NJ

Gen. Povilo Plechavičiaus monografijos leidimą parėmė:

Po \$20.00:

Bublaitis, Elena,
Kalendra K., Canada
Kraunaitis Sofija
Kraunaitytė Aldona

Aukojusiems KARYS nuoširdžiai dėkoja!

Atitaisymas:

KARYS Nr. 9/77 yra paskelbta, kad Joana ir Steponas Kęsgaila (Montreal, Canada) gen. Pov. Plechavičiaus monografijos leidimą parėmė \$10.00, o turi būti \$100.00. Už įvykusią klaidą atsiprašome. Administracija

ATSIŪSTA PAMINĖTI

CHRONICLE OF THE CATHOLIC CHURCH IN LITHUANIA, No. 15, vertė kun. Kazimieras Pugevičius, brošiūra 44 psl., 1977 m.

Algirdas Gustaitis, 200,000,000 AND LITHUANIA, brošiūra 16 psl. Išleido "Lietuvių Dienos", Los Angeles, Cal. 1976 m.

Jurgis Gliuda, TEISMAS BIRŽELY, tikrovinė novelė. Brošiūra su iliustracijomis, 38 psl. Išleido "Lietuvių Dienos", Los Angeles, Cal., 1977 m.

Juozas Almis Jūragis, AKMENS IR PAUKŠČIO METAS, eilėraščiai. 106 p. kieti viršeliai su aplanku. Išleido "Mintis" Australijoje, 1977 m.

Feliksas Breimeris, SKAMBANTIS LAIKAS, poezija, II papildyta laida. Brošiūra, 72 psl. Autoriaus leidinys. 1977 m.

Šiais metais minime LIETUVOS DIDŽIOJO KUNIGAİKŠČIO ALGIRDO, vieno iš žymiausių Lietuvos valdovų, 600 metų mirties sukaktį.

Valdovo Algirdo atminimą pagerbti skiriame ŽYGIO Į LIETUVĄ leidinį — knygelę.

Senųjų amžių kronikininkas Suchenvirtas apdainavo nepavykusį kryžiuočių žygį į Algirdo valdomą Lietuvą. Tą senąją poemą puikiai lietuviškai perdavė senosios vokiečių kalbos žinovas ir poetas A. Tyruolis.

Ši graži knygelė, atspaudas iš š.m. KARIO Nr. 4 ir 5, viso 36 psl., iliustruota, dviejų spalvų viršeliu, dail. Pauliaus Jurkaus apipavidalinta, gaunama prisiuntus \$2.95 KARIO adresu — 341 Highland Blvd., Brooklyn, N.Y. 11207.

IŠLEIDŽIAMA KNYGA APIE GEN. POVILĄ PLECHAVIČIŲ

Ateinančių metų pradžioje pasirodys graži monografija apie GEN. POVILĄ PLECHAVIČIŲ

Jos pirmąją dalį parašė Petras Jurgėla, Lietuvos kariuomenės kapitonas, buvęs KARIO redaktorius, gerai pažinęs generolą, ne kartą lydėjęs jį kelionėse kaip korespondentas, aprašęs jį KARYJE, Lietuvos Aide ir kitur. P. Jurgėla anksti atvyko į Ameriką ir atsivežė savo gausų archyvą, kuriuo ir pasinaudojo rašydamas apie gen. P. Plechavičių. Čia jis aprašė jo karinę veiklą.

Antroji dalis sudaryta iš įvairių prisiminimų iš mokinio metų, iš gimtinės, kaip gyveno jo tėvai, kas jie tokie, broliai, seserys. Prisiminimai detaliau paliečia 1918-1919 metus, kariuomenės organizavimą, veiklą Žemaitijoje, pokario metus, pasitraukimą į Vokietiją antrojo Pasaulinio karo metu, kelios detalės iš vokiečių okupacijos metų ir t.t.

Knyga turės apie 350 puslapių. Bus gausiai iliustruota retomis nuotraukomis. Knygos leidimą suorganizavo gen. Plechavičiaus sesuo Elena Legeckienė. Ji sutelkė prisiminimus ir kitą medžiagą. Leidžia KARIO žurnalas.

Knygos leidimui jau daug kas yra atsiuntę aukų. Prašomi auka prisidėti ir kiti prie šio paminklo tauriam Lietuvos kariui. Aukas siųsti KARIUI (341 Highland Blvd., Brooklyn, N.Y. 11207). Aukotojai bus skelbiami knygoje.



Įvairių autorių straipsniai skelbiami KARYJE nevisada reiškia redakcijos ar leidėjų nuomonę • KARYS išleidžiamas kiekvieno mėnesio pradžioje. Jam skiriami straipsniai turi pasiekti redakciją nemažiau dvi savaites prieš išleidimą. Rankraščiai redakcijoje nesaugomi • Keisdami adresą nedelsdami praneškite KARIUI, pažymėdami naująjį ir senąjį adresą • Čekius, arba "Money Order" adresuoti tik "KARYS" vardu, — ne "Warrior" ar kt.